

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

گزارش رصد فرهنگی (۴)

وضعیت سینمای ایران
در سال ۱۳۹۸

مرکز رصد فرهنگی کشور

知

گزارش رصد فرهنگی
(۴)

وضعیت سینمای ایران
در سال ۱۳۹۸

محمود اربابی

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کارگروه رصد فرهنگی

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، کارگروه رصد فرهنگی

عنوان گزارش: وضعیت سینمای ایران در سال ۱۳۹۸

نویسنده: محمود اربابی

دبیر مجموعه: اسماعیل غلامی پور

ویراستار علمی: محمد فکری

ویراستار ادبی: مهناز احدی

صفحه‌آرا: مهتاب خاکیان

طراح جلد: فریماه فاطمی

نویت چاپ: اول - زمستان ۱۳۹۹

شمارگان: برای مخاطبان خاص

همه حقوق این اثر برای پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات محفوظ است.
در صورت تخلف، پیگرد قانونی دارد.

نشانی: تهران، پایین‌تر از میدان ولی عصر (عج)، خیابان دمشق، شماره ۹، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
صندوق پستی: ۶۲۷۴ - ۱۴۱۵۵. تلفن: ۸۸۹۰۲۲۱۳. دورنگار: ۸۸۸۹۳۰۷۶. Email: nashr@ricac.ac.ir

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه و بیان مسئله.....
۳.....	تصویر سینمای ایران در داخل کشور.....
۶.....	تصویر سینمای ایران در جهان.....
۹.....	میراث سینما از سال ۱۳۹۷.....
۱۱.....	رخدادهای سال ۱۳۹۸ و پیامدهای آن برای سینما.....
۱۱.....	بلایای طبیعی.....
۱۱.....	رخدادهای سیاسی و اجتماعی.....
۱۵.....	سقوط هواپیمای اوکراین.....
۱۵.....	شیوع کرونا.....
۱۶.....	افت و خیز فروش در سال ۱۳۹۸.....
۲۱.....	درآمد فصلی سینمای ایران در سال ۱۳۹۸.....
۲۳.....	مخاطب.....
۲۴.....	تحلیل یافته‌ها.....
۲۵.....	سیاست‌ها و برنامه‌های سازمان سینمایی تا پایان سال ۱۳۹۸.....
۲۵.....	۱. شفافیت در همه‌شئون.....
۲۶.....	۲. چابک‌سازی و کوچک‌سازی.....
۲۹.....	۳. عدالت در اکران.....
۳۴.....	۴. رده‌بندی سنی فیلم‌ها.....
۳۷.....	۵. سیاست «ایران تهران نیست».....
۳۷.....	اقتصاد سینما در سال ۱۳۹۸.....

گزارش تفصیلی از فعالیت بخش های مختلف سینما به تفکیک فرایندهای اجرایی: فعالیت بخش های	
مختلف در سینمای ۱۳۹۸ به تفکیک فرایندهای اجرایی.....	۳۹
تولید.....	۳۹
پخش.....	۴۲
اصناف.....	۴۴
پژوهش.....	۴۶
جشنوارهها.....	۴۸
۱. جشنواره های داخلی- دولتی.....	۴۸
۲. جشنواره های صنفی.....	۵۸
سیاست گذاری سینما در سال ۱۳۹۸.....	۶۴
قانون کپی رایت.....	۶۴
نظام رده بندی سینی.....	۶۵
حفظ شأنیت قانون گذاری شوراهای پروانه نمایش.....	۶۶
چالش حذف پروانه ساخت.....	۶۶
نهادهای فیلم سازی ایران در سال ۱۳۹۸.....	۶۷
۱. حوزه هنری.....	۶۷
۲. بنیاد فارابی.....	۶۷
۳. انجمن سینمای جوان.....	۶۹
۴. مرکز گسترش سینمای تجربی و انیمیشن.....	۶۹
رخدادهای مرتبط با اهالی سینما در سال ۱۳۹۸.....	۷۲
جمع بندی.....	۷۳
پیشنهادها.....	۷۶
فهرست منابع.....	۸۰

مقدمه و بیان مسئله

سینما برای ما چیست؟ امروز اندیشمندان حوزه رسانه سینما را، در قیاس با رسانه‌های مهم و فراگیری چون تلویزیون، شبکه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی، یک رسانه تبلیغی به شمار نمی‌آورند. تکرار، ذهن‌شویی، استعاره و... در سینما به اندازه تلویزیون حضور ندارد، اما همچنان اگر سخنی بدیع را بتوان نقل سینمایی کرد، آثار عمیقی بر جای می‌گذارد؛ با مخاطبانی بسیار محدودتر از آنچه در اختیار رسانه‌های الکترونیک، اینترنتی و ماهواره‌ای است. سینما واجد یگانه‌هایی است که هنوز می‌توانند مخاطب علاقه‌مند به هنر را به این رسانه جذب کنند. پرده بزرگ یگانه اعجاب‌برانگیز و اعجاز‌آمیز سینماست. کهکشان را با همه عظمتش می‌توان در صفحه گوشی‌ها و تبلت و تلویزیون دید، ولی آنچه مخاطب در سینما می‌بیند بخشی از فضایی است که او را در میانه تاریکی محض فراگرفته است و تأثیر صحنه نمایش داده‌شده بر این پرده بزرگ را چندین برابر می‌کند. سینما فضایی منحصربه‌فرد است که انسان در جمع، اما در سکوت و تاریکی و با تمرکزی مضاعف، به تماشای یک اثر هنری می‌نشیند. سینما تجربه‌های احساسی و عاطفی متمایزی را

برای مخاطب فراهم می‌کند؛ تجربه‌هایی از ترس، اضطراب، لذت، شادی و اندوه که در محیط خانه و با صفحه ۲۰ تا ۵۰ اینچی تلویزیون، با آن عمق احساسی که مخاطب در سینما به دست می‌آورد، کمتر ممکن است حاصل شود؛ و درک آنچه بر پرده سینما دیده می‌شود به‌عنوان هنر فیلم، مجموعه‌ای از تکنولوژی صدا و تصویر، معماری و فضا سازی در تلویزیون میسر نیست. سینما به مخاطب خود امکان برخورداری از یک حریم خصوصی در میان جمع، و در نتیجه امکان خیال‌پردازی و عمیق شدن در تجربه‌های نمایشی در فیلم را می‌دهد، او را به‌طور کامل از دغدغه‌های روزمره منفک می‌کند و در فضایی محصور از صدا و تصویر به عمق می‌کشانند. نقطه تمایز سینما با تمام رسانه‌های عصر جدید در این پخش منحصر به فرد مخاطب منفک در میانه جمع و عمق بخشیدن به احساس و معناست؛ همه آن چیزی که سینما را تا کنون حفظ کرده است. اما نکته مهم و حائز اهمیت آن است که سیاست‌گذار و هنرمند، هم تهیه‌کننده و هم سینمادار و مخاطب باید سینما را از این نقطه نظر بشناسند و انتخاب کنند و دست به تولید یا مصرف بزنند تا از یگانه‌های سینما به تمامیت بهره ببرند و آن‌ها را حفظ کنند.

تاریخ صد و بیست ساله سینمای ایران، به‌خصوص تاریخ چهل ساله سینمای پرافتخار بعد از انقلاب اسلامی، تلاطم‌های بسیار در شناخت این رسانه و نوع به‌کارگیری آن را نشان می‌دهد. علی‌رغم همه توفیقات سینمای ایران در بعد از انقلاب اسلامی، در سال‌های زیادی، تولیدات هنری این سینما به لحاظ محتوا و فرم در اندازه‌های این رسانه نبوده‌اند. مدت‌ها تکنولوژی متناسب با رسانه سینما در ایران موجود نبود. بنابراین، برای حفظ سینما به‌عنوان یک هنر صنعتی شده، باید علاوه بر دلایل اقتصادی، زمینه‌های ماهیتی و هویتی آن را حفظ کرد. تنظیم برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت در توسعه هنر، تکنولوژی و تجارت سینما، برنامه‌های حفظ استقلال سینما از طریق توجه به عناصر شکل‌دهنده و ساختاری آن از طریق وضع مقررات متناسب با این رسانه از راهکارهای حفظ سینما و پویایی آن است. بررسی دستاوردهای سالانه سینما

می‌تواند نقاط اوج و فرود در تلاش برای بقای این هنر - صنعت را روشن و متمایز سازد، به طوری که با بررسی آن‌ها، عوامل مؤثر در اوج بخشیدن به این سینما را بتوان تقویت کرد و از عناصر تضعیف‌کننده و شکل‌دهنده به نقاط فرود کاست. امید که منحنی بقای این پدیده زیبای عالم هنر و صنعت با شیئی مناسب و متناسب همواره صعودی بماند.

تصویر سینمای ایران در داخل کشور

تصویر سینمای ایران در داخل ایران از زوایای مختلف قابل بررسی است. این گستره از نگاه تحلیلگران فیلم تا سینماورهای معمولی را پوشش می‌دهد. برای رسیدن به یک تصویر حداقلی در این سطور، ابتدا دسته‌بندی فیلم‌ها را بر اساس تولید برمی‌شماریم و سپس به اقبال به این سینما می‌پردازیم. حضور فیلم‌های ایرانی در دهه ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۰ شمسی در جشنواره‌های خارجی به‌اشتباه این تصور را ایجاد کرد که فیلم‌ها در سینمای ایران همگن هستند و به این ترتیب این سینما صرفاً به وجه هنری یا تجربه‌گرای خود تقلیل داده شد. در حالی که سینمای بعد از انقلاب کاملاً ناهمگن بوده و در طی سال‌های پس از انقلاب انواع و گونه‌های متفاوتی از فیلم تولید کرده است. این سینما از ترکیب ایدئولوژی اسلامی اوایل انقلاب و نقد و نظرات پیرامون این ایدئولوژی به همراه پیشینه‌ای تجاری و هنری از سینمای ایران (قبل از انقلاب) برآمده است و در طی این ۴۰ سال تحول نیز یافته است. با تحلیل رفتن سینمای رسمی اولیه (سینمای کاملاً ایدئولوژیک)، سینماهای عامه‌پسند و هنری تقریباً هم‌زمان شکل گرفتند. سینمای هنری منازعه‌برانگیز شد، به سبب آنکه فیلم‌سازان آن مانند پیشینیان خود (هنرمندان موج نو) به تأمین مالی دولت وابسته بودند. این در حالی است که این فیلم‌سازان سعی می‌کردند مستقل بمانند و همچنین نسبت به حامی اصلی خود دید منتقدانه داشته باشند. فیلم‌های هنری اندک بودند، اما از نظر کیفیت، اعتبار و درآمد، مهم‌ترین نوع فیلم‌های ایرانی به شمار می‌رفتند. فیلم‌های عامه‌پسند نیز با

افزودن به تجارب خود توانستند با دوری از کلیشه‌ها، مخاطب را به سینماها بکشانند. بنابراین سه جریان اصلی در سینمای داستانی بلند پس از انقلاب شکل گرفت: سینمای دولتی، سینمای بدنه - تجاری، سینمای هنری - تجربی. به همین ترتیب، مخاطبان را نیز می‌توان در سه دسته جای داد: گروهی که میانه‌ای با حضور در سینما نداشتند؛ و دو گروه علاقه‌مند به سینمای خاص و هنری؛ و دیگری عامه‌پسند یا تجاری. در نزد این دو دسته سینمارو، مخاطبان سینمای هنری گروه کوچکی هستند که به سینمای خاصی از منظر اندیشه و تفکر علاقه‌مندند و گروه دوم مخاطبان سینمای عامه‌پسند، به گواه آمار موجود، جمعیتی قابل توجه هستند که سینما را به‌عنوان سرگرمی تلقی می‌کنند. برای این دسته اخیر که موضوع اصلی این سطور قرار می‌گیرند، تفریح سالم، ساعتی همراه خانواده بودن و فراغت از روزمرگی‌ها اصل است و سینمای تجاری ایران نیز به همین گروه از مخاطبان توجه می‌کند.

افزایش سالن‌های سینما از ۵۹۶ در سال ۱۳۹۷ به ۶۳۵ در سال ۱۳۹۸ با تأکید بر ساخت مجتمع‌های سینمایی و تجاری و تولید فیلم‌های مفرح و اقبال به سینمای تجاری، سرگرم‌کننده یا همان سینمای بدنه با همین تحلیل صورت گرفته است. از ۱۰ فیلم پرفروش سال ۱۳۹۸، هفت فیلم کم‌دلی، دو فیلم حادثه‌ای و یک فیلم سیاسی - حادثه‌ای به شمار می‌رود و نشان از سلیقه مخاطب در اقبال به فیلم‌های تجاری - بدنه در مقایسه با سینمای هنری و دولتی دارد. هرچند سینمای هنری از ظرفیت اکران وسیع بی‌بهره بوده و سینمای دولتی نیز یک فیلم در سیاهه ۱۰ فیلم پرفروش دارد که این نیز در نوع خود در سالیان اخیر جالب توجه است. در سال ۱۳۹۸ در مجموع ۲۶ میلیون بلیت فروخته شده و فروش نزدیک به ۳۰۰ میلیارد تومان از اکران حدود ۱۰۰ فیلم به دست آمده است، که فیلم نخست «مطرب» با حدود ۳۹ میلیارد تومان حدود ۱۳ درصد کل فروش را به خود اختصاص داده است؛ فیلمی کم‌دلی و ستاره‌محور که نشان از توجه مخاطب به این دو مؤلفه مهم سینمای تجاری دارد (آمار متعلق به ۱۱ ماه سال ۱۳۹۸ است، چراکه در اسفندماه با شیوع ویروس کرونا سینماها تعطیل شدند).

حضور چهار پردیس سینمایی در بالاترین رده فروش سالانه سینماها حاکی از توجه به تفریحات موازی و سایر دل‌مشغولی‌های خانواده‌ها مانند بهره‌مندی از رستوران‌ها و مراکز خرید است. امروزه فیلم دیدن در سینما تنها هدف خروج از خانه نیست، بلکه سایر امور مانند خرید ملزومات خانواده، تفریحات کودکان و خدمات سایر صنایع فرهنگی به توده‌ها نیز در برنامه اوقات فراغت خانواده قرار گرفته و موجب پیشرفت سایر کسب‌وکارها خواهد بود و این را به‌عنوان تصویر جدید سینما نزد مردم باید برشمرد.

در نگاهی به فضای مجازی نیز، توجه مردم به ستاره فیلم‌ها و رویدادهایی مانند نمایش مردمی و فرش قرمز فیلم‌ها و حجم استقبال از این دست برنامه‌ها نشان از جایگاه سینما نزد مردم دارد. هرچند همچنان فاصله تا آرمان رابطه مخاطب آگاه و ستاره سینما بسیار است، اما مرجعیت ستاره‌ها و نقش تأثیرگذارشان در تغییر مناسبات اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی را نمی‌توان کتمان کرد. نگاه مردم به بازیگران و چهره‌های مشهور به‌عنوان هدایتگر تصمیمات جمعی در پویای مردمی در مسائل اجتماعی تا کنش‌های جمعی سیاسی، مانند انتخابات، به‌وضوح دیده می‌شود که عملاً مهم‌ترین نقش سینما در همه امور سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را رقم می‌زند. به این مختصات، اقبال مردم به سریال‌های نمایش خانگی را باید افزود، به گونه‌ای که با ورود تقریبی ۳۰۰ میلیارد تومان سرمایه برای تولید ۲۷ سریال در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، این حجم از تولید به‌عنوان محمل جدید برای جلب مخاطب به شمار می‌رود.

در یک نگاه کلی، تصویر سینمای ایران در داخل کشور در گزاره‌های زیر

قابل جمع است:

- با ایده‌آل اقبال توده‌ها به سینما فاصله زیادی مانده است.
- سینما هنوز به‌عنوان تفریح ارزان‌قیمت و جذاب شناخته نمی‌شود.
- فیلم‌ها توان رقابت با محصولات بیگانه را ندارند.
- سینما به‌عنوان سرگرمی رونق‌بخش سایر کسب‌وکارها نیز هست.

- نقش چهره‌ها در تغییر مناسبات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی با ابزار فضای مجازی قابل توجه است.
- با تغییرات اجتماعی باید به پتانسیل سینما برای سازگاری مردم و هدایت جمعی توجه نمود.

تصویر سینمای ایران در جهان

سینما با اندک اختلاف زمانی نسبت به اختراع آن وارد ایران شده است و از نخستین گام‌هایش همواره از توجه جهانی برخوردار بوده است. شناسایی، طبقه‌بندی و ترسیم دقیق تصویر و جایگاه سینمای ایران در جهان مستلزم پژوهش‌های دقیق است، اما در این سطور و در یک رویکرد کلی تلاش می‌شود ضمن مروری بر مسیر طی شده، دو رویکرد اصلی بازشناسی شود. نگاه نخست حضور جشنواره‌ای سینمای ایران است و نگاه دوم به نقش کلی سینمای ایران در عرصه جهانی و منطقه‌ای می‌پردازد که این خود نیز برآمده از حضور جشنواره‌ای است.

صنعت تولید فیلم در ایران در سال‌های پیش از پیروزی انقلاب اسلامی برپایه خواست عمومی و فروش گیشه استوار بود و در این مسیر از کلیشه‌های نازل و سینمایی عامه‌پسند برای حفظ پایه‌های خود بهره می‌برد. در همین دوران برخی فیلم‌سازان جوان و تحصیل کرده‌هایی که از خارج به ایران بازگشته بودند، به دنبال سینمایی اندیشمند و متفاوت، آثاری را خلق کردند که از کلیشه‌های رایج به دور بود. این مسیر کم‌طرفدار پس از پیروزی انقلاب اسلامی هم‌زمان با جایگزینی گفتمان تازه مبتنی بر آموزه‌های فرهنگی جان تازه‌ای گرفت. این انرژی و ریل‌گذاری جدید همراه با خلاقیت سینماگران ایرانی راهی را گشود که همچنان در سال پایانی قرن حاضر می‌درخشد.

موفقیت‌های سینمای ایران حاصل دوری از کلیشه‌های رایج جهانی (سکس و خشونت) و همچنین دوری از فضای فیلم‌های علمی تخیلی حاکم بر سینمای معاصر با رویکردی واقع‌گرایانه در داستان‌گویی و تمرکز بر اخلاق و کرامات انسانی و بازنمایی فرهنگ ایرانی و اسلامی است؛ سینمای ایران

از این طریق توانسته است درهای بسته جشنواره‌ها را بگشاید؛ در کنار این عناصر، فرم‌گرایی و توجه به بیان تازه در سینما را نیز باید به آن افزود. با این مؤلفه‌هاست که فیلم‌هایی همچون فیلم «دونده» از امیر نادری، «خانه دوست کجاست؟» از عباس کیارستمی و «بادکنک سفید» از جعفر پناهی سینمای دوره جدید ایران شناخته می‌شود. این محصولات فرم‌گرایانه مورد توجه قرار می‌گیرند و در ادامه با تجارب جدید در فیلم کوتاه و مستند جایگاه بزرگ‌تری را در محافل سینمایی جهان به دست می‌آورند. این مسیر با ورود نیروهای جوان‌تر و موفقیت آثار تازه‌تر و با معرفی مجید مجیدی در ادامه گسترده‌تر می‌شود. هزارتوی سینمای ایران که با نادری و کیارستمی آغاز شده بود به فتح جوایز اصلی معتبرترین جشنواره‌های اروپایی منجر می‌شود و درنهایت با بروز توانایی‌های اصغر فرهادی و کسب دو جایزه اسکار به اوج می‌رسد.

اکنون فرد علاقه‌مند و تعقیب‌کننده فیلم‌های سینما در جهان وجود ندارد که با فیلم‌های ایرانی آشنایی نداشته باشد. اقبال رویدادهای سینمایی مانند جشنواره‌ها، هفته‌های فیلم، نمایش‌های دانشگاهی به سینمای ایران و شاید مهم‌تر از آن، مشارکت گرفتن از نیروهای خلاق سینمای ایران در گروه‌های داوری و مشاوره برگزاری رویدادهای معتبر سینمایی در جهان نشان از آن است که سینمای ایران اکنون جایگاهی تثبیت شده در جهان دارد. درست است که تولید ۹۰ فیلم سینمایی در سال در مقایسه با سایر کشورها همانند هند، ترکیه، چین و آمریکا قابل توجه نیست، اما کیفیت قصه‌ها و سبک زبان سینمایی فیلم‌های ایرانی نفوذ فرهنگی سینمای ایران در رویدادهای معتبر جهانی را به دنبال داشته است. حضور فیلم‌های ایرانی و مشارکت هنرمندان در برگزاری جشنواره‌های معتبر جهانی اکنون بخشی از فرایند برندسازی رویدادها شده است و در نشست‌های خبری متعدد اعلام افتخارآمیز حضور فیلم یا سینماگری از ایران در ردیف اولویت‌ها قرار گرفته است. گواه این ادعا ثبت بیش از ۲۰۰۰ مشارکت جهانی در سال ۱۳۹۷ برای سینمای ایران بوده است.

فیلم‌های پرمخاطب سینمای ایران نیز که در رویدادهای جهانی حضور

کم‌رنگ‌تر داشته‌اند در سال‌های اخیر با حضور حداقل دو فیلم در جشنواره فیلم ونیز تجارب جدیدی را به دست آورده‌اند که نشان از تحول تازه در این مسیر است. همچنین کسب جوایز بازیگری از جمله در کن و ونیز و چند جشنواره منطقه‌ای دیگر نشان از دگرگونی در توانایی فیلم‌های ایرانی دارد. متأسفانه اما سینمای ایران در عرصهٔ اکران جهانی هنوز جایگاه شایسته‌ای ندارد و در تصویر سینمای ایران جای آن خالی است. هرچند شاهد نمایش جهانی موفق برخی فیلم‌های مطرح در سالیان اخیر بوده است، اما نیازمند برنامه‌ریزی روزآمد و علمی در این زمینه است که در صورت تحقق، شکوفایی اقتصادی سینمای ایران در دسترس خواهد بود.

رویکرد دوم، چنان‌که گفته شد، نقش کلی و تأثیر سینمای ایران در جهان است که شاهد مثال آن را می‌توان حضور پررنگ و تحلیل و نقد آثار ایرانی در معتبرترین آکادمی‌های سینمایی جهان دانست. برگزاری ده‌ها کارگاه آموزشی و تدریس فیلم‌های ایرانی در دانشگاه‌ها، انتشار بیش از ۳۷ عنوان کتاب، ۱۵۰ عنوان مقاله، پایان‌نامه و رساله دربارهٔ سینمای ایران به زبان انگلیسی این سیاه را پربارتر می‌کند.

علاقه به تولید مشترک و تأثیر غیرقابل انکار بر سینمای منطقه مانند ترکیه و کشورهای عربی و کمی دورتر در اروپا مانند فرانسه و ایتالیا، که در کلام سینماگران‌شان به وضوح تبیین شده است، تصویر دقیق و نفوذ همه‌جانبهٔ سینمای ایران را یادآوری می‌کند. خصیصهٔ بزرگ سینمای ایران در تصویر جهانی آن سینمای کم‌هزینه، واقع‌گرایانه با قصه‌های جهانی و درمندانانه دربارهٔ انسان است. این دستاورد بزرگ فرهنگی در سال‌های اخیر مورد الگوبرداری سایر کشورها مانند ترکیه، کره جنوبی، ویتنام و حتی برخی کشورهای اروپایی قرار گرفته و با این روش به عرصه‌های جهانی ورود کرده‌اند. با این توصیف، سینمای ایران اگر به تکمیل مسیر چهل‌ساله‌اش می‌اندیشد، بی‌تردید تدوین برنامه برای اکران جهانی و سرمایه‌گذاری در تولید مشترک مسیری الزامی خواهد بود.

در این گزارش با توجه به اهمیت سینما در داخل کشور و حضور تولیدات داخلی در رویدادهای جهانی، مسیر سینمای ایران در سال ۱۳۹۸ از گزارش میراث سال ۱۳۹۷ آغاز و با طرح و نقد و بررسی جریان سیاست‌گذاری (سیاست‌های

اداری و مدیریتی، اقتصادی و مالی) و برنامه‌ریزی‌های مرتبط با تولید و پخش و اکران و حضور در جشنواره‌های داخلی و خارجی ادامه می‌یابد. همچنین جریان فیلم‌سازی سال ۱۳۹۸ از منظر تفکیک نقش نهادهای فیلم‌سازی در کشور گزارش و بررسی می‌شود و در نهایت، پرونده این گزارش با سخنی کوتاه پیرامون اخبار رخدادهای اعضای خانواده سینمای کشور بسته می‌شود.

میراث سینما از سال ۱۳۹۷

سینمای ۱۳۹۷ توشه خود را در فروردین ۱۳۹۸ به سالی جدید با رویدادهای نو سپرد. این توشه عبارت بود از:

جدول شماره ۱. میراث سینما در سال ۱۳۹۷

۳۴۱	تعداد سینماهای کشور
۵۹۶	تعداد سالن و پرده‌های کشور
۱۵۷۷۰۷	تعداد صندلی‌ها
۱۲۰	مجموع تعداد پروانه ساخت سینمایی صادر شده
۹۰	تعداد فیلم تولید شده
۱۴۰	مجموع تعداد فیلم اکران شده در سینماهای کشور (با گروه هنر و تجربه)
۲۸,۵۳۷,۴۱۰ نفر	تعداد مخاطبان سینما در کل کشور
۲/۵۰۷/۷۱۹/۴۹۸/۰۰۰ ریال	میزان فروش حاصل از اکران سینماها
۸۷۸۷۵ ریال	متوسط قیمت بلیت
هزارپا با ۴ میلیون مخاطب در ژانر کمدی	پرفروش‌ترین فیلم
۱۵۵	مجموع پروانه‌های نمایش صادر شده غیر سینمایی (ویدئو)
۴۳۰۰۰	مجموع آثار بارگذاری شده در شبکه نمایش خانگی
۷۸	مجموع آثار کوتاه، مستند و انیمیشن تولید شده (توسط مراکز سازمان سینمایی)
۷	تعداد فیلم‌های کمدی تولید شده
۲۰۵	مجموع جوایز جهانی سینمای ایران

از مجموع اطلاعات آماری فوق^۱، سال ۱۳۹۷ را می‌توان نقطه عطفی برای افزایش تولیدات سینمایی، تنوع‌پذیری ژانر و به تبع آن‌ها افزایش مخاطب در سینمای ایران دانست. سینمای ۱۳۹۷، با رفع توقیف شش‌ساله از فیلم «آشغال‌های دوست‌داشتنی» (به کارگردانی امیرحسین یوسفی)، کارنامه نسبتاً موفق‌تری را برای سال ۱۳۹۸ بر جای گذاشت؛ کارنامه‌ای سفید اما جنجالی؛ جنجال حاصل از حضور پول‌های کثیف در فیلم‌های سفارشی (که بیشتر شبیه ادعا بود تا اتهام! ادعایی کلی، بدون رفرنس‌های دقیق و اثبات مسئله، که فضای سینما را با شایعات و اخبار زرد مسموم کرد، عناوین فیلم‌ها و یا اسامی سرمایه‌داران و وجه کثیفی پول ایشان هرگز مشخص نشد)^۲؛ و همچنین جنجال بخشی از سینما علیه سینمای گلخانه‌ای و سینمای مبتذل که باعث نشست‌های مطبوعاتی حول موضوع شد، که در ایجاد فضای گفت‌وگو و تضارب آرا مؤثر و مفید بود. سال ۱۳۹۷ شاهد رشد ۵۷ درصدی فیلم‌سازان اول با ۲۲ عنوان فیلم بلند در سینمای ایران بود. سینمای ۱۳۹۷، کوله‌بار متنوع خود در فیلم‌سازی و ژانرهای سینمایی را به سال ۱۳۹۸ تحویل داد؛ درحالی‌که سینمای ۱۳۹۶ را با ژانرهای غالب انقلاب، کودک و نوجوان، کمدی و اجتماعی تحویل گرفته بود. سال ۱۳۹۸، سینمای ایران تولیداتی قابل توجه در ژانرهای پلیسی، کودک، کمدی، سیاسی، اجتماعی، انقلاب و انیمیشن را از سال پیش به‌عنوان میراثی ارزنده دریافت کرد.

در گزارش شش‌ماهه اول سال ۱۳۹۷، حضور گسترده فیلم‌های کوتاه ایرانی در جشنواره‌های بین‌المللی مطرح شد. ۱۴۵۲ فیلم کوتاه و بلند در جشنواره‌ها پذیرفته شدند و در شش‌ماهه اول این سال، ۱۸۶ بار و در پایان سال، ۲۰۵ بار، با کسب جوایز در رقابت‌های فرهنگی نام ایران در جهان مطرح شد.

۱. «سالنامه آماری سینمای ایران در سال ۹۷»، سازمان سینمایی کشور، توسعه فناوری و مطالعات سینمایی [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: <https://apf.farhang.gov.ir/fa/teaching/diagram/statistics/salnameh>

۲. هنوز در هیچ دادگاهی به‌طور مشخص چنین اتهامی به هیچ حکمی منجر نشده است. پیدا کردن مصداق پول‌های کثیف صرفاً مبتنی بر اظهارنظرها و اتهامات ژورنالیستی نباید باشد.

رخدادهای سال ۱۳۹۸ و پیامدهای آن برای سینما

بلایای طبیعی

سینمای ۱۳۹۸ با دستاوردهای مثبت و ارزنده‌ای از سال ۱۳۹۷، که پیش‌تر بدان‌ها اشاره شد، در بستر جغرافیای طبیعی ایران و جریانات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی پرحادثه آغاز به فعالیت کرد.

جغرافیای طبیعی ایران همواره اقتضای خشک‌سالی و در پی آن بروز سیلاب‌های فصلی را دارد؛ همان‌طور که همین موقعیت جغرافیایی ایران روی کره زمین سبب بروز زمین‌لرزه‌های نسبتاً شدیدی در هر سال می‌شود، که در صورت پیش‌بینی و برنامه‌ریزی‌های عمرانی می‌تواند منشأ خیر باشند. در سال ۱۳۹۸، سیل‌های مکرر بهاره در اکثر استان‌های کشور، ۱۵۰۰ زمین‌لرزه در کل سال، و سیل‌های آغازین زمستان در استان‌های هرمزگان و فارس و سیستان و بلوچستان نمونه رخدادهای ناخوشایند این سال بود.

درحالی‌که خسارت‌های غیرمستقیم حوادث طبیعی فراتر از خسارت‌های مستقیم می‌شوند و بعضاً در طول زمان یک سال یا بیشتر، قابل مشاهده و محاسبه می‌شوند؛ خساراتی از جنس ناراحتی‌های روحی مردم، از دست دادن قدرت خرید و درنهایت خساراتی که به همین دلایل متوجه صنایعی چون گردشگری و صنایع سرگرمی، بالاخص سینما، می‌شود. با وجود رخدادهای طبیعی هولناک، عدم برنامه‌ریزی دغدغه‌های زیستی مردم را می‌افزاید و تقبل هزینه‌های سرگرمی و اوقات فراغت را برایشان دشوار می‌کند. این موضوع سبب می‌شود که سینما مانند سایر تفریحاتی که واجد هزینه‌اند از روال زندگی عادی مردم کاملاً خارج شود. همچنان که شاید کاهش در میزان فروش کل سینمای کشور و تعداد مخاطبان سینما در سال ۱۳۹۸ در قیاس با سال ۱۳۹۷ متأثر از این مسئله باشد.

رخدادهای سیاسی و اجتماعی

اعتراضات آبان‌ماه

در نیمه دوم سال ۱۳۹۸، دولت افزایش قیمت بنزین را به یک‌باره اعلام کرد.

این تصمیم با واکنش‌های سیاسی در سطح جامعه و بروز اغتشاشاتی رخ داد. پیامدهایی که پس از این ماجرا گریبان صنعت سینما را گرفت، در وجه حداقلی خود، شامل تعطیلی چندروزه سینما و کاهش مخاطبان بود. «در این ماه به دلیل حوادث رخ داده، سینماها چند روز تعطیل بودند»^۱. اما نکته اصلی این بود که صنعت - هنر سینما، مانند هر صنعتی، رابطه مستقیم امنیت و سرمایه‌گذاری است. اغتشاشات و شورش‌هایی از این دست نه تنها به کاهش درآمدهای سینما می‌انجامد، بلکه می‌تواند در کاهش تولید و کاهش سطح سرمایه‌گذاری در سینما موثر باشد.

قطعی اینترنت

در این روزها قطعی اینترنت هم در این مسئله تأثیرگذار بود و آمار سامانه فروش سازمان سینمایی نشان می‌دهد میزان تماشاگران و فروش فیلم‌ها به شکل قابل توجهی افت داشته، به طوری که مخاطبان فیلم «مطرب» از ۳۰ هزار نفر در روز شنبه و شش هزار نفر در روز یکشنبه هفته قبل به یازده هزار و شش هزار نفر در روزهای ابتدایی این هفته رسیدند و «سمفونی نهم» هم از هزار نفر در روزهای شنبه و یکشنبه هفته قبل به سه هزار نفر در این هفته رسید. در این باره علی سرتیپی، که هم پخش‌کننده فیلم است و هم سینمادار، در گفت‌وگویی کوتاه با ایسنا از مساعد نبودن شرایط برای خرید اینترنتی بلیت و اطلاع‌رسانی به مخاطبان گله‌مند بود.^۲

شهادت سردار سلیمانی

یکی از مهم‌ترین جریان‌های تأثیرگذار سال ۱۳۹۸ جریان ترور سردار سلیمانی در عراق بود که برای مردم ایران اندوه و بهت بزرگی به همراه داشت. در پی غم‌های بزرگ در سطح ملی، طبیعتاً صنایع سرگرمی از نوع سینما و موسیقی از این رویداد متأثر می‌شوند. پس از این رویداد ملی، مسئله شهادت عده‌ای

۱. افتخاری، سمیرا. ۱۳۹۸. «رویدادهای مهم سینمای ایران در سال ۹۸». هنر آنلاین [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۲/۲۴].
<http://www.honaronline.ir/fa/tiny/news-146369>

۲. فرهادی، پرستو. ۱۳۹۸. «تأثیر قطع اینترنت بر اطلاع‌رسانی و افت فروش در سینماها». خبرگزاری ایسنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۸/۲۷].
<https://www.isna.ir/news/98082717620/>

از هم‌وطنان در تشییع جنازه شهید سلیمانی در کرمان پیش آمد که بر اندوه و سوگواری ملی و در نتیجه، حذف سرگرمی‌های مختص اوقات شادی و فراغت افزود. مجموع این رویدادها واکنش‌هایی از سوی اهالی سینما و پیامدهایی را برای کل این مجموعه به همراه داشت:

الف. پیام‌های محکومیت ترور سردار سلیمانی و همچنین پیام‌های تسلیت خانه سینما و هنرمندان، مسئولان سازمان سینمایی^۱ به ملت ایران و خانواده آن شهید بزرگوار
این رویداد تلخ همراهی و همبستگی بین مسئولان سازمان سینمایی، اهالی سینما و مردم را به نمایش گذاشت.

ب. تعطیلی چندروزه سینما

در پی شهادت سردار سلیمانی و اعلام سه روز عزای عمومی، سینماهای کشور نیز به مدت سه روز تعطیل شدند. «انجمن سینماداران سینمای ایران اعلام کرد به مناسبت شهادت سردار قاسم سلیمانی و همچنین اعلام عزای عمومی از سوی مقام معظم رهبری، با هماهنگی سازمان سینمایی، تمامی سینماهای سراسر کشور به مدت سه روز تعطیل خواهند بود و هیچ فیلم سینمایی به نمایش در نمی‌آید»^۲.

ج. لغو جشن منتقدان سینما

شورای برگزاری سیزدهمین جشن منتقدان و نویسندگان سینمایی ایران، ضمن عرض تسلیت، اعلام کرد: «برپایی این مراسم در عصر امروز، جمعه ۱۳ دی، لغو و به زمان دیگری موکول گردید که متعاقباً اعلام خواهد شد»^۳. این برنامه در نهایت در دهم بهمن‌ماه، در خلال ایام دهه فجر و پیش از اعلام شیوع کرونا، در ایران برگزار شد.

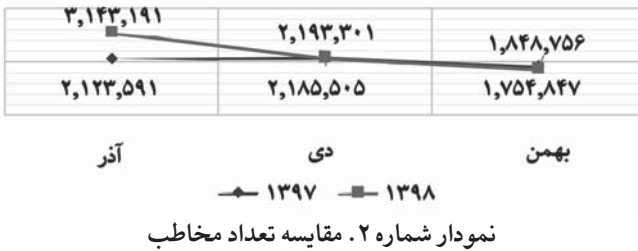
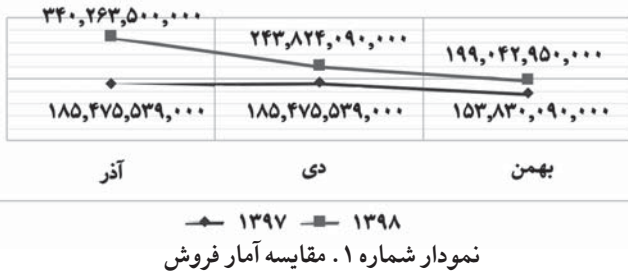
۱. «پیام تسلیت سینماگران در پی شهادت سردار سلیمانی». خبرگزاری ایرنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: www.irna.ir/news/83618391/ [۱۳۹۸/۱۰/۱۳].

۲. «تمام سینماهای کشور تعطیل شد». خبرآنلاین [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۰/۱۳]. khabaronline.ir/news/1338208

۳. «لغو جشن منتقدان سینما در پی شهادت سردار سلیمانی». خبرگزاری ایرنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: www.irna.ir/news/83618346/ [۱۳۹۸/۱۰/۱۳].

د. افت فروش سینماها

آمارهای معاونت توسعه فناوری و مطالعات سینمایی افت فروش و تعداد تماشاگر در دی ماه را گزارش می دهد. آمار سال های گذشته عادت سینمایی ایرانیان مبنی بر افزایش تعداد مخاطب در دی ماه نسبت به ماه آذر است. لذا می توان کاهش فروش و افت مخاطب در دی ماه سال ۱۳۹۸ را ناشی از سوگ ملی دانست.

ه. تندیس «سردار شهید سلیمانی» در جشنواره ملی فیلم فجر

مسعود نجفی، مدیر روابط عمومی جشنواره فیلم فجر، در تماسی تلفنی درباره اضافه شدن تندیس «سردار شهید سلیمانی» به سی و هشتمین جشنواره ملی فیلم فجر عنوان کرد: «همان طور که امروز اعلام شد، این تندیس قرار است با یاد حاج قاسم سلیمانی، اسطوره عدالت طلبان جهان، اهدا شود. با موافقت رئیس سازمان سینمایی، تندیس سردار سلیمانی در مراسم اختتامیه سی و هشتمین جشنواره ملی فیلم فجر به بهترین فیلم با مضمون جهاد و مقاومت به آثار حاضر در بخش مسابقه اهدا خواهد شد»^۱.

۱. «اهدای تندیس سردار شهید سلیمانی در جشنواره فیلم فجر». پایگاه خبری فیلم کوتاه [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳/۱۰/۱۳۹۸]. <https://shortfilmnews.com/news/2146472605>

سقوط هواپیمای اوکراین

هنوز غم بزرگ شهادت سردار سلیمانی و جمعی از هم‌وطنان برای مردم هضم نشده بود که سانحه سقوط هواپیمای مسافربری اوکراین اتفاق افتاد. در پی این اتفاق، از سویی سینماگرانی پیام‌های تسلیت برای خانواده‌های درگذشتگان ارسال کردند. مسعود کیمیایی از حضور در جشنواره فیلم فجر انصراف داد و پیمان معادی حضور در جشنواره را تحریم کرد؛ در مقابل، عده‌ای دیگر نیز تحریم‌کنندگان جشنواره فجر را محکوم کردند و از حضور در اختتامیه به علت تعلق جایزه به تحریم‌کنندگان انصراف دادند. طبعاً مجموع این رفتارها بر همبستگی درونی اهالی سینما، تعداد مخاطبان سینما و همچنین تعداد مخاطبان جشنواره تأثیرگذار می‌شود. رئیس صنف سینماداران اظهار داشت: «همه ما امروز داغدار شهادت قاسم سلیمانی و عزیزان ازدست‌رفته در حادثه سقوط هواپیمایی اوکراینی هستیم، از زمان انتشار خبر این حادثه فروش سینماها کاهش پیدا کرده و حتی بعد از اعلام مقصر سقوط هواپیما و بعد از چند روز تعطیلی سینماها، این فروش بار دیگر افت پیدا کرد، به‌صورتی که حدود ۳۰ درصد از فروش سالن‌های سینما نسبت به هفته گذشته و قبل از حادثه افت کرده است... زمانی که فاجعه بزرگی رخ می‌دهد، روح و فکر همه مردم آزاده می‌شود و اولین تأثیر آن بر فعالیت‌های فرهنگی است و وقتی جامعه فکر و روح آرامی نداشته باشد، افراد آن نیز تمایلی به رفتن به سینما ندارند. همه ما و مسئولان باید تلاش کنیم تا جامعه دوباره آرامش خود را پیدا کند»^۱. جدول آماری صفحه قبل فرض کاهش فروش و مخاطب سینما در دی‌ماه ۱۳۹۸ و در پی آن در بهمن‌ماه را تأیید می‌کند.

شیوع کرونا

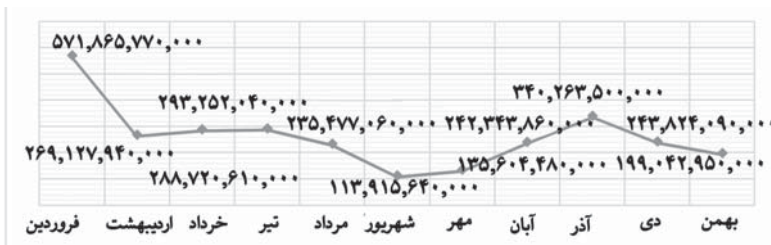
هنوز چند روزی از اعلام اسامی فیلم‌های اکران نوروز نگذشته بود که با شیوع ویروس کرونا، به دستور وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، کلیه سینماها تعطیل شدند تا بحث ادامه اکران فیلم‌های روی پرده و همچنین اکران فیلم‌های نوروزی در هاله‌ای از ابهام قرار گیرد.

۱. قاصداشرفی، محمد. ۱۳۹۸. «افت ۵۰ درصدی فروش سینماها». پایگاه خبری اتاق بازرگانی [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۰/۲۵].
<http://otaghiranonline.ir/news/31872>

در نهایت، پرونده سینمای سال ۱۳۹۸ با اعلان فیلم «مطرب» با فروش حدود ۳۹ میلیارد تومان به عنوان پرفروش ترین فیلم سال بسته می شود.

افت وخیز فروش در سال ۱۳۹۸

آمارهای معاونت فناوری و توسعه سازمان سینمایی حکایت از افت فروش سینماها در اردیبهشت، شهریور، دی و بهمن ماه ۱۳۹۸ دارد.

نمودار شماره ۳. مقایسه آمار فروش در سال ۱۳۹۸ (ریال)

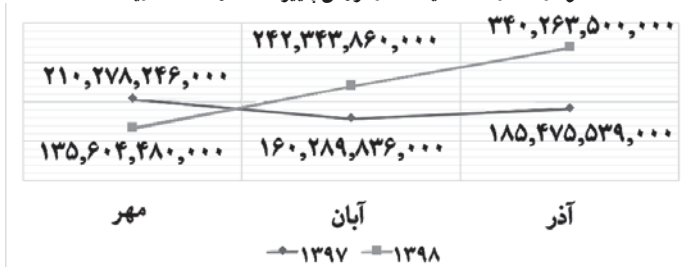

نمودار شماره ۴. مقایسه تعداد مخاطب در سال ۱۳۹۸

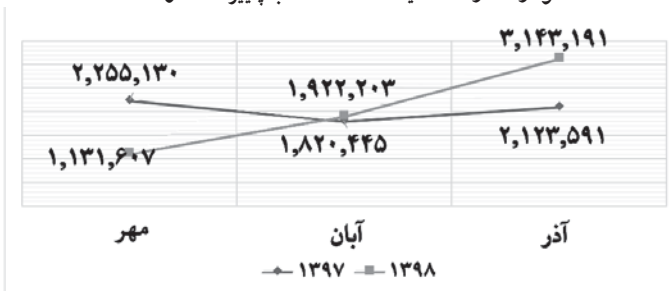
کاهش میزان فروش و مخاطب در اردیبهشت ماه، نسبت به فروردین، که مقارن با تعطیلات و اوقات فراغت مردم است، امری طبیعی و عادت هر ساله سینمای ایران است؛ اما کاهش میزان فروش اردیبهشت ۱۳۹۸ نسبت به اردیبهشت ۱۳۹۷ را شاید بتوان متأثر از رخداد های طبیعی بهار ۱۳۹۸ (جاری شدن سیلاب و سرمای ناگهانی و خساراتی که مردم از این وضعیت متحمل شدند) دانست (میزان فروش اردیبهشت ۱۳۹۷: ۲۷۴ میلیارد و ۲۳۴ میلیون و ۶۹۲ هزار ریال، که باتوجه به تورم به معنای کاهش چشمگیر مخاطب است).

نقطه افت دیگر در جدول فوق به فروش شهریور مربوط است (این رقم در شهریور ۱۳۹۷ معادل ۱۲۸ میلیارد و ۹۷۷ میلیون و ۹۳۳ هزار ریال بود). نزول فروش شهریور نسبت به مرداد، با توجه به برگزاری آزمون‌های شهریور مدارس و دانشگاه‌ها، از عادت‌های سینمای ایران است. اما شیب تند کاهش مخاطب در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال قبل آن را می‌توان با رخدادهای طبیعی و سیاسی اجتماعی سال ۱۳۹۸ مرتبط دانست. سیلاب‌های بهاره و تنش‌های سیاسی ایران و آمریکا از خرداد ۱۳۹۸ به بعد می‌تواند دغدغه‌های دیگری را برای مردم ایجاد کرده باشد که آثار آن به صورت کاهش مضاعف مخاطب در ماه‌هایی که معمولاً شاهد کاهش در میزان فروش در سینما هستیم نمایان شده است.

نمودار شماره ۶. مقایسه آمار فروش پاییز ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ (ریال)

نمودار شماره ۷. مقایسه تعداد مخاطب پاییز ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

مجموع اطلاعات فوق نشان می‌دهد که برخلاف فرض‌های موجود در جامعه، افزایش قیمت بنزین، کاهش احتمالی درآمد اعضای جامعه، و

اغتاشات و آشوب‌های آبان‌ماه بر میزان فروش و تعداد مخاطب در سال ۱۳۹۸ مؤثر نبوده‌اند. چنانچه از آمار برمی‌آید، ماه آذر با فزونی یک میلیون مخاطب نسبت به زمان مشابه در سال ۱۳۹۷ روند بهبود تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری‌های سینما را نشان می‌دهد. کاهش فروش مهرماه ۱۳۹۸ نسبت به زمان مشابه در سال ۱۳۹۷ را شاید بتوان به بارندگی‌های برخی از استان‌ها و خطر جریان سیلاب‌های مجدد نسبت داد. تحلیل این تغییرات به پژوهش‌های کمی و دقیق نیاز دارد. دی‌ماه سال ۱۳۹۸، علاوه بر سوگواری‌های ملی، هم‌زمان با جریان سیلاب‌های حداقل چهار استان کشور است. جداول آماری ارائه‌شده در نمودارهای مقایسه‌ی ماه‌های آذر، دی و بهمن در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ کاهش قابل‌توجه فروش و مخاطب را به نمایش می‌گذارند.

جدول شماره ۲. میراث سینمایی سال ۱۳۹۸

عنوان	آمار	درصد افزایش یا کاهش نسبت به سال ۱۳۹۷
تعداد سینماهای کشور	۳۵۵	+ ۴/۱٪
تعداد سالن و پرده‌های کشور	۶۳۵	+ ۶/۵٪
تعداد صندلی‌ها	۱۶۰۷۶۱	+ ۱/۹٪
مجموع تعداد پروانه‌ساخت سینمایی صادرشده	۸۷ مورد تا بهمن ۱۳۹۸	+ ۰/۲٪
تعداد فیلم تولیدشده	۴۵	-
مجموع تعداد فیلم اکران‌شده در سینماهای کشور (با احتساب گروه هنر و تجربه)	۱۵۶	+ ۱۱/۴۳٪
تعداد مخاطبان سینما در کل کشور	۲۵,۹۹۹,۲۹۲ نفر	- ۷/۴۲٪
فروش حاصل از اکران سینماها (ریال)	۲۹۷,۴۰۷,۵۹۱,۶۷۰	+ ۲۱٪
متوسط قیمت بلیت	۸۷۸۷۵ ریال	-
مجموع آثار کوتاه، مستند و انیمیشن تولیدشده (توسط مراکز سازمان)	۶۳۰	- ۱/۹٪
مجموع پروانه‌های نمایش صادرشده غیر سینمایی (ویدئو)	۱۹۷	+ ۲۷٪

نحوه شروع سال ۱۳۹۸ و سیاست‌های اتخاذشده به گونه‌ای بود که جامعه

انتظار روند صعودی در همه جنبه‌های فعالیت‌های سینمایی را داشت؛ تورم و مسائل اقتصادی پیش‌بینی افزایش قیمت بلیت را محتمل می‌نمود، فیلم‌های فجر ۱۳۹۷ از استقبال عمومی از تولیدات سینمایی حکایت داشت. «افزایش قیمت بلیت سینماها، اگرچه یک عامل اصلی در میزان فروش سینماهاست، اما تنها عامل آن نیست. ترکیب فیلم‌های روی پرده، شیوه تبلیغات و اطلاع‌رسانی... نیز در میزان فروش تأثیرگذارند. بر اساس آنچه در جشنواره فیلم فجر امسال اتفاق افتاد، به نظر می‌رسد فیلم‌هایی که در فهرست انتظار اکران برای سال ۹۸ حضور دارند بازار بالقوه خوبی خواهند داشت. این در حالی است که افزایش تعداد فیلم‌های کم‌دی هم به کمک بازار خواهد آمد. به‌رغم این مسئله، افزایش قیمت بلیت‌ها و احتمال افزایش نرخ تورم در سال ۱۳۹۸ هم‌زمان با افزایش حداقلی حقوق کارگران و کارمندان یک عامل بازدارنده است. اگر این اتفاق‌ها را خنثی‌کننده همدیگر بدانیم، به نظر می‌رسد که فروش سینماها در سال آینده (۱۳۹۸) اختلاف چندان چشمگیری با فروش امسال نداشته باشد. نکته دیگر این است که فیلم «هزارپا»، با فروش ۴۰ میلیارد تومانی در سال ۱۳۹۷، یک ابرپرفروش اکران بوده است که رکوردش به‌سختی ممکن است در اکران ۱۳۹۸ شکسته شود. چیزی که با ضریب اطمینان بیشتری می‌توان گفت این است که سال آینده سال تثبیت رکوردهای سال ۱۳۹۷ است»^۱.

انتشار آمار فروش فیلم‌های «تختی» و «متری شش و نیم» در بهمن‌ماه ۱۳۹۷، در طی برگزاری جشنواره ملی فیلم فجر، استقبال مخاطبان از این دو فیلم در این روزها، رقابت نزدیک این دو فیلم و محبوبیت و مقبولیت عامه نسبت به این دو فیلم را نمایش داد؛ امری که کارشناسان را نسبت به فروش سال ۱۳۹۸ امیدوار کرد. مجموع تعداد پروانه ساخت‌های سینمایی صادرشده تا بهمن ۱۳۹۸، ۸۷ مورد بود که نسبت به سال قبل ۲۷/۵ درصد کاهش نشان می‌دهد؛ این کاهش می‌تواند متأثر از شرایط سیاسی و اجتماعی سال ۱۳۹۸، شیوع کرونا و تعطیلی جلسات صدور پروانه نمایش باشد و یا به ظن قوی‌تر، بستگی به تعداد درخواست‌های فیلم‌سازان

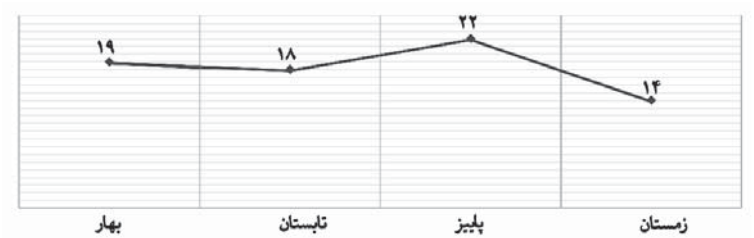
۱. ربیعی، شایان. ۱۳۹۷. «پیش‌بینی فروش سینماها در سال ۹۸». وبسایت دنیای اقتصاد [پایگاه اینترنتی]. ۲۵ اسفند. قابل دسترس در: [۱۳۹۷/۱۲/۲۵]. <https://www.donya-e-eqtasad.com/fa/tiny/news-3506780>

برای صدور پروانه نمایش داشته باشد. افزایش تورم، افزایش هزینه‌های تولید، احساس ناامنی ناشی از اغتشاشات و نگرانی‌ها بابت درگیری‌های نظامی در منطقه، همه از عواملی بودند که می‌توانستند انگیزه‌های سرمایه‌گذاری و تولید را کاهش دهند. سال ۱۳۹۸، علی‌رغم همه نشانه‌ها و تحلیل‌هایی که سالی پررونق در همه عرصه‌ها را پیش‌بینی کرده بودند، کمی بدتر از پیش‌بینی‌های اقتصادی بود، اما رکورد ۱۳۹۷ را در تولید آثار سینمایی با وجود همه شرایطی که نقل شد به شکلی طلایی و برگزیده حفظ کرد. سال ۱۳۹۸ با تولید ۴۵ اثر بلند سینمایی و تعطیلی نابهنگام سینماها پایان یافت تا مسئله اکران ۱۳۹۹ را با چالش‌هایی توأم کند. سال ۱۳۹۸، با ۱۵۶ فیلم سینمایی همراه با شمارش آثار گروه هنر و تجربه، رشد ۱۱/۴۳ درصدی را نسبت به سال ۱۳۹۷ نشان می‌دهد.

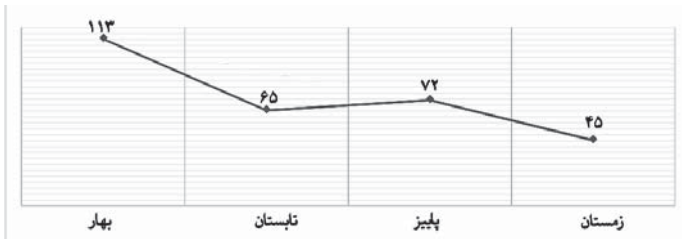
سال ۱۳۹۸، با ۲۵ میلیون و ۹۹۹ هزار و ۲۹۲ تماشاگر، همچنان روند کاهشی (۷/۴۲ درصدی) نسبت به سال ۱۳۹۷ دارد. حدود ۲ میلیون نفر ریزش مخاطب در سال ۱۳۹۸ با توجه به مشکلات اقتصادی مردم، سوگ‌های ملی، بحران‌های طبیعی و تعطیلی‌های سینما قابل انتظار است. افزایش قیمت بلیت در سال ۱۳۹۸، به‌صورتی که متوسط قیمت بلیت به ۸۷۸۷۵ ریال می‌رسد، سبب می‌شود که میزان فروش حاصل از اکران ۱۳۹۸ (معادل ۲۹۷،۴۰۷،۵۹۱،۶۷۰) افزایش ۲۱ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۷ نشان دهد؛ که با توجه به تورم ۴۰ درصدی سال ۱۳۹۸ می‌توان گفت که وضعیت فروش سینما در این سال خوب نبوده و سهم سینما از سود کاهش یافته است.

مجموع آثار کوتاه، مستند و انیمیشن تولیدشده در مراکز ذیل سازمان سینمایی در سال نود و هشت، ۶۳۰ مورد بوده است که مجدداً نسبت به سال ۱۳۹۷، ۱/۹ درصد کاهش نشان می‌دهد. سال ۱۳۹۸ در صدور پروانه نمایش‌های غیرسینمایی (ویدئو) با ۱۹۷ پروانه از سال ۱۳۹۷ پیشی می‌گیرد و ۲۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. شیوع کرونا و تعطیلی سینماها نشان می‌دهد که پیش‌بینی افزایش تولیدات غیرسینمایی می‌توانسته ایده مناسبی برای سال ۱۳۹۹ باشد.

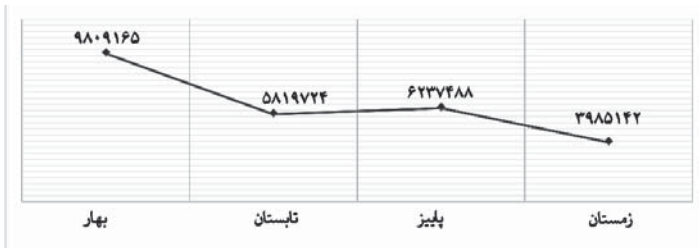
درآمد فصلی سینمای ایران در سال ۱۳۹۸

نمودار شماره ۷. تعداد فیلم‌ها

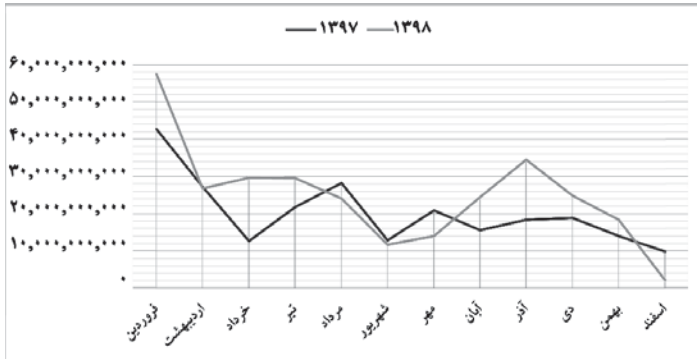
نمودار شماره ۸. فروش بر حسب میلیارد تومان

نمودار شماره ۹. تعداد مخاطب

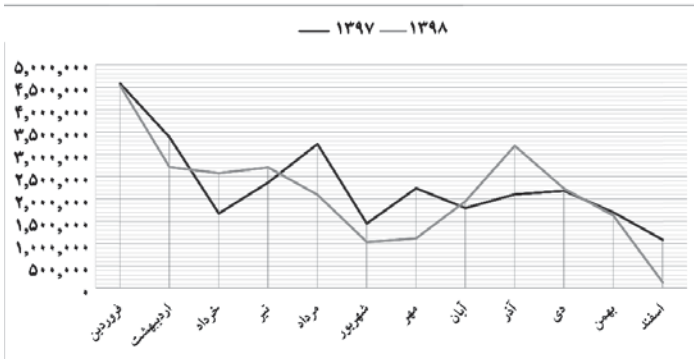
جدول شماره ۳. مقایسه تطبیقی سینمای ایران در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸
فروش (ارقام به ریال)

ماه	۱۳۹۷	۱۳۹۸
فروردین	۴۲,۵۸۱,۱۱۸,۹۴۴	۵۷,۳۷۳,۸۱۰,۱۷۵
اردیبهشت	۲۷,۱۷۶,۰۸۹,۲۲۳	۲۶,۶۸۱,۶۳۰,۵۱۵
خرداد	۱۲,۶۱۹,۸۶۳,۷۸۷	۲۹,۵۹۳,۸۴۰,۸۵۶
تیر	۲۱,۶۴۸,۴۸۷,۹۷۲	۲۹,۵۰۱,۱۲۸,۵۲۰
مرداد	۲۸,۱۶۱,۶۴۷,۵۷۳	۲۳,۹۵۰,۶۱۵,۵۰۱
شهریور	۱۲,۷۷۹,۰۶۱,۵۹۱	۱۱,۵۹۵,۷۴۴,۱۳۸
مهر	۲۰,۷۶۲,۱۳۶,۳۸۳	۱۳,۹۲۰,۷۳۰,۹۹۰
آبان	۱۵,۵۰۲,۶۶۶,۱۹۷	۲۴,۳۶۰,۸۸۳,۵۲۲
آذر	۱۸,۲۸۹,۶۸۹,۱۹۸	۳۴,۳۸۴,۸۷۷,۱۱۰
دی	۱۸,۸۰۷,۷۳۵,۷۹۹	۲۴,۷۷۸,۴۴۵,۷۴۶
بهمن	۱۳,۸۹۶,۳۲۲,۰۹۸	۱۸,۲۷۴,۲۴۰,۶۴۵
اسفند	۹,۸۲۰,۸۶۷,۰۹۹	۲,۰۳۲,۹۳۱,۶۳۹

نمودار شماره ۱۰. مقایسه میزان فروش ماهانه سینمای ایران در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۷
(ارقام به ریال)

۱. سامانه اطلاع‌رسانی مؤسسه سینما شهر وابسته به سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری. [بایگ‌گاه اینترنتی].
قابل دسترس در: <http://cinemashahr.com>

نمودار شماره ۱۱. مقایسه تعداد مخاطبان سینمای ایران در سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

مخاطب

جدول شماره ۴. مقایسه تعداد مخاطبان سینمای ایران در سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

ماه	۱۳۹۷	۱۳۹۸	درصد افزایش یا کاهش
فروردین	۴,۵۷۴,۷۱۰	۴,۵۳۱,۰۱۱	-۱٪
اردیبهشت	۳,۳۷۵,۲۰۰	۲,۷۰۷,۸۳۶	-۱۹٪
خرداد	۱,۶۷۳,۵۱۰	۲,۵۷۰,۳۱۸	+۵۳/۶٪
تیر	۲,۳۶۰,۰۰۹	۲,۷۰۱,۲۸۴	+۱۴/۴۶٪
مرداد	۳,۲۲۱,۷۳۳	۲,۰۸۸,۳۷۱	-۳۵/۲٪
شهریور	۱,۴۴۰,۷۶۳	۱,۰۳۰,۰۶۹	-۲۸/۵٪
مهر	۲,۲۳۱,۲۹۹	۱,۱۱۷,۷۱۹	-۵۰٪
آبان	۱,۷۸۷,۲۸۰	۱,۹۳۹,۸۰۲	+۸/۵۳٪
آذر	۲,۰۹۸,۸۸۴	۳,۱۷۹,۹۶۷	+۵۱/۵٪
دی	۲,۱۷۴,۵۷۴	۲,۲۲۵,۰۶۸	+۲/۳۲٪
بهمن	۱,۶۹۶,۳۰۸	۱,۶۲۴,۳۳۳	-۴/۲٪
اسفند	۱,۰۸۱,۴۷۱	۱۳۵,۷۴۱	-۸۷/۴٪

باتوجه به جداول فوق:

- در سه ماهه تابستان ۱۳۹۸، تعداد فیلم‌های اکران‌شده (۳/۵٪) و میزان فروش (۴۷/۴۲٪) و تعداد مخاطبان (۴۱٪) نسبت به ۳ ماهه بهار کاهش داشته‌اند.
- در سه ماهه پاییز ۱۳۹۸، تعداد فیلم‌های اکران‌شده (۲/۲۲٪) و میزان فروش (۸/۱۰٪) و تعداد مخاطبان (۲/۷٪) نسبت به ۳ ماه قبل افزایش داشته‌اند.
- در سه ماه زمستان، تعداد فیلم‌های اکران‌شده (۴/۳۶٪) و میزان فروش (۵/۳۷٪) و تعداد مخاطبان (۱/۳۶٪) نسبت به فصل پاییز کاهش داشته‌اند.

تحلیل یافته‌ها

الف. یافته‌های فوق برخی از فرضیات کارشناسان و اهالی سینما مبنی بر کاهش مخاطبان سینما در نتیجه ناآرامی‌های آبان‌ماه را رد می‌کند. آمار جداول فوق نشان می‌دهد که در آبان ۱۳۹۸، نسبت به آبان ۱۳۹۷، تعداد مخاطبان سینما ۸/۵۳٪ افزایش داشته است. آذرماه، که می‌تواند پیامدهای رویدادهای سیاسی آبان را منعکس کند، همچنان با ۵۱٪ افزایش به شدت این فرضیه را تحت الشعاع قرار می‌دهد. ظاهراً حتی تعطیلات اجباری در پاییز هم نتوانسته سبب ریزش مخاطب در فصل پاییز شود. سینما در آغاز زمستان (دی‌ماه ۱۳۹۸)، علی‌رغم رویدادهای طبیعی و سیاسی، نیز نسبت به سال قبل افزایشی مختصر را در تعداد مخاطبان حفظ می‌کند. بنابراین، به نظر می‌رسد الگوهای درونی سینما در تعیین و حفظ مخاطبان سینما بیش از رویدادهای بیرونی اثرگذارند؛ برای بررسی این موضوع به مطالعه الگوهای جریان جذب مخاطب سینما در چندین دهه نیاز است.

ب. در جدول ۳، ماه‌های خرداد و آذر به لحاظ افزایش مخاطب دو نقطه عطف سال ۱۳۹۸ به شمار می‌روند. کاهش ۳۵ درصدی مخاطب در مرداد بدون هرگونه رخداد طبیعی یا سیاسی قابل‌تأمل است و نیاز به بررسی‌های بیشتر دارد، و شیوع کرونا، اخبار ناگوار مربوط به سرایت سریع این بیماری،

دستورات بعدی قرنطینه و تعطیلی کلی سالن‌های سینما در اسفند کاهش ۸۰ درصدی مخاطب را در پایان سال ۱۳۹۸ نسبت به سال قبل از آن توجیه می‌کند. ج. کاهش ۷ درصدی کل مخاطبان سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ و افزایش ۲۱ درصدی درآمد سینما در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال قبل از آن، که با وجود تورم ۴۰ درصدی، مفهوم ۲۰ درصد از دست رفتن درآمدها و بازگشت سرمایه را به همراه دارد، اموری هستند که در سیاست‌گذاری‌های سال ۱۳۹۹ باید به آن‌ها توجه شود.

سیاست‌ها و برنامه‌های سازمان سینمایی تا پایان سال ۱۳۹۸

یکی از مهم‌ترین رخدادهای سینمایی سال ۱۳۹۸ تبدیل حکم سرپرستی حسین انتظامی به معاونت وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و ریاست سازمان سینمایی بعد از پنج ماه بود.^۱ این تغییر عملاً راه را بر اعمال سیاست‌ها و امکان تغییرات بزرگ‌تر فراهم کرد. سال ۱۳۹۸ را پس از رسمیت این انتصاب می‌توان سال سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های سازمان سینمایی دانست، ارائه کلان‌برنامه‌هایی اعم از غنی‌سازی محتوایی تولیدات فرهنگی، عمومی‌سازی دسترسی فرهنگی، گفت‌وگوی فرهنگی، بهبود محیط کسب‌وکار، تقویت ظرفیت‌های مردمی فرهنگ و هنر، هوشمندسازی مدیریت فرهنگی، گسترش مناسبات فرهنگی ایران و جهان، انسجام و هماهنگی فرهنگی دستگاه‌ها همراه با اعمال سیاست‌های ذیل از مهم‌ترین ویژگی‌های سال ۱۳۹۸ برای سینمای ایران بود.

۱. شفافیت در همه شئون

بحسین انتظامی (سرپرست سازمان سینمایی کشور): «شفافیت حتماً شئون و شاخص‌های متعددی دارد که یکی از آن‌ها انتشار مسائل مالی است. بخش دیگر همین این است که سازوکار و ضوابط رسیدن به این ارقام اعلام شود. در شفافیت ابتدا باید ضوابط اعلام شود، به‌صورتی که اگر کسی بخواهد از مدیری سؤال بپرسد، مدیر برای پاسخ به جایی ارجاع دهد که برای همان فرد پرسش‌گر دسترسی به آن مقدور بوده باشد. تمام مؤسسه‌های زیرمجموعه وزارت

۱. «حکم رئیس سازمان سینمایی صادر شد». شبکه خبر [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۲/۱۵].
<https://www.irinn.ir/fa/news/694521>

فرهنگ و ارشاد اسلامی در حال حاضر موظف شده‌اند گزارش حسابرسی خود را در مجمع‌های عمومی منتشر کنند. همه شوراهای تصمیم‌گیری باید به صورت رسمی معرفی شوند و مصوبات آن‌ها به صورت کامل رسانه‌ای شود. این شئون شفافیت است که باید به صورت جدی دنبال شود و سازمان سینمایی هم در همین راستا به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های ارشاد عمل خواهد کرد.^۱

در پی اعلام این سیاست، بخش‌های مختلف سازمان سینمایی اقدام به انتشار گزارش عملکرد مالی خود کردند. برای نمونه، گزارش عملکرد مالی مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی در ۲۴ اسفندماه و گزارش عملکرد مالی موزه سینما در ۲۹ بهمن‌ماه^۲ ارائه شد.

هدف از اعمال چنین سیاستی در گام اول وضوح مناسبات بین بخش‌های تولید و پخش و اکران در بدنه سینما و افزایش رقابت‌پذیری در این عرصه‌ها؛ در گام دوم جلوگیری از انحصار اطلاعات جهت توانمندی گروه‌های سینمایی در بهره‌گیری از اطلاعات برای ایجاد رقابت سالم؛ و در گام سوم وضوح مناسبات دولت و صنوف به منظور پرهیز از دوگانگی رفتارها و گفتارها و در نهایت به حداقل رساندن رانت در شاکله سینما بود.

۲. چابک‌سازی و کوچک‌سازی

چابک‌سازی و کوچک‌سازی سازمان سینمایی بخشی از سیاست‌های نظام در طول بیست سال گذشته برای کوچک کردن بدنه دولت است. این سیاست مورد استقبال اهالی سینما نیز قرار گرفت. غلامرضا موسوی (تهیه‌کننده) در این باره چنین می‌گوید: «مدیران موفق سازمان سینمایی اهمیت خود را در فربه بودن سازمان سینمایی نمی‌دانند، بلکه در چابک بودن و اجرای مأموریت‌های محوله آن با امکانات بسیار کمتر می‌دانند».^۳

۱. «خبرسازان سینما در سال ۹۷ چه کسانی بودند؟»، آژانس خبری رویداد ۲۴ [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: www.rouyadad24.ir/000hug [۱۳۹۷/۱۲/۲۶].

۲. سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: <http://cinema-org.ir/?p=newsdet&cat=17&newsid=327196#>

۳. «محاسن و معایب يك ادغام»، خبرگزاری ایرنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۷/۱۱/۰۱]. www.irna.ir/news/83178638/

الف. ادغام مؤسسات

دی‌ماه سال ۱۳۹۷، سرپرست سازمان سینمایی طی حکمی مأموریت مهدی یزدانی را، به‌عنوان مدیرعامل مؤسسه رسانه‌های تصویری، انحلال و ادغام این سازمان طی شش ماه عنوان کرد و این مأموریت در سال ۱۳۹۸ تحقق یافت. «باتوجه‌به تجربیات ارزنده مهدی یزدانی در مدیریت فرهنگی و آشنایی با اقتصاد سینما به وی مأموریت داده می‌شود حداکثر ظرف مدت شش ماه نسبت به انجام تشریفات قانونی ادغام وظایف مؤسسه رسانه‌های تصویری در یک یا دو مؤسسه دیگر وابسته به سازمان اقدام فرمایند».^۱ حسین انتظامی در این باره می‌گوید: «در راستای سیاست‌های کلان وزارت متبوع و سازمان و به‌منظور فراهم کردن شرایط لازم برای شکل‌گیری ساختاری چابک، منقطع و متناسب با رویکرد جامعه‌مدارانه و هم‌راستا با استقرار مناسبات حرفه‌ای و صنفی در سینمای کشور و برای ایجاد هماهنگی و هم‌افزایی بیشتر بین بخش‌های مختلف سینما؛ از آنجا که خوشبختانه ظرفیت و توان بخش خصوصی فعال در شبکه نمایش خانگی و بازارهای نوپدید به حد قابل‌قبولی رسیده است و زیرساخت لازم برای جذب و استقرار فناوری‌های نوین و حضور مؤثر در بازارهای داخلی و خارجی فراهم شده است و مصرف محصولات سینمایی و سمعی بصری شکل تازه‌ای به خود گرفته است و از طرفی بر اساس برنامه جامع سینما، ورود مؤثرتر در بازار نیازمند تمرکز بیشتر و اتکای به نیروهای جوان و خلاق و طرح‌های نو و دوری از تصدی و امور اجرایی غیرضرور در این بخش مهم است».^۲

در پی این حکم و پس از ۶ ماه و در بهار ۱۳۹۸، بخش تولید فیلم‌های ویدئویی مؤسسه رسانه‌های تصویری به فارابی و بخش زیرساخت‌ها به سینماشهر واگذار شد.

۱. «رسانه‌های تصویری در زیرمجموعه‌های سازمان سینمایی ادغام می‌شود؟!» خبرگزاری سینماپرس [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترسی در: [۱۳۹۷/۱۰/۲۵].
<http://cinemapress.ir/news/107080>

۲. «ادغام رسانه‌های تصویری در سازمان سینمایی در دستور کار». خبرگزاری ایرنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترسی در: [۱۳۹۷/۱۰/۲۵].
www.irna.ir/news/83172380

در ۲۶ دی ماه ۱۳۹۷، در پی حکمی که ریاست سازمان سینمایی برای مهدی یزدانی در خصوص ادغام سازمان رسانه‌های تصویری صادر می‌کند، منوچهر شاهسواری، رئیس خانه سینما، نامه‌ای در قدردانی از حسین انتظامی، رئیس سازمان سینمایی، ارسال می‌کند: «دستور شما در خصوص تغییرات مؤسسه رسانه‌های تصویری باعث امتنان است، به‌ویژه آنکه جناب آقای مهدی یزدانی از مدیران برجسته و شاخص سینمای ایران توان تغییر با هدف گشودن پنجره به فرصت‌های گران‌بها را دارا هستند. برای شما آرزوی توفیق داریم و ما را در این مسیر همراه خود بدانید»^۱. همراهی اصناف و نمایندگان حرفه‌ای صنعت سینما در تصمیم‌گیری‌های بخش دولتی به معنای احتمال بیشتری در درستی و موفقیت اتخاذ یک تصمیم است.

ب. تعطیلی مدرسه ملی سینما

«مدرسه ملی سینما در تاریخ ۲۴ اسفند ۱۳۹۳ به‌صورت رسمی و با مدیریت روح‌الله حسینی فعالیت خود را در حوزه آموزش تخصصی سینما آغاز کرد. این مدرسه، در گام اول با شناسایی و انتخاب استعدادها درخشان و نخبه در حوزه سینما، ۲۰ هنرجو را از سراسر کشور تحت آموزش خود قرار داد که از جمله دانشجویان موفق این مدرسه می‌توان به بهمن و بهرام ارک اشاره کرد که با فیلم «حیوان» در فستیوال جهانی فیلم کن خوش درخشیدند»^۲.
برگزاری همایش بین‌المللی «سینما در عصر دیجیتال»، برپایی نشست‌های سینما و ادبیات با عنوان «هم‌آیی قلم و دوربین» با حضور واسینی الاعرج و هوشنگ مرادی کرمانی، برگزاری نخستین دوره «مدرسه تابستانی با محوریت فیلم‌سازی توریستی»، اجرای دوره‌های «مطالعات فیلم: نظریه و نقد و تحلیل» در مدرسه ملی سینما، برگزاری کارگاه‌های تخصصی جلوه‌های ویژه میدانی از مهم‌ترین سوابق مدرسه ملی سینما

۱. «استقبال مدیرعامل خانه سینما از دستور اخیر انتظامی». خبرگزاری ایسنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: <https://www.isna.ir/news/97102614272> [۱۳۹۷/۱۰/۲۶].

۲. حسینی، روح‌الله. ۱۳۹۶. «تغییر در فعالیت‌های مدرسه ملی سینما/ دانشجوی جدید پذیرفته نمی‌شود». خبرگزاری مهر [پایگاه اینترنتی] قابل دسترس در: [۱۳۹۶/۰۵/۰۱].
mehnews.com/xJjGQ

هستند. مجموعه وظایف و فعالیت‌هایی که برای مدرسه ملی سینما طراحی شده بود این ذهنیت را در مدیریت سازمان سینمایی از سال ۱۳۹۷ ایجاد کرد که اولاً این مدرسه نهادی موازی با بخش‌هایی در بدنه معاونت توسعه و فناوری سازمان سینمایی محسوب می‌شود؛ دوم اینکه، این وظایف و اهداف می‌تواند در قالب یک سازمان خصوصی تجلی یابد و بزرگ کردن بدنه دولت، در جایی که بخش خصوصی توان کارآفرینی دارد، با قانون اساسی و برنامه‌های توسعه کشور متناسب نیست. «سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و تمام برنامه‌های توسعه کشور، همگی بر کوچک کردن دولت تأکید می‌ورزند. این تأکید در برنامه ششم به اوج رسیده، به گونه‌ای که اصلی‌ترین اولویت در این برنامه کوچک‌سازی دولت است. تا پایان این برنامه باید حجم دولت ۱۵٪ کوچک‌تر شود»^۱.

تغییرات در ساختار سازمان سینمایی به معنای محدودیت فعالیت‌های مدرسه ملی از سال ۱۳۹۶ آغاز شد، اما اجرای قانون بازنشستگی کارکنان دولت سبب شد که اجرای این سیاست در سال ۱۳۹۸ و به دست ریاست فعلی سازمان صورت پذیرد. مطبوعات این خبر را با تحلیل‌های خودخواسته منعکس کردند: «حسین انتظامی، رئیس سازمان سینمایی، نخستین برنامه‌اش در سینما را کوچک‌سازی و چابک‌سازی قرار داده بود؛ اما با گذر زمان به نظر می‌رسید متأثر از مقاومت‌هایی که در بخشی از بدنه ذی‌نفع سینما نسبت به این کوچک‌سازی وجود داشته باشد، به این موفقیت دست نیابد. این هدف‌گذاری در دوره دور رئیس پیشین این سازمان نیز مطرح بود، اما آن‌ها بنا بر ملاحظات تریجیح دادند این کوچک‌سازی به نام آن‌ها ثبت نشود و به همین دلیل چنین اتفاقی رخ نداد»^۲.

۳. عدالت در اکران

مسئله عدالت در اکران با سه فرض اساسی آغاز می‌شود:

۱. مطهری‌فریمانی، ناصر. ۱۳۹۷. «کوچک کردن دولت و موانع پیش روی آن». خبرگزاری دنیای اقتصاد [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۷/۱۲/۱۵]. <https://www.donya-e-eqtasad.com/fa/tiny/news-3503450>

۲. «تعطیلی مدرسه سینما و مؤسسه رسانه‌های تصویری». خبرگزاری تابناک [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۲/۰۹]. tabnak.ir/003ky7

۱. محدودیت اوقات فراغت و منابع مالی مخاطب برای استفاده از صنایع سرگرمی که سینما یکی از این صنعت‌هاست.
۲. محدودیت ظرفیت نمایش فیلم در کشور و فزونی تولیدات نسبت به ظرفیت سالن‌ها؛
۳. عدم واقع‌نگری هنرمندان و تهیه‌کنندگان نسبت به پتانسیل‌های جذب مخاطب تولیدات خود.

در هر سال سینمایی، از پایان یک جشنواره ملی تا آغاز مجدد آن، زمان‌هایی وجود دارد که می‌تواند پیک مخاطبان را به خود جذب کند. در ایران، ایامی که مخاطب اشتیاق زیادی برای رفتن به سینما نشان می‌دهد عموماً ایام نوروز و فروردین‌ماه، عید فطر و اعیاد و تعطیلات بعد از ماه محرم، ماه‌های مرداد و دی است. تعطیلات تابستانی در تمام دنیا فصل مناسب اکران به شمار می‌آید؛ در ایران، این ایام را باید با ایام قمری مطابقت داد و میزان مخاطب سینما را پیش‌بینی کرد. فصول دیگر سال، اعم از بهار و پاییز و زمستان، متأثر از برنامه مدارس و امتحانات دانش‌آموزان و شرایط شغلی بزرگسالان است. مجموع این داده‌ها تأکیدی بر محدودیت زمان اوقات فراغت مخاطبان است. تولید ۹۰ تا ۱۰۰ فیلم در سال و در نظر گرفتن دوره‌های پخش ۳۰ روزه برای هر فیلم، با توجه به وجود حداکثر ۶۰۰ سالن نمایش، محدودیت دوم یعنی عدم تناسب تعداد پرده و تعداد تولیدات را رقم می‌زند. این محدودیت‌ها نگاه سومی را مطرح می‌کنند با عنوان رعایت حق مخاطب در بهره‌گیری و استفاده از تولیداتی که بیشترین تناسب را با میل و نیاز مخاطب دارند و می‌توانند در دایره محدودیت‌های پخش و اوقات فراغت مخاطب به روی پرده سینما بروند. در چنین موقعیتی، آثاری که از این دایره محدود بیرون می‌مانند مدعی بی‌عدالتی می‌شوند. در سال‌های گذشته، سازمان سینمایی و سرگروه‌های سینمایی مرجع تعیین‌کننده هماهنگی معیارهای فیلم با زمان‌های محدود اما پُر مخاطب سینما بودند؛ در سال ۱۳۹۸، سازمان سینمایی و اصناف مؤثر در اکران (سینماداران و تهیه‌کنندگان و پخش‌کنندگان)، با تعریف شورای صنفی نمایش و سامانه متمرکز

فروش سینمای ایران (سمفا)، شیوه انتخاب فیلم برای اکران را به قرعه‌کشی سپردند؛ بدین معنا که سرنوشت اکران نوروزی با قرعه‌کشی مشخص شود، که با توجه به شرایط پیش آمده (شیوع کرونا و به تبع آن، قرنطینه مردم و تعطیلی سینماهای کشور) این مسئله هنوز اجرایی نشده است.

«اکران فیلم‌های سینمایی در ایران همواره یک چالش بوده است. چه زمانی که سینما فروش چندانی نداشت و سینمادارها تلاش می‌کردند تا معدود فیلم‌های پرفروش را در سالن‌هایشان به نمایش بگذارند و بیشترین سانس‌ها را در اختیارشان بگذارند، چه حالا که فروش سالانه سینماها رکورد ۲۴۰ میلیارد تومانی را هم شکسته و ترافیک فیلم‌های آماده اکران سالن‌های کم‌شمار سینما را به چالش کشیده است. در چهار پنج سال اخیر، اکران فیلم‌ها برای تهیه‌کنندگان و پخش‌کنندگان به یک دردسر تبدیل شده است. ظرفیت اکران فیلم‌های سینمایی در هر سال حدود ۸۰ فیلم است. این در حالی است که تعداد فیلم‌های ساخته شده در هر سال به‌طور میانگین ۱۲۰ تا ۱۳۰ فیلم است. به بیان دیگر، هر سال دست کم ۴۰ فیلم به سیاهه انتظار اکران اضافه می‌شود».^۱

آمارهای ارائه شده در تحلیل فوق با واقعیت‌های موجود در صنعت سینمای ایران فاصله دارد. چنانچه در سال ۱۳۹۷، تعداد تولیدات بلند سینمای ایران ۹۰ فیلم سینمایی بود و در طی سال‌های گذشته این رقم به حداکثر ۱۰۰ فیلم در سال می‌رسید.

«اسفندماه ۱۳۹۸، سازمان سینمایی بر آن شد برنامه اکران فیلم‌های سال بعد را براساس نتایج قرعه‌کشی مشخص نماید. از نگاه این سازمان، قرعه‌کشی برای اکران یک مسیر عادلانه محسوب می‌شود؛ به طوری که عدالت به شکل یکسانی میان همه آثار سینمایی برقرار می‌گردد. اما همه اهالی سینما پیرامون این مسئله بر یک عقیده نیستند؛ این تصمیم موافقان و مخالفانی دارد که بحث اکران را به موضوعی داغ در محافل و رسانه‌ها تبدیل می‌نماید».^۲

۱. «چالش‌های نمایش فیلم در سال ۹۸». خبرگزاری دنیای اقتصاد [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۳/۲۷]. <https://www.donya-e-qtasad.com/fa/tiny/news-3537045>

۲. افتخاری، سمیرا. ۱۳۹۸. «رویدادهای مهم سینمای ایران در سال ۹۸». خبرگزاری هنرآنلاین [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۲/۲۴]. <http://www.honaronline.ir/7-6/146369>

سعید خانی، تهیه‌کننده و مدیر پخش، از منتقدان طرح قرعه‌کشی برای اکران است: «باتوجه‌به اینکه میزان تولیدات سینمای ما از امکانات نمایشی بیشتر است، طبیعتاً در چرخه اکران مشکلاتی پیش می‌آید؛ چراکه با شرایط فعلی و با وجود افزایش سالن‌های سینمایی، سالی حداکثر ۱۳۰ فیلم تولید می‌شود؛ اما در نهایت ۸۰ فیلم بخت نمایش همگانی را در سینماها می‌یابد و بقیه فیلم‌ها که نزدیک ۴۰ تا ۵۰ فیلم می‌شود اساساً امکان نمایش پیدا نمی‌کنند»^۱. او معتقد است که «در این طرح فیلم‌هایی که مخاطب چندانی ندارند امکان اکران پیدا می‌کنند؛ فیلم‌هایی که نه تنها فروش و مخاطب چندانی ندارند، بلکه برای سینما نیز بازده اقتصادی ندارند امکان اکران پیدا می‌کنند»^۲. ضیاء هاشمی، تهیه‌کننده سینما و دبیر سابق شورای عالی تهیه‌کنندگان، در موافقت با طرح قرعه‌کشی چنین توضیح می‌دهد: «پیش از این باید بگویم هر آنچه به تقدیر بسپاریم غلط است، اما گاهی شرایطی پیش می‌آید که عرضه و تقاضا با یکدیگر مناسبتی ندارند و باید تصمیم‌گیری‌های خاصی صورت گیرد. به‌عنوان مثال، در حال حاضر در حوزه سینما شرایطی پیش آمده که باعث شده تصمیم گرفته شود اکران فیلم‌ها در شرایط متفاوت و بر اساس تقسیم‌بندی درست مانند قرعه‌کشی انجام شود. در این شرایط تصمیم‌گیران اکران بر اساس منافع شخصی عمل نکرده و بر اساس قرعه‌کشی فیلم‌ها را برای اکران انتخاب می‌کنند. تأکید می‌کنم که در شرایط فعلی قرعه‌کشی برای اکران فیلم‌ها به نفع سینمای ایران است و تهیه‌کنندگان یا سینماداران با این روش ضرر نخواهند کرد، البته به شرطی که هیچ اعمال نفوذی در سینما نشود. چیدمان این طرح بسیار دقیق است و دیگر سینماداران بر اساس ملاحظات شخصی یا قدرتی که برخی از سینماگران دارند فیلم‌ها را برای اکران انتخاب نخواهند کرد. در واقع در قرعه‌کشی دیگر ملاحظات شخصی وجود ندارد و همه چیز بر اساس قرعه‌کشی

۱. «چالش‌های نمایش فیلم در سال ۹۸». خبرگزاری دنیای اقتصاد [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۳/۲۷]. <https://www.donya-e-qtasad.com/fa/tiny/news-3537045>

۲. «تردیدهای مدیریت اکران با «قرعه‌کشی»/ حکایت اصلاح ابرو و کوری چشم؟». خبرگزاری مهر [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۱/۲۹]. mehrnews.com/xRhdR

صورت می‌گیرد. این طرح زمانی به درستی اجرا می‌شود که هیچ اعمال نفوذی از سوی دولت یا سینماگران صورت نگیرد. در نوبت قرعه‌کشی اکران تصمیم گرفته می‌شود چند فیلم اجتماعی یا کم‌مدی در پروسهٔ اکران قرار بگیرند و بر اساس همین نیازسنجی نام فیلم‌ها از گلدان‌های موردنظر خارج می‌شود، برای مثال شاید در یک دورهٔ اکران نیاز به دو فیلم اجتماعی باشد و بر همین اساس از گلدان فیلم‌های عام، که فیلم‌های خوب اجتماعی را هم شامل می‌شود، دو فیلم برداشته می‌شود. اگر آنچه برای اکران فیلم‌ها بر اساس قرعه‌کشی نوشته شده است اجرایی شود بهترین شرایط برای نمایش فیلم‌ها به وجود می‌آید. با قرعه‌کشی فیلم‌ها خطای انسانی حذف، و این انتخاب به شانس سپرده می‌شود. تأکید می‌کنم این شیوهٔ اکران بسیار بهتر از آن است که سرنوشت سینمای ایران تنها به دست هفت نفر بیفتد که سرگروهی سینماها را بر عهده دارند.^۱

فرایند قرعه‌کشی به‌منظور تعیین سهم فیلم‌ها از اکران را باید مبتنی بر غیبت یک نگاه سیستمی، فرصت‌طلبی نیروهای داخل سینما بدون نگرش کل‌گرایانه، بی‌اعتمادی و ضعف اخلاق حرفه‌ای دانست. گفتنی است که این سیستم اکران، اگرچه در مرحلهٔ اجرا بر شانس مبتنی است، ولی پیش از آن در برنامه‌ریزی سمفا و ورود فیلم‌ها در سه بخش کم‌مدی، پرفروش، اجتماعی پرفروش و سایر، روش طراحی کاملاً بر خردورزی مبتنی بوده و نظارت شورای صنفی بر اجرا نیز به همین صورت انجام شده است.

سال ۱۳۹۸، از فروردین تا پایان خردادماه، ۱۸ فیلم توسط ۱۲ شرکت پخش اکران شدند؛ ۴ فیلم از ۱۸ فیلم مذکور متعلق به شرکت پخش «فیلمیران» بود («رحمان ۱۴۰۰»، «دختر شیطان»، «سامورایی در برلین»، «سرخ‌پوست»)^۲؛ که در مجموع سهم نزدیک به ۲۹ درصدی از بازار بهار سینما نصیبش شد.^۲ در رده‌بندی میزان سهم شرکت‌های پخش فیلم از بازار

۱. «تردیدهای مدیریت اکران با «قرعه‌کشی»/ حکایت اصلاح ابرو و کوری چشم؟». خبرگزاری مهر [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۱/۲۹].
mehrnnews.com/xRhdR

۲. «چالش‌های نمایش فیلم در سال ۹۸». خبرگزاری دنیای اقتصاد [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۳/۲۷].
https://www.donya-e-eqtasad.com/fa/tiny/news-3537045

اکران ۹۸، بعد از «فیلمیران»، شرکت «خانه فیلم»، با فروش بالای «متری شیش و نیم» سهم ۲۶ درصدی و پس از آن، «نیکان فیلم» با نمایش ۲ فیلم «نبات» به کارگردانی پگاه ارضی و «تگزاس ۲» به کارگردانی مسعود اطیابی قرار دارد که ۱۶٪ سهم بازار را داشته است. «بهمن سبز» با نمایش ۲ فیلم «زندانی‌ها» به کارگردانی مسعود ده‌نمکی و «ما همه با هم هستیم» به کارگردانی کمال تبریزی با سهمی حدود ۸٪ در رتبه بعدی قرار دارد.^۱

به نظر می‌رسد حضور دفاتر تهیه‌ای با بیش از یک فیلم موفق در سینما و برخورداری از سالن‌های سینما و مدیریت پخش می‌تواند زمینه را برای حسادت‌های حرفه‌ای و ایراد اتهام باز کند. روش اکران تصادفی (مبتنی بر قرعه‌کشی) می‌تواند سودآوری فیلم‌های متناسب با صنعت سینما را که نیاز به اکران دقیق دارند محدود کند؛ اما اکران فیلم‌های نامتناسب با نیازهای مردم در زمان پیک مخاطب می‌تواند بیننده حرفه‌ای سینما را از سینما رفتن دلسرد کند. بنابراین باید به تشخیص و مدیریت شورای صنفی دل بست، که ظاهراً به زعم برخی از موافقان همین طرح، به عنوان دخالت و اعمال نفوذ هم تلقی خواهد شد.

۴. رده‌بندی سنی فیلم‌ها

رده‌بندی فیلم‌های سینمای ایران بعد از دریافت پروانه نمایش اجرایی می‌شود. این رده‌بندی بر اساس نوع قضاوت و آموزش احتمالی، که توسط فیلم‌ها در کودکان و نوجوانان به وجود می‌آید، شکل گرفته است. مبنای این رده‌بندی حفظ کودکان از موضوعاتی است که برای روح و روان آن‌ها مضر است. وجود صحنه‌هایی از خشونت در گفتار و رفتار؛ نمایش تبعیض قومی، نژادی، جنسیتی و مذهبی؛ نمایش معلولیت‌های ذهنی، جسمی و جنسی؛ ایجاد ذهنیت منفی نسبت به گویش، آداب و زبان در فرهنگ‌های مختلف مقولاتی هستند که سبب لحاظ نمودن رده‌های سنی مجاز به تماشای فیلم می‌شوند.

در پیش‌نویس آیین‌نامه رده‌بندی سنی فیلم‌ها نیز آمده است: پیشگیری از هرگونه آسیب به کودکان، نوجوانان و جوانان بر اساس موازین تربیتی، اخلاقی و باورهای اجتماعی به عنوان ضرورت صنعت تصویر شناخته می‌شود. اهمیت

۱. «چالش‌های نمایش فیلم در سال ۹۸». خبرگزاری دنیای اقتصاد [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۳/۲۷]. <https://www.donya-e-egtesad.com/fa/tiny/news-3537045>

این موضوع بدان خاطر است که گاه نمایش رفتار و گفتار شخصیت‌های منفی و یا رخدادهایی که متضمن خشونت، ترس و مضامین مشابه هستند برای برخی گروه‌های سنی نامناسب است و از این رو اطلاع‌رسانی، طبقه‌بندی آثار و توصیه‌های آگاهی‌بخش با انواع روش‌ها ضروری به شمار می‌رود. نظام رده‌بندی سنی فیلم‌ها معیاری مناسب برای خوب یا بد بودن محتوای آثار نبوده و صرفاً هدایتگر مخاطبان در تشخیص مطابقت آثار با موازین تربیتی و روحی و روانی است. به همین منظور، شیوه‌نامه رده‌بندی سنی آثار سینمایی به استناد بندهای ۱۱ و ۱۳ آیین‌نامه نظارت بر نمایش فیلم، اسلاید و ویدئو و صدور پروانه نمایش آن‌ها با اصلاحات انجام‌شده مصوب ۱۳۸۲ هیئت وزیران ابلاغ شده است.^۱

سال ۱۳۹۸، پس از ابلاغ طرح اجرایی رده‌بندی سنی فیلم‌ها، دادستانی کل کشور دستور ابطال این آیین‌نامه را به دیوان عدالت اداری داد و دیوان نیز رأی به توقف اجرای طرح صادر کرد.^۲ پس از گفت‌وگوهای حضوری، نامه‌نگاری و گفت‌وگوهای تلفنی، رأی صادره پس گرفته شد. معاون نظارت و ارزشیابی سازمان سینمایی سوءبرداشت را علت عملکرد دادستانی و دیوان عدالت اداری نقل کرد و یادآور شد سازمان سینمایی برای صیانت حقوق کودکان قاطعانه پیگیر اجرای این طرح است.^۳

هم‌زمان با برگزاری سی‌ودومین جشنواره بین‌المللی فیلم‌های کودکان و نوجوان (شهریور ۱۳۹۸)، طی احکامی از سوی رئیس سازمان سینمایی، هیئت رده‌بندی سنی آثار سینمایی معرفی شدند. به گزارش روابط عمومی سازمان سینمایی، حسین انتظامی اسامی این هیئت مرکب از ۳۰ شخصیت آشنا با فیلم و سینما در حوزه‌های فرهنگی، آموزشی، تربیتی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و رسانه را معرفی کرد.^۴

۱. «هیئت رده‌بندی سنی آثار سینمایی معرفی شدند». خبرگزاری ایرنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۶/۰۴]. www.ima.ir/news/83451536/

۲. «هیئت رده‌بندی سنی آثار سینمایی معرفی شدند». خبرگزاری ایرنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۶/۰۴]. www.ima.ir/news/83451536/

۳. «رده‌بندی سنی فیلم‌ها با قاطعیت پیگیری می‌شود». خبرگزاری عصر ایران [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۷/۲۴]. asriran.com/002uXi

۴. «هیئت رده‌بندی سنی آثار سینمایی معرفی شدند». سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۶/۰۴]. cinema-org.ir/?p=print_news&newsid=478767

طرح رده‌بندی سنی فیلم‌ها، مانند تمام تصمیماتی که در فرم مدیریت‌های هرمی شکل صورت می‌گیرد، نظرات مخالفی را در رده‌های میانی و پایین هرم سینما برانگیخت. طائرپور - تهیه‌کننده و عضو سابق پروانه نمایش، مدیر اسبق خانه سینما و عضو سابق هیئت‌رئیس سازمان بین‌المللی فیلم‌سازان کودک وابسته به یونسکو - در جریان طرح ایده‌های مخالف با اجرایی‌سازی «رده‌بندی سنی فیلم‌ها» اظهار می‌کند که این نقش را سال‌های گذشته شورای پروانه نمایش ایفا می‌نموده است.^۱ طبق آیین‌نامه، هنوز هم اجرای این طرح با پروانه نمایش است، اما هیئت سی‌نفره یک گروه تخصصی است که نظرات کارشناسانه خود را به اعضای شورای پروانه نمایش ارائه می‌کند و ایشان تصمیم نهایی را اتخاذ می‌کنند.

از سوی دیگر، عده‌ای از اهالی سینما نگران دخالت‌های هیئت رده‌بندی در جرح و تعدیل فیلم‌ها بودند. آن‌ها معتقدند هیئت رده‌بندی نباید نقش و نظری در تعدیل و تغییر فیلم داشته باشد و باید به پروانه نمایشی که صادر شده است احترام بگذارد.^۲ عده‌ای دیگر نیز دغدغه‌های اجرایی طرح را دارند؛ مثل اینکه بلیت‌ها الکترونیک خریداری می‌شوند و راه ندادن کسی که بلیت خریداری کرده است دشوار است؛ در مقابل، گروه وسیعی از سینماگران و صاحبان اندیشه در حوزه فرهنگ از اجرای این طرح حمایت کردند.

حسین انتظامی هم، در نشست (شهریور ۱۳۹۸) که با اهالی رسانه داشت، به دفاع از نظام «درجه‌بندی سنی فیلم‌های سینمایی» پرداخت و آن را موضوعی برای افزایش سواد رسانه‌ای مردم خواند و عنوان کرد: «این نظام می‌خواهد کمک کند سواد رسانه‌ای بالا برود و مردم با توجه بیشتری فیلم‌ها را انتخاب کنند. طبعاً این نظام محدودیت‌هایی هم خواهد داشت و آثاری که به نحوی گروه‌های آسیب‌پذیر را تهدید می‌کنند محدود می‌شوند، اما رویکرد کلی این نظام فرهنگی است».^۳

۱. «اما و اگرهایی از یک طرح مثبت برای سینما!». خبرگزاری ایسنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۶/۱۲]. <https://www.isna.ir/news/98061206242/>

۲. «اما و اگرهایی از یک طرح مثبت برای سینما!». خبرگزاری ایسنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۶/۱۲]. <https://www.isna.ir/news/98061206242/>

۳. «ملاحظات و مخاطرات یک هیات سینمایی/نسبت رده‌بندی سنی با ممیزی چیست». هنردستان [پایگاه

۵. سیاست «ایران تهران نیست»

سازمان سینمایی در سال ۱۳۹۸، با تخصیص بودجه به مراکز استان‌ها و برگزاری هم‌زمان جشنواره‌های کودک و نوجوان، جشنواره فیلم کوتاه، جشنواره حقیقت و جشنواره فجر در استان‌ها، سیاست «ایران فقط تهران نیست» را اعمال کرد. طبق این سیاست، اعتبارات استانی در هر شرایط به‌صورت صددرصد تأمین شد تا اختلالی در اجرای فعالیت‌های سینمایی استان‌ها به وجود نیاید.

حمایت از تولید فیلم با بودجه کم، حمایت از تولید فیلم‌نامه‌های اقتباسی و تمرکز بر تنوع ژانر از دیگر سیاست‌های سازمان سینمایی در سال ۱۳۹۸ بود.

اقتصاد سینما در سال ۱۳۹۸

(سیاست‌های مالی با رویکرد تحقق اهداف سازمان سینمایی)

سال ۱۳۹۸ سال کاهش بودجه سینما بود. این بودجه ۵٪ نسبت به سال قبل از آن کاهش یافت؛ در جایی که تورم در کل کشور رو به گسترش بود. «صبح سه‌شنبه ۴ دی‌ماه، لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ توسط رئیس‌جمهور تقدیم مجلس شد. در این لایحه اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سال ۱۳۹۸ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۴ هزار و ۱۵۶ میلیارد و ۱۶۰ میلیون ریال (۱۴۱ میلیارد و ... تومان) برآورد شده است، که رقم مصوب در سال ۱۳۹۷، ۱۲ هزار و ۳۷۵ میلیارد و ۹۶۰ میلیون ریال بوده است. اگرچه این رقم برای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با کمی افزایش همراه بوده، اما بودجه دو بخش سینما و تئاتر برخلاف سال‌های قبل شاهد افزایش خاصی نبوده است. در جدول، خالص بودجه این وزارتخانه برای سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری در سال ۱۳۹۸، دو هزار و ۵۰ میلیارد ریال (۲۰۵ میلیارد تومان) برآورد شده که این رقم در سال گذشته در همین بخش هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ۲۲۲ میلیارد و ۸۰۰ میلیون تومان بود و به این ترتیب کاهشی نسبی در بودجه سینما لحاظ شده است. در این بخش

برای حمایت و گسترش سینمای ملی ۱۲۸ میلیارد و ۹۹۷ میلیون تومان، و برای حمایت از برگزاری جشنواره فجر ۱۴ میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان در نظر گرفته شده است»^۱.

باتوجه به نحوه کاهش بودجه ۱۳۹۸، فصل‌های حمایتی سازمان سینمایی از سینمای ایران کمتر آسیب دید و کاهش بودجه ۱۳۹۸ عملاً در راستای سیاست کوچک‌سازی و چابک‌سازی مجموعه و کاهش هزینه‌های بخش دولتی اعمال شد. قابل ذکر است که بودجه مصوب سال ۱۳۹۷ سازمان سینمایی ۲۲۲ میلیارد تومان بوده که در سال ۱۳۹۸ با کاهش ۱۷ میلیاردی به ۲۰۵ میلیارد تومان رسیده است. در برنامه مالی سال نود و هشتم سازمان سینمایی، جذب مشارکت بخش دولتی و خصوصی و افزایش بهره‌وری و پیش‌بینی منابع مالی قابل تحقق روش‌هایی برای کمک به دو سیاست عمده کوچک‌سازی و صرفه‌جویی در این سازمان بودند. همچنین تعریف اقدامات ستاره‌دار، استفاده از منابع مالی بخش‌هایی چون فارابی و هزینه نمودن آن برای بخش‌هایی چون پژوهش، اگرچه وظایف مستقیم بخش مربوطه نبودند، اما کمک به کیفیت فعالیت‌ها و وظایف بخش‌های دیگر سازمان بود که سبب ارتقای کیفی مجموعه شد، ولی خود واجد منابع مالی مستقیم نبود. کاهش هزینه‌های پشتیبانی در قبال هزینه‌های حمایتی در واحدهای مختلف سازمان سینمایی از دیگر برنامه‌های مالی این سازمان در راستای کوچک‌سازی بود. طبق این برنامه، مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی، با ۱۰ میلیارد ریال منابع مالی داخلی، هزینه‌های پشتیبانی را به ۰/۲ میزان هزینه‌های حمایتی رساند.^۲ انجمن سینمای جوانان، با وجود منابع مالی ۲۰ میلیارد ریالی^۳، هزینه‌های پشتیبانی خود را در گزارش عملکرد مالی شفاف‌سازی نکرد.

۱. «بودجه سینما و تئاتر در سال ۹۸ چقدر است؟». خبرگزاری ایسنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۷/۱۰/۰۴]. <https://www.isna.ir/news/97100402234/>

۲. «جدول برنامه و بودجه سال ۹۸ سازمان سینمایی». سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۷/۱۰/۰۴]. <http://cinema-org.ir/?p=newsdet&newsid=448304&cat=5>

۳. «جدول برنامه و بودجه سال ۹۸ سازمان سینمایی». سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۷/۱۰/۰۴]. <http://cinema-org.ir/?p=newsdet&newsid=448304&cat=5>

بنیاد فارابی، با ۵۵ میلیارد ریال درآمد داخلی، هزینه‌های پشتیبانی خود را ۰/۱۶٪ هزینه‌های حمایتی اعلام کرد. سینماشهر، با درآمد داخلی یک میلیارد و چهارصد میلیون ریال، هزینه‌های پشتیبانی خود را تا ۰/۰۹٪ هزینه‌های حمایتی کاهش داده است. داده‌های فوق سیاست‌های اعلام‌شده از سوی سازمان سینمایی را در راستای کوچک‌سازی و کاهش سهم هزینه‌های پشتیبانی تأیید می‌کنند. اما هنوز تا شفاف‌سازی به‌عنوان سیاستی که به پژوهشگر و یا علاقه‌مندان حوزه سینما اجازه مطالعه شفاف اطلاعات مربوط به حمایت‌ها و تخصیص بودجه را بدهد راه درازی است. الگوهای اعلام بودجه و هزینه در مراکز مختلف سازمان سینمایی و یا سال‌های مختلف واحد نیستند و تعاریف یکسانی ارائه نمی‌دهند. این ناهماهنگی امکان مقایسه و نتیجه‌گیری و تحلیل را در مواردی دشوار می‌سازد.

گزارش تفصیلی از فعالیت بخش‌های مختلف سینما به تفکیک فرایندهای اجرایی: فعالیت بخش‌های مختلف در سینمای ۱۳۹۸ به تفکیک فرایندهای اجرایی

تولید

فرایند تولید در سال ۱۳۹۸

از سال ۱۳۹۸، فرایند تولید در سینما با ثبت درخواست فیلم‌سازی متقاضیان در دولت الکترونیک (سایت سازمان سینمایی) آغاز شد. متعاقب سیاست شفاف‌سازی، پاسخ به درخواست‌ها نیز در همین سایت ثبت شد. بدین ترتیب، همه فرایندهای مربوط به یک تولید سینمایی به صورت آنلاین قابل پیگیری شد. از فروردین ۱۳۹۸ تا پایان این سال، در مجموع ۷۸ پروانه ساخت سینمایی صادر شد که این تعداد نسبت به سال ۱۳۹۷، ۳۵٪ کاهش نشان می‌داد. این کاهش در ارائه پروانه ساخت به نظر نمی‌رسد به شرایط بحرانی کرونا در اواخر سال ۱۳۹۸ و تعطیلی محدود سینماهای کشور به دلیل رخدادها و اعتراضات سیاسی اجتماعی این سال ارتباط داشته باشد، زیرا کرونا و تعطیلی سینماها با بخش اداری و سیاست‌گذار سازمان سینمایی، که مرجع صدور

پروانه ساخت سینمایی هستند، مرتبط نبود. لذا می‌باید به دو گمانه دیگر متوسل شد: ۱. تعداد درخواست‌های صدور پروانه ساخت کاهش یافته است؛ ۲. سخت‌گیری‌های سازمان برای صدور پروانه ساخت بیشتر شده است.

تولیدات سال ۱۳۹۸

در سال ۱۳۹۸، تعداد ۴۵ فیلم سینمایی تولید شد؛ این تولید نسبت به سال ۱۳۹۷ کاهشی ۵۰ درصدی را نشان می‌دهد. اگر این آمار قابل اعتماد باشد، این میزان کاهش را می‌توان متأثر از وقایع سیاسی و اجتماعی و شرایط همه‌گیری کرونا دانست. اما حضور ۸۸ فیلم سینمایی داوطلب برای شرکت در جشنواره ملی فجر صحت و دقت این آمار را مورد تردید قرار می‌دهد. در سال ۱۳۹۸، تعداد آثار کوتاه، مستند و انیمیشن تولیدشده توسط مراکز سازمان سینمایی ۶۰۰ مورد است؛ که این تعداد نسبت به سال ۱۳۹۷ نیز ۱/۹٪ کاهش را نشان می‌دهد.

به اعتقاد کارشناسان، زنجیره اقتصادی تولید فیلم و تأیید کیفیت فیلم‌ها باید بر اساس استقبال مخاطب ارزیابی شوند تا مناسبات بازار آزاد شکل بگیرد. روند فیلم‌سازی باید تغییر کند تا تهیه‌کنندگان دیگر سود خود را در مرحله تولید به دست نیاورند و وادار شوند برای پخش، بازاریابی و درآمدهای جنبی برنامه‌ریزی کنند. دولت می‌تواند از شکل‌گیری کمپانی‌های فیلم‌سازی حمایت کند و گردش میلیاردی این صنعت را با پیشبرد روند تولیدات به سمت بازارهای جدید مانند VOD، وبسری‌ها، انیمیشن و فراوری محتواهای جدید افزایش دهد. از طرفی، اکران فیلم‌های خارجی و ایجاد رقابت با تولیدات داخلی و تبیین توافق‌نامه‌های رسمی برای پروژه‌های تولید مشترک، به‌ویژه با کشورهای همسایه که فرهنگی نزدیک به ما دارند، از جمله مواردی هستند که بالقوه می‌توانند تولیدات سینمایی ایران را در مسیر درستی قرار دهند.

حمایت از فیلم‌اولی‌ها

«چهار سال است که در بنیاد سینمایی فارابی بخشی از بودجه سالانه بنیاد را

به فیلم‌سازان جوان و فیلم‌اولی‌ها اختصاص داده‌ایم. نسبت به فیلم‌اولی‌ها حساسیت داریم، چون ریسک نسبت به تولید فیلم آن‌ها بالاتر است و هر تهیه‌کننده‌ای حاضر نیست برای فیلم آن‌ها سرمایه بیاورد، هرچند واقعاً برخی از فیلم‌نامه‌هایشان درخشان و قابل‌اعتناست و تاحدودی نگاه تهیه‌کنندگان نسبت به آثار فیلم‌سازان اول تغییر کرده است. مدل‌گفت‌وگویی که بین بنیاد فارابی و فیلم‌سازان جوان و تهیه‌کنندگانشان شکل می‌گیرد باید متفاوت باشد. ما تلاش کرده‌ایم که در این زمینه با گفت‌وگوی فرهنگی پیش برویم. این موارد را داشته‌ایم که فیلم‌ساز جوانی تا چهار مرحله گفت‌وگوی فرهنگی با کارشناسان سر برخی نکات فیلم‌نامه و بازنویسی پیش رفت و فیلم او هم به‌عنوان تجربه اول به فیلمی قابل‌قبول بدل شد. یا فیلمی کاملاً تجربه‌گرا و هنری که کارشناسان ما نکاتی را در حوزه مضمون اثر پیشنهاد دادند و فیلم‌نامه بازنویسی شد. ضمن آنکه ما تا لحظه اجرا و فیلم‌برداری هم حضور داشتیم. در ادامه تهیه‌کننده، بعد از ساخت، فیلم اول کارگردان جوان فیلم را آورد و کارشناسان بنیاد دیدند، آنجا هم برخی نظرات مشورتی را لحاظ کردند. شاید فارابی سهمی در این فیلم از نظر مادی نداشته باشد، اما همین فیلم دو سیم‌رخ جشنواره امسال (۱۳۹۸) را به دست آورد... در واقع ما در برخی از فیلم‌ها حمایت مالی مستقیم داریم و در برخی از فیلم‌ها هم که آثار قابل‌تأمل امسال یا سال‌های قبل بوده‌اند، مشورت‌های کارشناسی داده‌ایم ولی ضرورتاً در آن فیلم سرمایه‌گذاری نکرده‌ایم»^۱.

حضور سه فیلم از بخش فیلم‌های اول جشنواره ملی در سودای سیم‌رخ، دریافت جوایز بهترین موسیقی، بهترین تدوین، بهترین بازیگر مکمل زن، دریافت بهترین فیلم هنر و تجربه، سیم‌رخ بهترین فیلم از نگاه مردم، جملگی نشان از موفقیت سیاست‌های حمایتی دولت از فیلم‌سازان جوان دارد. تنوع ژانر در این ۳ فیلم شاهد تحقق سیاست‌های دولت در سال ۱۳۹۸ بود.

۱. تابش، علیرضا. ۱۳۹۸. «لزوم گسترش نگاه کسب‌وکاری در سینمای ایران/ چشم‌انداز جدید همکاری جهانی سینمای ایران با جهان شرق و آسیا». بنیاد سینمایی فارابی [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۲/۲۰].
<https://www.fcf.ir/news/ID/102225>

مخاطب معیار اکران

آمار مخاطبان سینما در سال ۱۳۹۸ به عدد ۶۸۷,۹۱۰,۲۵ نفر رسید که در مقایسه با آمار ۴۱۰,۵۳۷,۲۸ نفری در سال ۱۳۹۷، در حدود ۲ میلیون و ۶۰۰ هزار نفر کاهش داشته و این مهم‌ترین مسئله‌ای است که باید به آن توجه شود. هرچند که می‌توان یکی از علت‌های اصلی را تعطیلی سینماها در اسفندماه به دلیل شیوع کرونا دانست، اما نزول کیفی آثار سینمایی و امکان تماشای خانگی فیلم‌ها با تأخیر چندماهه نیز از دیگر عوامل این کاهش مخاطب هستند. با این حال، فروش کلی گیشه‌ها تا ۲۰ اسفند ۱۳۹۸ با حدود ۴۶ میلیارد تومان افزایش به ۲۹۶ میلیارد تومان رسید که علت اصلی آن، افزایش قیمت بلیت سینماها از متوسط ۸۷۸۷ تومان در سال ۱۳۹۷ به ۱۱۴۴۰ تومان در سال ۱۳۹۸ است.

هم‌زمانی‌های اکران

به اعتقاد برخی از دست‌اندرکاران، در سال ۱۳۹۸ برنامه‌ریزی و نظارت خوبی برای اکران فیلم‌ها صورت نگرفته بود. نمایش هم‌زمان آثار کم‌دی یا انیمیشن و اختصاص دادن بهترین زمان‌های اکران به تهیه‌کنندگان با نفوذ موجب اعتراض بعضی از فیلم‌سازان شد. تولیدکنندگان خواهان بهره‌مندی از امکانات پخش هستند و امیدوارند مکانیزه شدن ثبت قراردادهای دفاتر پخش به تبعیض‌های موجود پایان دهد. تعداد آثار اکران‌شده روی پرده سینماها نیز با ۱۴ عدد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۷ به ۷۴ فیلم رسید. با این حال، فیلم «مطرب»، با ۳۸/۵ میلیارد تومان فروش، رکورد ۳۸ میلیاردی فیلم «هزارپا» در سال ۱۳۹۷ را شکست، اما با ۳/۲۹ میلیون تماشاگر هنوز پایین‌تر از فیلم «هزارپا» با ۴/۲۱ میلیون تماشاگر قرار دارد. فیلم‌های «متری شیش و نیم» و «تگزاس ۲» به ترتیب با ۲۷ و ۲۵ میلیارد تومان فروش در رتبه‌های دوم و سوم سال ۱۳۹۸ قرار دارند. از دیگر اتفاقات مهم اکران در سال ۱۳۹۸ دفاع سازمان سینمایی از مجوز اکران فیلم «خانه پدری» و نیز لغو نمایش فیلم «رحمان ۱۴۰۰» به دلیل تخلف‌های صورت گرفته در این فیلم بود.

الزامات پخش: سالن، تجهیزات فنی و...

در سال ۱۳۹۸، ۳۹ سالن بر تعداد سالن‌های سینمای کشور اضافه و مجموع سالن‌ها به رقم ۵۳۹ رسید. ساخت ۳۵ سالن، بازسازی ۲۲ سالن و حمایت از ۳۲ سالن «سینمای امید» نیز با حمایت «مؤسسه سینما شهر» انجام شد. بیشتر مخاطبان سینمای ایران را ساکنان پایتخت تشکیل دادند و استقبال از آثار سینمایی در شهرستان‌ها به دلیل کمبود سالن و امکانات، همانند سال‌های پیش، کم بود. با این حال، دولت با اجرای طرح «سینما سیار» در مناطق کم‌برخوردار بالغ بر ۴۰ فیلم را در ۳۷ استان (۷۴ شهر) و به وسیله ۵۱ دستگاه به نمایش درآورد. در تهران نیز مراجعه به پردیس‌های چندمنظوره سینمایی بیشتر از سینماهای یک یا دو سالانه بوده است.

پردیس سینمایی کوروش با ۳۴/۶ میلیارد تومان فروش و ۲/۱۹۰ میلیون نفر مخاطب و پردیس سینمایی آزادی با ۱۴/۵ میلیارد تومان فروش و ۹۰۰ هزار نفر مخاطب رتبه‌های اول و دوم پرمخاطب‌ترین سینماهای کشور را در اختیار دارند که هر دو در تهران هستند. در میان سینماهای سایر نقاط کشور نیز پردیس سینمایی هویزه مشهد با ۹/۴ میلیارد تومان فروش و ۸۹۴ هزار مخاطب در رتبه ۵ کشور (رتبه ۱ استان‌ها) و پردیس سینمایی اطلس مشهد با ۸/۱ میلیارد تومان فروش و ۷۳۹ هزار نفر مخاطب در رتبه ۷ کشور (رتبه ۲ استان‌ها) قرار دارند.

اکران هنر و تجربه

حمایت دولت از گروه هنر و تجربه و به‌ویژه آثار مستند و کوتاه در سال ۱۳۹۸ نیز ادامه داشت و باعث دلگرمی فیلم‌سازان و مخاطبانی بود که به دنبال ساختن و دیدن فیلم‌هایی خارج از عرف سینمای بدنه هستند. اما از نظر برخی از منتقدان، می‌توان با راه‌اندازی یک سامانه VOD برای فیلم‌های هنر و تجربه و نیز توقف چاپ مجله هزینه‌ها را به رقمی بسیار کمتر از بودجه فعلی این گروه رساند. مجموع بودجه دولتی که به این مؤسسه خصوصی در ۹ ماهه سال ۱۳۹۸ تعلق گرفت ۲۱ میلیارد و ۵۸۷ میلیون ریال بود. گزارش عملکردی این سازمان در سال ۱۳۹۷ بیشتر بر اساس هزینه‌های اجرایی بدون وضوح در اهداف پیش‌بینی شده و فاصله آن از

اهداف تحقق یافته است. در سال ۱۳۹۷، این مؤسسه، با سقف اعتباری ۳۰ میلیارد و ۷۰۰ میلیون ریال، متعهد به پخش ۴۰ فیلم مستند، ۵۶ فیلم کوتاه و ۳ انیمیشن، ۵۰ فیلم سینمایی، ۱۱ فیلم خارجی در سال ۱۳۹۷ شد که در نهایت با بودجه عملیاتی ۳۲ میلیارد و ۶۷۵ میلیون ریال به آماده‌سازی، اطلاع‌رسانی و تبلیغات ۳۳ فیلم مستند، ۲۲ فیلم کوتاه، ۱ فیلم انیمیشن، ۴۲ فیلم سینمایی، ۳۴ فیلم خارجی پرداخت؛ عملاً مؤسسه در تحقق همه اهداف خود دچار نقصان و آسیب بود.

بسترهای آنلاین یا برخط

گسترش امکانات VODها، هرچند محدود، از دیگر اتفاقات مهم سال گذشته بود. بر اساس رتبه‌بندی آکسا، پربازدیدترین VODهای ایرانی به ترتیب فیلمو در رتبه ۱۵ و نماوا با رتبه ۱۱۰ بودند. شیوع ویروس کرونا باعث توجه بیشتر به این موضوع شد و برخی از تولیدکنندگان با تشویق سازمان سینمایی اقدام به پخش آثار خود در VODها کردند. صاحب‌نظران سینمایی معتقدند VOD قادر است بساط بخشی از شیادی، دزدی، قاچاق، کلاشی و جعل و دروغ را در این حرفه جمع کند و از ترافیک اکران نیز بکاهد. ضمن اینکه فیلم‌های کم‌فروش در گیشه با نمایش آنلاین می‌توانند توجه بیشتری را به خود جلب کنند. سازندگان فیلم‌های کودک و نوجوان خواهان اکران آثارشان در تابستان بودند و نه در پایان سال و یا هم‌زمان با جشنواره فجر. آن‌ها از عدم تمایل سینماداران برای نمایش فیلم‌های کودک و نوجوان نیز ناراضی‌اند و فرصت تبلیغات برای همه فیلم‌ها را برابر نمی‌دانند.

حذف دی‌وی‌دی و کاهش امکان دانلود به زوال بازار سیاه کمک می‌کند؛ با زوال بازار سیاه امنیت بیشتری برای جریان تولید تأمین می‌شود و در نهایت، زمینه پاگرفتن تعاونی‌های تولیدی و خدماتی فراهم می‌شود.^۱

اصناف

یکی از عمده‌ترین مشکلات صنفی در سینمای ایران مسئله عدم هماهنگی و همبستگی

۱. داوودنژاد، علیرضا. «وضعیت پخش در سینمای ایران در سال ۱۳۹۸». معاونت توسعه فناوری و مطالعات سینمایی. ۱۳۹۸. گزارش منتشرشده.

بین اعضا؛ ترجیح منافع جمعی بر منافع صنفی و شخصی؛ و در نهایت اطاعت، پذیرش و گردن نهادن به قوانین و توافق‌های مجموع اصناف در خانه سینماست. در گزارش‌های رسانه‌ای درگیری‌های دی‌ماه ۱۳۹۸ در بین اعضای خانه سینما، بحران خانه سینما مرتبط با درگیری‌های سال‌ها قبل، زمان دولت احمدی‌نژاد، میان سازمان سینمایی به مدیریت شمس‌قدری با اصناف خانه سینما معرفی می‌شود. در پی تغییر اساسنامه خانه سینما، بدون توجه به بند قانونی ذکر شده در اساسنامه، که در صورت تغییر باید به تصویب شورای فرهنگ عمومی برسد، تحرکات گسترده‌ای از سوی سازمان سینمایی وقت برای تعطیلی این مجموعه مهم و کلیدی انجام شد. در آن مقطع، اکثریت اهالی سینما از طیف‌های مختلف با وجود اختلاف عقیده و سلیقه عکس‌العملی واحد نشان دادند و مانع از تعطیلی خانه سینما شدند.

با تغییر دولت، یکی از شعارهای دولت یازدهم بازگشایی خانه سینما و رفع اشکال از آن بود. خانه سینما در زمان حضور حجت‌الله ایوبی در سازمان سینمایی بازگشایی شد و پس از آن با برگزاری مجمع عمومی خانه سینما، هیئت‌مدیره خانه سینما تغییر کرد و رضا میرکریمی جای محمدمهدی عسگرپور را در مدیرعاملی خانه سینما گرفت و در ادامه نیز میرکریمی استعفا داد و جای خود را به منوچهر شاهسواری داد. در تمام سال‌های پس از بازگشایی خانه سینما، تمامی مجامع برگزار شدند و هیئت‌مدیره و مدیران عامل انتخاب شدند. اما در طول این سال‌ها، این اطلاعات در ثبت شرکت‌ها و روزنامه‌های رسمی به ثبت نرسید. مطابق با سندی که در برنامه «شب سینما» شبکه چهار منتشر شد، آخرین بار در سال ۱۳۹۰، هیئت‌مدیره وقت به مدیرعاملی محمدمهدی عسگرپور در خانه سینما ثبت شد و پس از آن در سال ۱۳۹۲، که این مسئله باید مجدداً رخ می‌داد، ماجرای تعطیلی به وقوع پیوست و پس از بازگشایی نیز، با وجود برگزاری چند مجمع عمومی و تغییرات مکرر مدیریتی، هیچ‌یک از این تغییرات ثبت قانونی نشدند.^۱ تغییرات احتمالی در دولت و سازمان سینمایی در پی انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۱۴۰۰ نگرانی جدی برخی

۱. آرتا، فرانک. ۱۳۹۸. «جامعه اصناف سینمای ایران: این هشدار جدی است». تابناک [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۰/۱۰].
tabnak.ir/003ycR

از اعضا و اصناف خانه سینماست. زمانی که دولت فرضی تمایل و یا سیاست پذیرش نهادهای صنفی همچون خانه سینما را نداشته باشد، در آن صورت، بی شک تعطیلی مجدد خانه سینما مورد انتظار خواهد بود.

نکته مهم در این قضیه پذیرش داوری قانون حتی در موارد و مواقعی است که اعضای جامعه قانون را با عقل فردی نپذیرفته‌اند. یکی از مهارت‌های زندگی اجتماعی پذیرش و اطاعت از قانون در چنین مواردی و تلاش برای تغییر شرایط از مسیرهای قانونی است.

از دیگر اختلافات مهم در بین اصناف و اعضای خانه سینما درگیری‌های ایشان بر سر شخص مدیرعامل خانه سینماست که توسط رأی‌گیری و با آرای اعضا انتخاب شده است.

به گفته کارشناسان، سینمای ایران، به دلیل عدم مدیریت در جریان‌های صنفی و همین‌طور نبود سازش میان خود اصناف، از جریان سینمای صنعتی در حد استانداردهای جهانی عقب است.

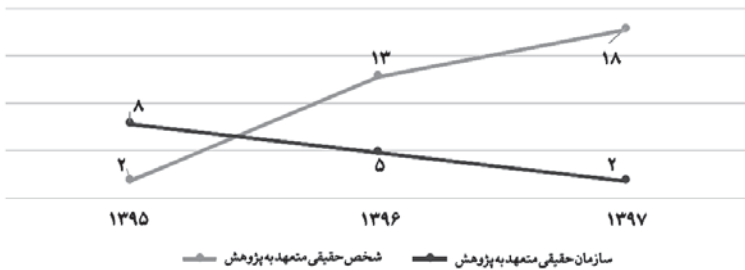
پژوهش

جدول شماره ۷. قراردادهای پژوهش‌های سینمایی

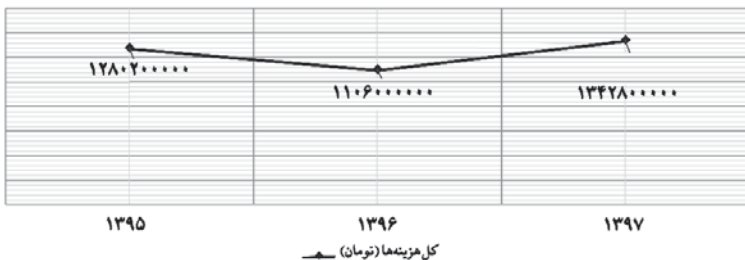
سال	تعداد پژوهش	سازمان یا شخص حقیقی متعهد	کل هزینه قراردادهای پژوهشی
۱۳۹۵	۱۰	شخص حقیقی: ۲ نفر مؤسسات: ۸ مورد	۱,۲۸۰,۲۰۰,۰۰۰ تومان
۱۳۹۶	۱۸	شخص حقیقی: ۱۳ نفر مؤسسات: ۵ مورد	۱,۱۰۶,۰۰۰,۰۰۰ تومان
۱۳۹۷	۲۰	شخص حقیقی: ۱۸ نفر مؤسسات: ۲ مورد	۱,۳۴۲,۸۰۰,۰۰۰ تومان

نخستین مسئله حاصل از خردادهای سال ۱۳۹۸ رامی‌توان در بازتاب آمارهای این سال در سایت سازمان سینمایی و معاونت‌ها و مراکز این سازمان دید. متأسفانه تعطیلی مراکز و کاهش حضور کارکنان سازمان در محل کار و مشکلات عدم دسترسی به اتوماسیون سبب شده‌اند فعالیت‌های استخراج آمار و بازتاب آن‌ها در سایت دچار اختلال شود.

باتوجه به داده‌های جدول فوق، به نظر می‌رسد با وجود افزایش تورم در سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۷، عملاً هزینه‌های قراردادهای پژوهشی کاهش یافته است، اما بر تعداد پژوهش‌های معاونت افزوده شده است. به نظر می‌رسد تحقق انجام پژوهش‌های بیشتر در حوزه سینما از طریق عقد قرارداد با اشخاص حقیقی صورت گرفته است. در سال ۱۳۹۵، قراردادهای پژوهشی با هشت مؤسسه و سازمان‌های دولتی و خصوصی منعقد شد. در سال ۱۳۹۷ علی‌رغم اینکه تعداد پژوهش‌ها دو برابر شد، اما هزینه‌ها (علی‌رغم تورم و کاهش ارزش پول و افزایش دستمزدها) تنها ۰/۰۵٪ افزایش نشان داد. لذا به نظر می‌رسد سیاست انتخاب اشخاص حقیقی برای انجام پژوهش و عقد قرارداد سیاست مناسبی برای کاهش هزینه‌های معاونت توسعه فناوری و مطالعات سینمایی برای رفع نیازهای پژوهشی سازمان سینمایی بوده است.

نمودار شماره ۱۲. تعداد قراردادهای پژوهشی سینمایی به تفکیک اشخاص حقیقی و سازمان حقوقی

نمودار شماره ۱۳. کل هزینه‌های قراردادهای پژوهشی سینمایی طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۷

جشنواره‌ها

جشنواره‌ها به لحاظ ایجاد ساختار، پیوند با سنت‌ها و نمایش دستاوردها اهمیت دارند. جشنواره‌ها، علاوه بر یک نمایش منطقی از عملکرد حرفه‌ای، رابطه‌ای احساسی بین مخاطب و برگزارکنندگان ایجاد می‌کنند. در جشنواره‌ها بازدیدکنندگانی جذب می‌شوند که بلیت می‌خرند و هزینه می‌کنند و این امر سبب تقویت اقتصاد ملی یا محلی می‌شود. از آنجا که بازدیدکنندگان در بازگشت از جشنواره تجربیات خود را به صورت عکس یا متن به اشتراک می‌گذارند، جشنواره را باید نوعی بازاریابی و تبلیغات رایگان برای موضوع جشنواره و مشاغل پیرامونی آن محسوب کرد. مهم آن است که مسئولان و برگزارکنندگان بدانند هزینه‌های حاصل از برگزاری جشنواره و منافعی که از آن عاید می‌شود آیا در تناسب با یکدیگر قرار دارند یا نه.

۱. جشنواره‌های داخلی - دولتی

الف. جشنواره فیلم کودک و نوجوان

به باور برخی از منتقدان در شرایط اقتصادی کنونی، لزومی برای خرج بودجه‌های کلان برای برگزاری برخی از جشنواره‌های داخلی، به‌ویژه جشنواره کودک و نوجوان، نیست. زیرا اساساً در طول سال، به‌جز مواردی محدود، فیلم کودک و نوجوان تولید نمی‌شود و این رویداد به محفلی نمایشی و تجملاتی و به دور از نگاه نوآورانه مبتنی بر شناخت فناوری‌های نوین تبدیل شده است. اما از سویی، همکاری این جشنواره با ۲۷ کشور می‌تواند نمونه خوبی از همکاری بین‌کشوری و تبلیغ برای سینمای ایران و محیطی شاداب و سلامت برای کودکان ایرانی قلمداد شود. این جشنواره، طبق برآورد مالی بنیاد فارابی، می‌بایست ۳ میلیارد تومان از سوی این مرکز حمایت مالی می‌شد؛ که در عمل این حمایت به ۳ میلیارد و ۸۸۵ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان رسید^۱، که در مقایسه با تخمین این بنیاد برای حمایت مالی جشنواره ملی فجر (رقم ۵ میلیارد و

۱. «گزارش عملکرد بنیاد سینمایی فارابی». سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: <http://cinema-org.ir/?p=newsdet&cat=17&newsid=327196>

۳۵۰ میلیون تومان) که در سطح سینمای حرفه‌ای ایران برگزار می‌شود رقمی قابل تأمل است؛ به‌ویژه آنکه به نظر می‌رسد علاوه بر مبلغ یادشده، شهرداری اصفهان نیز بخشی از هزینه‌های این جشنواره را متقبل شده است. نقدهای دیگری که پیرامون برگزاری جشنواره کودک و نوجوان سال ۱۳۹۸ مطرح شده‌اند مربوط به مسئله زمان برگزاری جشنواره در ایام تعطیلات تابستانی مدارس و دانش‌آموزان‌اند که هماهنگی‌های حضور دانش‌آموزان در جشنواره همچنین امکان بهره‌بردن نیروهای آموزشی مدارس از برنامه‌های جنبی جشنواره را کاهش داد. پایین بودن سطح کیفی فیلم‌های شرکت‌کننده، هم از نظر محتوا و هم از نظر تکنیک، از دیگر نقدهای وارده به جشنواره اصفهان و هزینه کلان این جشنواره بود که شاید به لحاظ تأثیرات روان‌شناختی جشنواره قابل تحسین بود، ولی از نظر یک جشنواره سینمایی یأس‌آور محسوب می‌شد.

درخشش انیمیشن‌های ایرانی در جشنواره سی‌ودوم، به استناد گزارش «تحلیل عملکرد سی‌ودومین جشنواره فیلم کودک و نوجوان - اصفهان»^۱، سازمان سینمایی را دعوت به سرمایه‌گذاری در این عرصه می‌کند. محدودیت‌های کمتری که بر انیمیشن نسبت به فیلم وجود دارد (از نظر محدودیت‌های ممیزی در فرم و محتوا) می‌تواند زمینه‌های ظهور بازار منطقه‌ای این هنر - صنعت را برای ایران ایجاد کنند.

ب. جشنواره فیلم کوتاه

«امسال برای اولین بار بودجه جذب‌شده حمایت از فیلم‌سازان جوان در شهرستان‌ها به نسبت سال گذشته ۵ برابر شده و امیدوارم کمک‌کند مثل گذشته بتوانند چهره‌های بزرگی از این استعدادها به سینما معرفی شوند. امیدوارم زمینه استفاده تلوویزیون و رسانه‌های جدید از این شیوه گفتمان‌سازی بیشتر مورد توجه قرار گیرد»^۲. در اختتامیه جشنواره فیلم کوتاه در آبان‌ماه ۱۳۹۸، حسین انتظامی

۱. «تحلیل عملکرد سی‌ودومین جشنواره فیلم کودک و نوجوان - اصفهان». معاونت توسعه فناوری و مطالعات سینمایی. شهریور ۱۳۹۸. گزارش منتشرشده.

۲. انتظامی، حسین. ۱۳۹۸. «پایان سی‌وششمین جشنواره فیلم کوتاه تهران». خبرگزاری مهر [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۸/۲۵].

سازندگان این نوع فیلم‌ها را به بازسازی و توجه به اقتصاد سینما دعوت می‌کند. در واقع، سرمایه‌گذاری سازمان سینمایی بر تولیدات فیلم کوتاه، حمایت از فیلم‌سازان کوتاه در شهرستان‌ها، و توصیه به وجه صنعتی فیلم کوتاه اهمیت این جشنواره را مشخص می‌کنند.

جشنواره فیلم کوتاه، که توسط انجمن سینمای جوانان ایران برگزار می‌شود، در سال ۱۳۹۸ با تخمین هزینه ۲۴ میلیارد ریالی در نهایت با ۳۳ میلیارد ریال برگزار شد.^۱ این در حالی است که این جشنواره در سال ۱۳۹۷ با هزینه‌ای بالغ بر ۳۷,۵۳۸,۸۵۶,۵۶۸ میلیارد ریال برگزار شده بود. این کاهش هزینه ۱۲ درصدی، با وجود تورم حدود ۳۰ تا ۴۰ درصد، تنها در صورت جذب اسپانسر می‌توانست کیفیت جشنواره را حفظ نماید، اما به روایت سید صادق موسوی: «جشنواره فیلم کوتاه جذابیت سرمایه‌گذاری برای اسپانسرها را ندارد»^۲؛ لذا طبعاً جشنواره تحت این شرایط اقتصادی با کاهش کیفی مواجه می‌شود. این کاهش اعتبار در حذف هزینه‌های عمومی و کیفیت جشنواره چندان تأثیرگذار نخواهند بود، اما نوع جوایز، حذف نشست‌ها و برنامه‌های جنبی جشنواره، که ضامن اعتبار جشنواره هستند و بر کیفیت آثار بین‌المللی شرکت‌کننده در جشنواره اثر می‌گذارند، سطح کیفی جشنواره را پایین می‌آورند.

جشنواره‌های فیلم کوتاه به جشنواره فیلم کوتاه تهران محدود نمی‌شوند؛ جشنواره‌های بین‌المللی چهلچراغ، جشنواره منطقه‌ای ژیار، جشنواره ملی رضوی، جشنواره ملی روستایی و عشایری، و جشنواره فردوسی نمونه‌های جشنواره‌های فیلم کوتاه هستند که بعضاً در کنار نمایش عکس و رقابت فیلم‌نامه‌ها برگزار می‌شوند. در سال ۱۳۹۷، جشنواره‌های منطقه‌ای فیلم کوتاه، جشنواره رضوی (یزد)، جشنواره ژیار و جشنواره مجازی فیلم کوتاه سمنان با حمایت انجمن سینمای جوانان ایران و با حمایت مالی معادل ۵ میلیارد و ۶۷۸ میلیون و ۱۱ هزار و ۴۵۸ ریال برگزار شدند. جشنواره‌های

۱. «گزارش عملکرد انجمن سینمای جوانان ایران». سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: <http://cinema-org.ir/?p=newsdet&cat=17&newsid=327196>

۲. موسوی، صادق. ۱۳۹۷. «فیلم مبتدل در جشنواره فیلم کوتاه نداریم/پایبند به جایزه ۵ هزار دلاری هستیم». باشگاه خبرنگاران جوان [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۷/۰۸/۱۴]. <https://www.yjc.ir/00SCXo>

خصوصی با مضامین خاص، مانند جشنواره فیلم شاهنامه، از سال ۱۳۹۷ با دو بار تمدید فراخوان در نهایت در سال ۱۳۹۸ برگزار نمی‌شوند. به نظر می‌رسد حضور ۹۰ درصدی دولت در تمام شئون سینما فرصت خلاقیت، تشخیص موقعیت و توانایی‌های مدیریتی بخش خصوصی را در برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های سینما از جمله جشنواره محدود می‌کند.

ج. جشنواره سینما حقیقت

سال ۱۳۹۸ را باید نقطه عطف مهمی در تاریخ سینمای مستند دانست. در سال ۱۳۹۸، برای اولین بار رؤیای صنعتی شدن سینمای مستند به وقوع پیوست. جشنواره حقیقت فیلم‌های مستند شرکت‌کننده در جشنواره را به ازای فروش بلیت در معرض نمایش قرار می‌دهد. «از آنجاکه تولید فیلم مستند بازده اقتصادی نداشت، پس تنها سرمایه‌گذار دولت بود که از محل بودجه عمومی کشور مبلغ ناچیزی به این سینما اختصاص می‌داد و البته هنوز هم می‌دهد. سرمایه‌گذار شخصی به دلیل عدم انتفاع در تولید مستند سرمایه‌گذاری نمی‌کرد و همچنان نیز نمی‌کند، جز در معدود موارد انگشت‌شمار. در سال‌های اخیر شاهد تشکیل جمعیت‌های حمایتی از تولید فیلم مستند هستیم که باز هم بازگشت سود و چرخه اقتصادی ندارد، بلکه حاصل کمک اشخاص است به تولید فیلم مستند»^۱. در واقع، فروش بلیت برای فیلم مستند به معنای ارزشمند شدن کالای فیلم مستند، و به تبع آن، امکان فعالیت حرفه‌ای یعنی ایجاد تیم فیلم‌سازی با تهیه‌کننده و کارگردان و تصویربردار مستقل است؛ امری که غالباً به دلیل شرایط بد اقتصادی برای فیلم‌سازی مستند قابل تحقق نبود.

یکی دیگر از نکات مثبت جشنواره سیزدهم نمایش فیلم مستند «گلوله باران» تولید مشترک «مرکز مستند حقیقت» و «مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی» بود، که جوایز زیادی را در جشنواره سینما حقیقت از آن خود کرد. یکی از اهداف سینمای مستند تولید مشترک فیلم با سرمایه‌گذاران خارجی است.

۱. مظاهری پور، پژمان. ۱۳۹۸. «نمایش فیلم «مستند رایگان نیست»: از رویا تا حقیقت». خبرگزاری ایسنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۰/۰۶].
<https://www.isna.ir/news/98100604099>

وجود بخش «جایزه شهید آوینی» در جشنواره سینما حقیقت نوعی احترام به تنوع دیدگاه‌های فیلم‌سازی و تنوع ژانر مستند محسوب می‌شود. همچنان که انتخاب فیلم برتر از نگاه مخاطب از دو وجه، احترام به نظر مخاطب و تربیت سلیقه مخاطبان فیلم مستند، اهمیت بسزایی دارد. سام کلانتری، در سیزدهمین جشنواره فیلم حقیقت، برای کارگردانی «جایی برای فرشته‌ها نیست» موفق به دریافت جایزه ویژه هیئت داوران بخش مستند بلند، جایزه هنر و تجربه و نیز جایزه ویژه تماشاگران شد. «تمام جوایزی که دریافت کردم در نوع خودشان زیبا و ارزشمند هستند و هرکدام هم کارکرد و ویژگی‌های خاص خودشان را دارند... تندیس جشنواره سینما حقیقت جایزه‌ای ویژه است و تمام مستندسازان ایرانی دوست دارند آن را دریافت کنند، من نیز از این جمع مستثنی نیستم»^۱. این اظهارات حکایت از اعتبار جشنواره نزد سینماگران دارد.

سیزدهمین جشنواره حقیقت، تحت حمایت مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی با سقف اعتباری ۱۶ میلیارد ریال و با هزینه تحقیق یافته ۳۵ میلیارد و ۸۶۹ میلیون ریال، در دی‌ماه ۱۳۹۸ برگزار شد، که نسبت به سال قبل از آن ۵۹٪ افزایش نشان می‌دهد. در بررسی عملکرد مالی این جشنواره، مانند دیگر جشنواره‌های یادشده، عدم تطابق هزینه‌های تخمینی مرکز با هزینه تحقیق یافته مدیریت مالی جشنواره را قابل تأمل می‌سازد.

اکران ۲۴ فیلم خارجی از ۲۱ کشور جهان از میان ۶۰۰۰ متقاضی از ۱۰۰ کشور در جشنواره فیلم مستند سینما حقیقت نشان از استقبال جهانی از این رویدادها دارد. به نظر منتقدان، این دوره از جشنواره سینما حقیقت بهترین دوره از نظر کیفی بود و بخش «شهید آوینی» توانست بدعت نادرست محدودسازی مستندهای انقلابی را باطل کند. توجه به بخش صنعت و بازار مستند و نیز تلاش برای ارتباط بین‌المللی سینمای ایران با سینماگران جهان از اتفاق‌های خوب جشنواره سینما حقیقت شمرده شد، اما پولی‌سازی جشنواره تهدیدی برای عدم مواجهه بی‌واسطه مستندساز با مردم قلمداد شد.

۱. کلانتری، سام، ۱۳۹۸. جشنواره سینما حقیقت [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۹/۲۶].
<http://www.irandocfest.ir/fa/news/7478/>

د. جشنواره ملی فجر

جشنواره فجر ۱۳۹۸ را باید جشنواره‌ای پر از حاشیه‌های ریز و درشت دانست؛ از نشست‌های پرتنش فیلم‌سازان و خبرنگاران و حتی گاهی فیلم‌سازان علیه هم گرفته تا فیلم‌هایی که به گفته بسیاری از سینماگران آثار متوسطی بودند. در این دوره از جشنواره، ۲۲ فیلم در بخش رقابتی، ۱۰ فیلم در بخش نگاه نو، ۱۰ فیلم مستند و ۱۰ فیلم کوتاه باهم به رقابت پرداختند. جشنواره ۱۳۹۸، از نظر تنوع ژانر، نقطه عطف در سال‌های فیلم‌سازی ایران محسوب می‌شود. حضور ۲۲ فیلم در ۱۰ ژانر مختلف اعم از کمدی، جنگی، اجتماعی، خانوادگی، ملودرام، ماجراجویی، عاشقانه، اکشن، معمایی، جاسوسی - اطلاعاتی از ویژگی‌های عمده این جشنواره بود. همچنان که فیلم‌هایی از گونه اجتماعی، کمافی‌السابق، در سینمای ایران پیش‌تاز بودند.

فجر ملی ۱۳۹۸ با انتخاب فیلم «خورشید» - ساخته مجید مجیدی که در ششمین روز از برگزاری جشنواره از راه رسید و پذیرش آن در جشنواره انتقادات زیادی را به برگزارکنندگان وارد نمود - به عنوان بهترین فیلم و اعطای تندیس بهترین فیلمنامه و بهترین طراحی صحنه به آن به کار خود پایان داد. فیلم «شنای پروانه»، نخستین اثر بلند سینمایی محمد کارت نیز با ۱۲ نامزدی، جوایز چهار بخش بهترین بازیگر نقش مکمل مرد (امیر آقایی)، بهترین بازیگر نقش مکمل زن (طناز طباطبایی)، بهترین تدوین و بهترین صدا را از آن خود کرد. این فیلم همچنین تندیس ویژه تماشاگران را نیز به خود اختصاص داد تا نزدیکی نگاه مخاطب حرفه‌ای سینما به کارشناسان سینمایی را به رخ بکشد.

افزایش ظرفیت نمایش فیلم‌های جشنواره فجر از ۷۵۰۰ صندلی برای هر سالن به ۹۴۰۰ صندلی، افزایش سالن‌ها (۲۷ سالن در تهران و ۵۸ سالن در شهرستان‌ها) و همین‌طور سالن‌ها (۸۰۰ سالن در تهران و ۷۰۰ سالن در شهرستان‌ها)، پیش‌فروش موفق بلیت‌های مردمی این رویداد علی‌رغم گمانه‌زنی‌هایی مبنی بر تحریم جشنواره (۸۰۰۰۰ سری/ ۸۰۰۰۰۰ بلیت فقط در ۱ ساعت اول شروع به کار سامانه و فروش کلی ۱۴۷۶۱ سری به ارزش

۱,۹۲۳,۱۲۴,۰۰۰ تومان در پایان جشنواره)، رضایت تماشاگران از سینماهای میزبان به خصوص پردیس ملت، صدور کارت سینمای رسانه برای ۷۸۹ خبرنگار و منتقد، و حضور شهرداری تهران به عنوان حامی مالی از نقاط قوت سی و هشتمین جشنواره فیلم فجر بودند. هرچند دیر رسیدن فیلم «خورشید» به جشنواره - که تهیه کننده آن شهرداری بود و جایزه بهترین فیلم، بهترین فیلم‌نامه و بهترین طراحی صحنه را نیز از آن خود کرد - نقدهایی را به دنبال داشت، در واقع، پذیرش فیلم‌هایی که برخلاف قاعده جشنواره پس از موعد تحویل به جشنواره می‌رسند قانون شکنی و از چالش‌های بزرگ جشنواره ملی محسوب می‌شود، اما چنین پذیرشی مسبوق به سابقه بوده و برای بار اول اتفاق نیفتاده است.

افزایش تعداد داوران جشنواره فجر به ۹ نفر، با آنکه از نظر بسیاری از کارشناسان سبب تنوع دیدگاه و کسب نتیجه بهتر بود، با اعلان نتایج فیلم‌های برنده، صدای اعتراض‌ها به خاطر محتوای آثار بلند شد. برخی از کارشناسان محتوای فیلم‌ها را سیاه‌نمایی، ترویج فحشا و در تضاد با آرمان‌های انقلاب و مسائل شرعی و اعتقادی دانستند و با اهدای جوایز، حواشی سیاسی پیش آمده در طول جشنواره (تحریم جشنواره از سوی بعضی از سینماگران) پررنگ‌تر شد و به ادعای یکی از فیلم‌سازان برای اولین بار سینماگران رو در روی هم قرار گرفتند. عوامل فیلم «روز صفر» نیز، به خاطر اعتراض به پذیرفته شدن با تأخیر فیلم «خورشید» و اهدای جایزه به «پیمان معادی» که در جشنواره حضور نداشت، برای دریافت جوایزشان در اختتامیه جشنواره شرکت نکردند. در این شرایط، اهالی سینما و رسانه در انتظار پاسخ‌گویی متولیان جشنواره فجر و داوران به شائبه‌ها بودند.

در سی و هشتمین جشنواره فیلم فجر، برای اولین بار، تندیس سیم‌رغ‌های جشنواره در ایران و به دست صنعتگران ایرانی ساخته شد. تندیس سیم‌رغ‌ها پس از سال‌ها تولید در خارج از کشور، با رایزنی‌های صورت گرفته با معاونت صنایع دستی، به صورت یکپارچه و از جنس کریستال به دست هنرمندان و صنعتگران ایرانی تولید شد.^۱

۱. علیزاده، عزت‌الله. ۱۳۹۸. «رونمایی از تندیس سیم‌رغ بلورین، تولید صنعتگران داخلی در جشنواره سی و هشتم». خبرگزاری ایرنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۰/۰۵]. www.irna.ir/news/83609000

ه. جشنواره جهانی فجر

سی و هفتمین جشنواره جهانی فیلم فجر از ۲۹ فروردین تا ۶ اردیبهشت ۱۳۹۸، یا به عبارتی ۱۸ تا ۲۶ آوریل ۲۰۱۹، در حالی برگزار شد که جامعه هنرمندان ایرانی درگیر کمک‌رسانی به سیل‌زدگان سیستان و بلوچستان بود. پیوند هنر و اجتماع در این جشنواره با حرکت نمادین رضا کیانیان در لباس مردان هلال احمر و گفتار حمایتی او از هم‌وطنان سیل‌زده بروز یافت؛ «همان‌طور که می‌دانید تمامی عواید فروش بلیت و محصولات فرهنگی این دوره جشنواره به هم‌وطنان سیل‌زده اختصاص می‌یابد. دل ما با همه هم‌وطنان سیل‌زده‌مان در خوزستان، لرستان، شمال کشور و... است. ما به یاد شما هستیم».^۱ دبیری این دوره از جشنواره جهانی را رضا میرکریمی بر عهده داشت. یکی از حواشی این دوره خلوت‌تر بودن آن نسبت به دیگر جشنواره‌ها، حتی نسبت به جشنواره سینما حقیقت، بود.

با وجود اظهارنظرهای بخشی از طیف‌ها و جناح‌های سیاسی کشور که با برگزاری جشنواره جهانی فجر مخالف‌اند و آن را مسیری برای تهاجم فرهنگی و تغییر در آرمان‌های انقلاب می‌دانند؛^۲ طیفی از نظرات بر تأثیر این جشنواره در معرفی ایران و انقلاب اسلامی به جهان مبتنی است. «جشنواره جهانی فیلم فجر در منطقه جزو برترین جشنواره‌هاست و می‌توان از طریق این جشنواره سینمای ایران را به دنیا معرفی کرد. سینمای هر کشوری برخاسته از فرهنگ آن جامعه است و اینکه سینمای ما توانسته خود را به‌عنوان یک سینمای مبتنی بر احترام به انسانیت در دنیا بشناساند امر مهمی است».^۳ هنرمندان و مسئولان فرهنگی و سینمایی کشور نیز جشنواره را فرصتی برای رشد سینما و تعاملات فرهنگی می‌دانند: «به‌عنوان یک مدیر سینمایی معتقدم، توجه به زنجیره ارزش در صنعت سینما بسیار مهم است.

۱. «افتتاح جشنواره جهانی فجر با کنایه به ابراهیم حاتمی‌کیا». خبرآنلاین [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۱/۲۸]. khabaronline.ir/news/1251179

۲. «اصول فروشی در دکان جشنواره جهانی فیلم فجر». خبرگزاری سینماپرس [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۳/۰۱]. <http://cinemapress.ir/news/111916/>

۳. یزدی، محمدرضا. ۱۳۹۸. جشنواره فیلم فجر [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۲/۰۴]. <https://www.fajriff.com/fa/es4LZ>

نمی‌توان جشنواره موفق‌تری داشت اما در پیش تولید، تولید، فیلم‌نامه، بازاریابی و حضور در بازارهای جهانی دچار ضعف بود. سینما یک زنجیره متصل به هم است که حلقه‌های مختلف از این زنجیره بر حلقه‌های دیگر تأثیر می‌گذارند.^۱

برگزاری نمایشگاه تخصصی «دستاوردهای فنی صنعت سینما» و حضور ۲۳ شرکت ایرانی در کنار تولیدکنندگان خارجی^۲ در راستای تقویت همین هدف جشنواره (ارتقای بعد صنعت سینما) صورت گرفت و ارسال ۵۲۶ عنوان اثر خارجی و ۶۰۰۰ اثر ایرانی متقاضی به بازار فیلم سی و هفتمین جشنواره جهانی فیلم فجر و حضور صنعتگران سینما برای بازدید از نمایشگاه نشان از استقبال فیلم‌سازان و اهالی سینما از این رویداد مهم داشت.

حضور نمایندگان سینمای جهان به‌عنوان داور، شرکت‌کننده در رقابت‌های سینمایی و یا بخش‌های جنبی جشنواره بر پویایی آن می‌افزاید. تناسب حضور فیلم‌ها از همه قاره‌های جهان، تنوع ژانرهای سینمایی و آثاری با توانمندی‌های تکنولوژیک می‌تواند به توسعه سینمای ایران مدد رساند. از دیگر پیامدهای برگزاری جشنواره جهانی فجر تعاملات فرهنگی و معرفی چهره واقعی ایران در جامعه بین‌الملل است. «چند روز طول کشید که سفرم به ایران را هضم کنم، و بخشی از من هنوز در آنجاست. خیلی از ایرانی‌ها مردمی با فرهنگ و سخاوتمند هستند و به مهمان‌نوازی خود افتخار می‌کنند که کاملاً درست هم هست. با وجود این، آن‌ها با یک شکاف در ذهن خود زندگی می‌کنند؛ با انقلاب سال ۱۹۷۹ همه چیز به «قبل» و «بعد» تقسیم شده است. اگر هم از حکومت فعلی ناراضی باشند، همه به خوبی ارزش انقلاب را به یاد دارند و اینکه ترامپ تظاهر به جنگ می‌کند چیزی را تغییر نمی‌دهد. پس جامعه در دو سطح قرار دارد؛ اینکه فیلم‌های آمریکایی و غربی امکان نمایش عمومی در ایران را ندارند، همه در ایران هر چیزی را که بخواهند می‌بینند. وقتی (در جلسه

۱. تابش، علیرضا. ۱۳۹۸. «جشنواره جهانی فیلم فجر بخشی از زنجیره صنعت سینماست/ سکوی برای ورود نسل جدید». جشنواره فیلم فجر [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۲/۰۶].
<https://www.fajriff.com/fa/iVEg5>

۲. «نمایشگاه تخصصی دستاوردهای فنی صنعت سینما» امروز آغاز به کار می‌کند. جشنواره فیلم فجر [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۲/۰۴].
<https://www.fajriff.com/fa/tw15n>

سخنرانی دانشگاه) سؤال کردم، چند نفر فیلم «فرست ریفورمد» مرا دیده‌اند، نیمی از آن‌ها دست‌های خود را بالا بردند. این اتفاق سال گذشته برای «اولیور استون» هم افتاد. ایرانی‌ها کتاب سبک استعلایی در سینما نوشته مرا ترجمه کردند و دو ساعت در یک کلاس با دانشجویان درباره آن بحث کردیم»^۱.

هزینه کلی این جشنواره، بر اساس سیاست شفاف‌سازی سازمان سینمایی طی گزارشی مشروح، ۹۱۳،۹۱۰،۹۵،۰۹۵ میلیارد ریال منعکس شده است، که ۲۵ میلیارد ریال آن را مؤسسه رسانه‌های تصویری، ۲۸،۱۳۵،۸۳۸،۵۱۴ میلیارد ریال آن را سازمان زیباسازی شهر، ۲۰ میلیارد ریال آن را وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات تأمین کرد و ۰/۱۸/۵۷۰/۲/۱۴۰ میلیارد ریال آن هم از طریق درآمد حاصل از فروش بلیت، باشگاه هواداران، کارت تردد و غرفه‌ها فراهم شد.^۲ اما در این مشروح گزارش مالی، وضعیت تأمین ۳۹ میلیارد و ۷۰۴ میلیون و ۱۴۲ هزار و ۹۱۶ ریال از هزینه‌های جشنواره مشخص نشده است. این ابهام سبب شده است که خبرگزاری ایسنا در تحسین نحوه کسب درآمد برای جشنواره در شهریور ۱۳۹۸ بنویسد: «می‌توان گفت نیمی بیشتر از هزینه جشنواره توسط سازمان‌هایی به غیر سازمان سینمایی و وزارت ارشاد پرداخت شده است»^۳. نکته قابل توجه این است که بخش عمده هزینه‌های این جشنواره از سوی مراکز، سازمان‌ها و وزارتخانه‌های دولتی تأمین شده است و استقلال از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مزیت بزرگی نخواهد بود.

میزان جایزه نقدی جشنواره ملی فجر در بخش‌های اصلی ۲۵ میلیون تومان و برای سایر بخش‌ها ۲۰ میلیون تومان است.^۴

از مهم‌ترین مشخصات سی‌وهشتمین جشنواره فیلم فجر همگامی با

۱. شریدر، پل. ۱۳۹۸. جشنواره فیلم فجر [پایگاه اینترنتی]. ۱۰ اردیبهشت. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۲/۱۷].
<https://www.fajriff.com/fa/1dM7W>

۲. «مشروح هزینه‌های انجام‌شده در سی‌وهفتمین جشنواره جهانی فیلم فجر». سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۶/۰۵].
<http://cinema-org.ir/?p=newsdet&cat=5&newsid=478798>.

۳. قاسمی، یگانه. ۱۳۹۸. «چقدر خرج جشنواره جهانی فجر شده». خبرگزاری ایسنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۶/۰۵].
<https://www.isna.ir/news/98060502805>

۴. داروغه‌زاده، ابراهیم. ۱۳۹۷. خبر فوری [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۷/۱۱/۲۷].
<http://www.fajrfilmfestival.com/news/1616>

عزاداری مردم در شهادت سردار قاسم سلیمانی با طراحی تندیس سردار به‌عنوان تجلیل از آثاری با مضمون مقاومت بود. تندیس سیمرغ بلورین در این بخش سیمرغی در حال عروج بود که تاندازه‌ای با سیمرغ‌های بخش‌های دیگر جشنواره متفاوت طراحی شده بود.

۲. جشنواره‌های صنفی

در ایران، بخش عمده سینما تحت پوشش و حمایت دولت قرار دارد. در کنار این حضور گسترده، فعالیت‌هایی که در قالب اصناف و گروه‌های حرفه‌ای سینما انجام می‌شوند به لحاظ اقتصاد و فرهنگ سینما از اهمیت زیادی برخوردارند. شکل‌گیری اصناف و اتحادیه‌ها در صنعت سینما، مانند سایر صنایع، بر اساس نیازها و منافع مشترک صورت می‌گیرد. این گروه‌های تخصصی، با ارائه خدمات متنوع و ایجاد انگیزه و توانایی در مذاکره برای دستمزد، مزایا و شرایط کار در قالب یک هویت جمعی، توانایی تغییر و قدرت حفظ منافع را ایجاد می‌کنند. جشنواره‌های صنفی نمایش رسمی این هویت‌های حقوقی و حرفه‌ای‌اند که با ایجاد فضای رقابتی می‌توانند به ارتقای توان فنی هر صنف منجر شوند. اما متأسفانه هنوز سازوکار این انجمن‌ها بر اساس دریافت حمایت‌های دولتی جهت کسب درآمد و صرف هزینه‌های جشنواره و دیگر فعالیت‌هاست.

وجود تعریف خاصی از سینما که مورد نظر دولت و حکومت است، و مداخله دولت و نیروی قضایی کشور برای تعیین مرزهای مضمونی از عواملی هستند که بر انتظارات اصناف از حمایت‌های دولتی و پیشگیری از وقایع غیرمترقبه می‌افزایند. کاهش بار و انتظارات ایدئولوژیک دولت از سینما و واقع‌نگری در نقش سیاسی - اجتماعی سینما می‌تواند ضامن حفظ استقلال اصناف و محدود نمودن توقعات ایشان از دولت باشد.

الف. جشن خانه سینما

جشن خانه سینما با هدف انتخاب فیلم برتر سال توسط هنرمندان سینما هر

سال برگزار می‌شود. بنیان داوری در این جشن این است که اعضای هر صنف بهترین‌های رشته خود را انتخاب کنند. شیوه داوری این گونه است که هر صنف حداقل ۱۱ نفر را به‌عنوان هیئت داوران رشته خود معرفی می‌کند. داوران همه فیلم‌های سال را، که در سالن نمایش خانه سینما برای آنان به نمایش گذاشته می‌شود، تماشا می‌کنند و داوران هر صنف ۵ فیلم را به‌عنوان نامزدهای رشته تخصصی خود معرفی می‌کنند. در مرحله بعد، آنان از میان این پنج نامزد برنده نهایی را تعیین می‌کنند.^۱ نکته قابل تأمل تفاوت در نقطه شروع سال سینمایی برای اصناف سینما در جشن خانه سینما و برای مسئولان سینمایی کشور در جشنواره ملی فجر است. در جشنواره فجر، آغاز یک سال سینمایی با رقابت فیلم‌هایی است که هنوز به اکران نرفته‌اند و جشن خانه سینما پایان یک سال سینمایی با بررسی محصولات یک سال سینمای ایران است که با مخاطب ارتباط گرفته‌اند.

هشتم شهریور ۱۳۹۸، بیست‌ویکمین جشن بزرگ سینمای ایران با ریاست علی نصیریان برگزار شد و فیلم «سرخ‌پوست» به کارگردانی نیما جاویدی با نامزدی در ۹ بخش و دریافت چهار جایزه، از جمله تندیس بهترین فیلم، فاتح این دوره از «جشن سینما» شد. «تنگه ابوقریب» به کارگردانی بهرام توکلی نیز، که ۹ نامزدی کسب کرده بود، با دریافت چهار جایزه در بخش‌های فنی، دیگر فیلم موفق بیست‌ویکمین جشن بزرگ سینمای ایران بود. مقایسه برگزیدگان جشن خانه سینما (دوره بیست‌ویکم) و جشنواره فجر (دوره سی‌وهفتم) به شرح زیر است:

دو جشنواره در ۲۰ جایزه مشابه تنها در ۳ مورد (معادل ۱۵٪) نتایج مشابه دارند: طراحی صحنه (برای فیلم «غلامرضا تختی»)، بهترین چهره‌پردازی (برای فیلم «شبی که ماه کامل شد»)، نقش مکمل زن (برای فیلم «شبی که ماه کامل شد»)^۲. جشن خانه سینما با تعداد داورانی حدود ۴۰۰ نفر (۳۲ صنف و از هر صنف حداقل ۱۱ نفر به‌عنوان داور برگزیده) به انتخاب برترین‌ها دست

۱. «جشن سینمای ایران». خانه سینما [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: <https://www.khanehcinema.ir/fa/jashn>

۲. «مقایسه پنج جشن سینمای ایران و یک نتیجه معنادار». خبرگزاری ایرنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۷/۰۶/۱۰]. plus.irma.ir/news/83460814/

می‌زند؛ داوران جشنواره فیلم فجر از سوی دبیر جشنواره انتخاب می‌شوند و تعدادشان بین ۷ تا ۹ نفر است. محدودیت انتخاب داوران و گاه تعلق آن‌ها به گروه‌های منتقدان یا مسئولان سیاسی و دولتی یا اساتید دانشگاه میزان حرفه‌ای بودن و شمولیت صنفی و حرفه‌ای را کاهش می‌دهد.

جوایز جشنواره ملی فجر حدود ۲۸ فعالیت حرفه‌ای سینما را پوشش می‌دهد، حال آنکه جشن خانه سینما ۲۰ مورد را شامل می‌شود.

دستیابی به میزان معادل نقدی جوایز جشن خانه سینما و جشنواره ملی فجر به یک اندازه دشوار است. در سال ۱۳۹۷، جوایز اصلی جشنواره معادل ۲۵ میلیون تومان و دیگر جوایز معادل ۲۰ میلیون تومان گزارش شد.^۱ در جشنواره ملی فجر حداکثر ۳۰ تا ۳۵ فیلم در حوزه‌های فیلم اول، سینمای حرفه‌ای، مستند و انیمیشن مورد ارزیابی قرار می‌گیرند، حال آنکه در جشن خانه سینما، حدود ۶۰ فیلم قضاوت می‌شوند.

ب. جشن نوشتار: ششمین جشن نوشتار سینمای ایران نیز در آذرماه ۱۳۹۸ برگزار شد و بخش‌های مختلف نوشتار برگزیدگان خود را شناختند.

ج. جشن انجمن منتقدان: در دهمین روز از بهمن‌ماه، بالاخره سیزدهمین جشن انجمن منتقدان برگزار شد و «سرخ‌پوست»، ساخته نیما جاویدی، برنده ۶ تندیس بهترین کارگردانی، بهترین فیلمنامه، بهترین دستاورد فنی، بهترین فیلم‌برداری، بهترین بازیگر مرد (نوید محمدزاده) و بهترین فیلم انجمن شد.

۳. جشنواره‌های داخلی - خصوصی

در نوزدهمین روز مردادماه، مراسم دومین جایزه آکادمی سینما به دبیری کیانوش عیاری برگزار شد و با آرای ۸۵ عضو آکادمی، که شامل سینماگران و منتقدان می‌شدند، برترین فیلم‌های سال گذشته معرفی شدند. «مغزهای کوچک زنگ‌زده» به کارگردانی هومن سیدی، از ۵ نامزدی، برنده ۳ جایزه شامل بهترین فیلم شد. در این دوره، تندیس مهرگیاه به پاس یک عمر فعالیت هنری به واروژ کریم‌مسیحی تعلق گرفت.

۱. داروغه‌زاده، ابراهیم. ۱۳۹۷. خبر فوری [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۷/۱۱/۲۷]. <http://www.fajrfilmfestival.com/news/1616>

۴. جشنواره‌های خارجی

در هر سال سینمایی، فیلم‌سازان، علاوه بر شرکت در جشنواره‌های داخلی، علاقه‌مند به نمایش تولیدات خود در سطح بین‌الملل هستند. حضور در جشنواره‌های خارجی به معنای مقایسه تولیدات با معیارهای تولید جهانی است. پذیرش در یک جشنواره خارجی به منزله برخورداری از حداقل استانداردهای سینمای جهان است؛ همان‌طور که برگزیده‌شدن نمایشی از هماهنگی حداکثری با معیارهای مقبولیت جهانی است. نکته مهم شیوه ارتباط این دست از فیلم‌ها با مخاطبان داخلی و خارجی است. تجربه گذشته سینما نشان می‌داد فیلم‌های پذیرفته‌شده در جشنواره‌های خارجی ارتباطی محدودتر با مخاطب داخلی برقرار می‌کنند. این تغییر با گذر زمان و تنوع فیلم‌های سینمای ایران و حضور تولیداتی از ایران، چون آثار اصغر فرهادی در جشنواره‌های خارجی، به تدریج تغییر یافت. به نظر می‌رسد تربیت سلیقه مخاطب داخلی با ایجاد تنوع ژانر در سینمای ایران و زیاد فیلم دیدن، توجه به تنوع تولیدات فیلم‌سازان ایرانی و کاهش تأثیرپذیری ایشان از سیاست و استفاده منحصر از سینما به عنوان ابزاری برای بیان صدای اعتراض یا سینمای ایدئولوژیک می‌تواند فاصله بین سینمای واجد مخاطب و سینمای جشنواره‌ای را از بین ببرد.

الف. جشنواره کن: هفتاد و دومین دوره جشنواره فیلم کن ۱۴ تا ۲۵ مه ۲۰۲۰ میلادی (۲۴ اردیبهشت تا ۴ خرداد ۱۳۹۸) برگزار شد و برخلاف دوره قبل که چند فیلم ساخته کارگردان‌های ایرانی از جمله «همه می‌دانند» اصغر فرهادی و «سه رخ» جعفر پناهی در بخش‌های مختلف جشنواره حضور داشتند، هیچ فیلم ایرانی‌ای به این رویداد مهم راه پیدا نکرد.

ب. جشنواره اسکار: فیلم «در جست‌وجوی فریده» به کارگردانی کوروش عطائی و آزاده موسوی، که با کمک‌های مردمی ساخته شده بود، به عنوان گزینه نهایی و نماینده سینمای ایران به مراسم اسکار سال ۲۰۲۰ معرفی شد.^۱ این خبر از همان ابتدا واکنش‌های مختلفی را به دنبال داشت. برخی از رسانه‌ها از گزینه‌های محتمل‌تر برای این اتفاق نوشتند و بسیاری با شگفت‌زدگی از معرفی پیش از

۱. «در جست‌وجوی فریده»، نماینده ایران در اسکار، خبرگزاری ایسنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۲۷/۰۵/۱۳۹۸].
<https://www.isna.ir/news/98052712821/>

موعد نماینده ایران به اسکار نوشتند؛ اتفاقی که سینمای ایران برای آن حدود ۴۵ روز دیگر و تا دهم مهرماه فرصت داشت. این برای اولین بار بود که یک فیلم مستند از ایران به اسکار فرستاده می‌شد و توقع زیادی بود که مستند خوبی مانند «در جست‌وجوی فریده» بتواند با فیلم‌های داستانی و سینمایی اسکار رقابت کند و بسیار طبیعی و بدیهی بود که این فیلم در اسکار مستند هم پذیرفته نشود، چون روال پذیرش فیلم‌های مستند در اسکار بر مبنای معرفی فیلم‌ها از سوی کشورها نیست. فیلم‌های مستند، پیش از نمایش در اسکار، باید از منتخبان و برگزیدگان جشنواره‌های دیگر بوده باشند و یا اگران یک‌هفته‌ای در نیویورک یا لس‌آنجلس داشته باشند. از این رو به نظر می‌رسد که کمیته ویژه انتخاب فیلم برای اسکار، با فرض پذیرفته نشدن نماینده ایران در این دوره از رقابت‌های اسکار، اقدام به ارسال اثر نموده است. در نهایت هم فیلم «در جست‌وجوی فریده» نتوانست به فهرست نامزدهای بخش فیلم مستند بلند و یا بخش بین‌الملل (فیلم خارجی) راه پیدا کند. دو گزینه دیگر برای معرفی به اسکار «قصر شیرین» و «متری شش و نیم» بودند که آن‌ها هم با توجه به اینکه برجستگی‌های لازم و نگاه متفاوت و بدیع و متمایزکننده‌ای نداشتند، به نظر می‌رسید که از شانس ویژه‌ای برای ورود به اسکار برخوردار نبودند.

ج. جشنواره شانگهای: اوایل تیرماه و در بیست‌ودومین جشنواره بین‌المللی فیلم شانگهای، هیئت داوران به ریاست نوری بیلگه جیلان، فیلم‌ساز سرشناس ترک، «قصر شیرین» ساخته سیدرضا میرکریمی را به‌عنوان برنده جایزه جام طلایی بهترین فیلم جشنواره معرفی کرد. حامد بهداد نیز جایزه بهترین بازیگر مرد این جشنواره را از آن خود کرد.^۱

د. جشنواره ونیز: در نیمه شهریورماه، هفتادوششمین جشنواره فیلم ونیز پس از ۱۱ روز با معرفی برگزیدگان به پایان رسید و فیلم آمریکایی «جوکر» به کارگردانی تاد فیلیپس جایزه شیر طلایی بهترین فیلم جشنواره را از آن خود کرد. «متری شش و نیم» به کارگردانی سعید روستایی از ایران، که یکی از ۱۹ فیلم بخش افق‌ها (دومین بخش مسابقه جشنواره ونیز) بود، لیدو را دست خالی ترک کرد.^۲

۱. افتخاری، سمیرا. ۱۳۹۸. «رویدادهای مهم سینمای ایران در سال ۹۸». هنر آنلاین [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۲/۲۴].
<http://www.honaronline.ir/fa/tiny/news-146369>

۲. همان.

ه. جشنواره استکهلم: در مهرماه اعلام شد پیمان معادی، ستاره فیلم‌هایی چون «جدایی نادر از سیمین» و «متری شیش و نیم»، جایزه اسب برنز سی‌امین دوره جشنواره بین‌المللی فیلم استکهلم را برای نقش آفرینی‌های جهانی دریافت کرد. سی‌امین دوره این جشنواره بین‌المللی ۶ تا ۱۷ نوامبر ۲۰۲۰ میلادی (۱۵ تا ۲۶ آبان ۱۳۹۸) برگزار شد.^۱

و. جشنواره فیلم لندن: در مهرماه، در مراسم شصت و سومین جشنواره فیلم لندن BFI، که از آن به‌عنوان بزرگ‌ترین جشنواره سینمایی بریتانیا یاد می‌شود، فیلم «گسل» به کارگردانی سهیل امیرشریفی از ایران جایزه بهترین فیلم کوتاه را دریافت کرد. فیلمنامه «گسل» را سهیل امیرشریفی به همراه آزاده شاه‌میری نوشته است.^۲
 ز. جشنواره فیلم توکیو: سی و دومین جشنواره بین‌المللی فیلم توکیو در آبان‌ماه برگزار شد و سینمای ایران در این رویداد، سعید روستایی جایزه بهترین کارگردان را برای فیلم «متری شیش و نیم»، نوید محمدزاده جایزه بهترین بازیگر مرد را برای بازی در فیلم «متری شیش و نیم»، و همچنین فیلم ایرانی «پیرمردها نمی‌میرند» به کارگردانی رضا جمالی جایزه روح آسیا - که از سوی مرکز آسیایی بنیاد ژاپن^۳ اعطا می‌شود - را دریافت کردند.^۴

ح. جشنواره آسیا پاسیفیک: سیزدهمین دوره جوایز سینمایی آسیا پاسیفیک ۳۰ آبان‌ماه ۱۳۹۸ با حضور سینماگران ایرانی برگزار شد و آذرماه را سینمای ایران با موفقیت‌های خوب سینمایی آغاز کرد. در نخستین روز این ماه، فیلم «شکستن هم‌زمان بیست استخوان» به کارگردانی جمشید محمودی در بریزین^۵ استرالیا برنده جایزه تنوع فرهنگی، تحت حمایت یونسکو، شد. ۵ فیلم ایرانی در جشنواره اسکرین آسیا پاسیفیک در مجموع نامزد ۶ جایزه شدند؛ اتفاقی که در طرح نام سینمای ایران و امکان رقابت با سینمای جهان از اهمیت زیادی برخوردار بود. در بخش بهترین بازیگر مرد، تانابه

۱. همان.

۲. افتخاری، سمیرا. ۱۳۹۸. «رویدادهای مهم سینمای ایران در سال ۹۸». هتر آنلاین [پایگاه اینترنتی]. ۲۴ اسفند. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۱۲/۲۴].
<http://www.honaronline.ir/fa/tiny/news-146369>

3. The Japan Foundation Asia Center

۴. همان.

5. Brisbane

برای بازی در فیلم «شکستن هم‌زمان بیست استخوان» و نوید محمدزاده برای بازی در فیلم «متری شیش و نیم» نامزد دریافت جایزه شدند. در بخش بهترین فیلمنامه، محسن قرایی و محمد داوودی برای فیلم «قصر شیرین»، به کارگردانی رضا میرکریمی، شانس دریافت جایزه را داشتند. «کاغذپاره‌ها» به کارگردانی و تهیه‌کنندگی بهزاد نعلبندی در بخش بهترین فیلم بلند انیمیشن نامزد شد و مستند «خط باریک قرمز» به کارگردانی فرزاد خوش دست بخت جایزه بهترین مستند بلند را از آن خود کرد.^۱

ط. جشنواره آمستردام: در سی‌ودومین جشنواره بین‌المللی فیلم مستند آمستردام «ایدفا»^۲، مستند «خلاف جهت عقربه‌های ساعت»، به کارگردانی جلال وفایی، بهترین اثر بخش مستندهای نیمه‌بلند نام گرفت و «آشو» اثر جعفر نجفی نیز جایزه بهترین مستند بخش کودک و نوجوان را از آن خود کرد. فیلم «سایه‌های بی‌خورشید» به کارگردانی مهرداد اسکویی از ایران جایزه بهترین کارگردانی را دریافت کرد. «تارهای ممنوعه» ساخته حسن نوری (محصول مشترک ایران و افغانستان) و «کاغذپاره‌ها» به کارگردانی بهزاد نعلبندی در بخش غیررقابتی «Luminous» نیز دیگر نمایندگان ایران در این جشنواره بودند که جایزه دریافت کردند. این اولین باری است که سینمای ایران موفق به کسب ۳ جایزه مهم از جشنواره بین‌المللی مستند آمستردام می‌شود.^۳

ی. جشنواره برلین: در ادامه، فیلم «شیطان وجود ندارد» ساخته محمد رسول‌اف موفق به دریافت جایزه خرس طلایی هفتادمین جشنواره فیلم برلین شد.^۴

سیاست‌گذاری سینما در سال ۱۳۹۸

قانون‌کپی‌رایت

عموم قوانین و مقررات سینمای ایران مربوط به تاریخ ظهور این هنر – حرفه در

۱. همان.

2. IDFA: International Documentary Film Festival Amsterdam

۳. «دست‌پُر سینمای ایران از ایدفا». خبرگزاری ایسنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترسی در: [۱۳۹۸/۰۹/۰۷]. <https://www.isna.ir/news/98090704556/>

۴. «برندگان برلین ۲۰۲۰ معرفی شدند». خبرگزاری ایسنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترسی در: [۱۳۹۸/۱۲/۱۰]. <https://www.isna.ir/news/98121008101/>

ایران است. قانون جامع کپی رایت یکی از این قوانین است که هنوز بزرگ‌ترین مشکل حقوقی سینمای ایران به شمار می‌رود. فقدان این قانون سبب قاچاق و داندلود غیرقانونی فیلم در داخل کشور و ناتوانی در جلوگیری از سوءاستفاده‌های شبکه‌های ماهواره‌ای در خارج از ایران شده است. قوانین در حوزه محصولات سینمایی به سال ۱۳۴۸ بازمی‌گردد. به‌روزرسانی آن باید متناسب با رشد تکنولوژی‌های جدید باشد و برای ابعاد حقوقی لازم است از همکاری قوه قضاییه، مجلس شورای اسلامی و صداوسیما با وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بهره برد. در سال ۱۳۹۸، با ایجاد نمایش‌های برخط، عملاً تحولی بزرگ در جهت حفظ حق رایت فیلم‌ها اتفاق افتاد. به‌واقع این روش جلو بخش عمده‌ای از قاچاق فیلم را، که از طریق کپی نسخه‌های دی‌وی‌دی اتفاق می‌افتاد، گرفت.

نظام رده‌بندی سنی

مهم‌ترین اتفاق دیگر در حوزه قانون‌گذاری سینما در سال ۱۳۹۸ تبیین نظام‌نامه رده‌بندی سنی بود. هرچند این نظام‌نامه به بهانه‌هایی چون «تفسیربردار بودن»، «نبود ضمانت اجرایی»، «الگوبرداری از فرهنگ منحط غربی در ترویج مسائل غیراخلاقی» و «یک سد جدید برای سانسور» مورد نقد قرار گرفت، اما به گفته روان‌شناسان، با درجه‌بندی سنی فیلم‌ها می‌توان جلو آثار روان‌شناختی منفی برخی صحنه‌ها بر اذهان کودکان و نوجوانان را گرفت و از بروز آسیب جلوگیری کرد و از همین رو، این موضوع با استقبال طیف وسیعی از فیلم‌سازان و حتی سینماداران روبه‌رو شد، هرچند که برخی از صاحبان سالن‌های سینما بر نحوه اجرای آن نقد داشتند. رده‌بندی سنی بهتر است با قانون‌گذاری بالادستی از سوی مجلس و با کلیشه‌های جامعه ما انجام شود و یک هیئت مشورتی با حضور افرادی که شأنت علمی داشته باشند و زبان رسانه و سینما را هم بدانند مسئول آن شوند. یکی از چالش‌های این نظام ایده برخی از رسانه‌ها مبنی بر تصویب قانون توسط مجلس شورای اسلامی بود، حال آنکه از نگاه سازمان سینمایی، نظام رده‌بندی شامل مقرراتی ذیل قانون پروانه نمایش سینماها بود که قبلاً به تصویب مجلس رسیده بود. برخی از عیب‌جویی‌ها نسبت به نظام

رده‌بندی نیز به صورت جناحی مطرح شدند و با کژخوانی بندهای نظام همراه بودند؛ مستغاثی در این باره می‌گوید: «ساده لوحی است که محدودیت‌های رده‌بندی سنی به شیوه غربی، که از لحاظ فرهنگی و اعتقادی و سنتی با کلیشه‌های جامعه ما متفاوت است، انجام شود. در متن نظام‌نامه رده‌بندی سنی نوشته شده ممنوعیت تصاویر تداعی‌کننده روابط زناشویی برای زیر ۱۷ سال، یعنی از این به بعد این تصاویر مشکلی ندارد و می‌تواند ساخته شود؟»^۱.

حفظ شأنیت قانون‌گذاری شوراهای پروانه نمایش

از طرف دیگر، دخالت نهادهای غیرمرتبط در مسئله اکران و بی‌توجهی به تصمیمات شورای نمایش در سال ۱۳۹۸ نیز بحث‌های زیادی را در پی داشت و فیلم‌سازان معتقد بودند دولت باید بیش‌ازپیش بر تصمیمات اخذشده پافشاری و برای اکران فیلم‌ها، حتی در برابر تصمیم‌گیری‌های خودسرانه سینماهای حوزه هنری، از فیلم‌سازان حمایت کند که این موضوع در سال گذشته با اکران فیلم «خانه پدری» و حمایت سازمان سینمایی از رأی شورای نمایش تا حدودی پُررنگ شد. از سوی دیگر، تصمیم سازمان سینمایی در سال ۱۳۹۷ و سال ۱۳۹۸، مبنی بر به نمایش درآمدن تمام فیلم‌هایی که پروانه نمایش دریافت کرده‌اند، سبب شد سد توقیف فیلم و منع نمایش آن‌ها شکسته شود. «از کارهای مثبت داروغه‌زاده رفع توقیف فیلم‌ها و سرمایه‌معلق مانده فیلم‌سازان و مواجهه بدون تبعیض او در صدور مجوزهای سینماگران بود»^۲.

چالش حذف پروانه ساخت

یکی از چالش‌های مهم در سال ۱۳۹۸ ایده بعضی از سینماگران درباره حذف پروانه ساخت بود. آن‌ها فکر می‌کنند اگر نظارت و مجوز قبل از ساخت فیلم حذف شود، فیلم‌ساز مسئولیت خروجی کارش را پذیرفته و جوابگوی اشتباهات احتمالی خواهد بود، اما در این صورت فیلم‌سازان تضمین اکران می‌خواهند و دولت باید تضمین اکران دهد. به‌روز نبودن برخی قوانین در حوزه محصولات

۱. مستغاثی، سعید. «نظام رده‌بندی فیلم». برنامه نقد سینما شبکه ۵ [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳/۰۲/۱۳۹۸]. <http://tv5.ir/program/118951>

۲. «پزشک باوجدانی که از مدیریت سینمای ایران کناره‌رفت». ستاره سینما [کانال تلگرامی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۹/۰۱/۰۵]. @setare30nama

سینمایی از مشکلات سینمای ایران است و این به‌روزرسانی باید متناسب با رشد تکنولوژی‌های جدید باشد و همچنین باید برای ابعاد حقوقی نیز فکری جدی شود.^۱ قوانین سینما مربوط به ۴۰ سال پیش است. قانون ساخت و ساز سینماها مربوط به سال ۱۳۴۵ است و از ۲ سال پیش در دست تهیه است و هنوز به دست دولت نرسیده است. گردش کار قانون در سینمای ایران طولانی است.

نهادهای فیلم‌سازی ایران در سال ۱۳۹۸

۱. حوزه هنری

فروش سینماها

حوزه هنری به‌عنوان یک نهاد موظف به تبلیغ ارزش‌های دین در بستر هنر، از طریق مؤسسه سبز، وابسته به این نهاد، در سال ۱۳۹۸ توانست به مجموع ۸۲ میلیارد تومان فروش از محل اکران و پخش دست پیدا کند. سینماهای این نهاد در سال ۱۳۹۸ با جذب حدود ۶ میلیون و ۲۰۰ هزار مخاطب به فروش ۵۱ میلیارد تومانی دست پیدا کردند که نسبت به سال ۱۳۹۷ با رشد ۳۰ درصدی همراه بود. این درآمد قابل توجه حاصل نمایش فیلم‌های «زندانی‌ها»، «ما همه باهم هستیم»، «قصر شیرین»، «سال دوم دانشکده من»، «منطقه پرواز ممنوع» و انیمیشن «بنیامین» بود. به نظر می‌رسد قسمت اعظم این درآمد ناشی از دریافت حق پخش و سینماداری این نهاد بوده است و تولیدات سینمایی و درآمد ناشی از آن در این میان جایگاهی ندارند. از بین این فیلم‌ها نیز، دو فیلم «منطقه پرواز ممنوع» و انیمیشن «بنیامین» فیلم‌هایی هستند که با اهدافی که این نهاد برای آن طراحی و حمایت شده است هماهنگی دارند.

۲. بنیاد فارابی

حمایت از فیلم‌سازان جوان

پس از انقلاب که دولت حمایت از سینما را به عهده گرفت، پشتیبانی از

۱. تابش، علی‌رضا. ۱۳۹۸. «سهم سینمای ایران از بازار جهانی ناچیز است». خبرگزاری ایرنا [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۲/۱۴].

فیلم‌های داستانی (سینمایی) به عهده «بنیاد سینمایی فارابی» گذاشته شد و حمایت از سینمای مستند و انیمیشن به «مرکز گسترش سینمای مستند و...» واگذار شد. در پشتیبانی از فیلم‌های داستانی چون هدف جذب تماشاگر انبوه بود، هزینه سنگینی صرف تولید این شاخه سینمایی می‌شد، اما شکست اغلب فیلم‌ها در جذب تماشاگر، به‌ویژه در فیلم‌هایی که با سرمایه دولتی تولید می‌شدند، موجب کنجکاوای در علل شکست شد. گرچه «سانسور» و «سرمایه دولتی» به‌عنوان عامل‌های عمومی شکست فیلم‌ها عنوان شدند، اما «ضعف فیلمنامه‌ها» هم عامل دیگر شکست بود که راجع به آن بسیار گفته و نوشته شد. بخش خصوصی، که نسبت به بخش دولتی سهم اندکی در چرخه تولید فیلم‌های داستانی داشت، با هزینه کردن در بخش فیلمنامه سعی کرد به جذابیت فیلم‌های خود بیفزاید. اما در مدیریت دولتی سینما اتفاق مثبتی رخ نداد. در سال ۱۳۹۸، مشاوره‌های بنیاد به فیلم‌های اول سبب موفقیت این فیلم‌ها و ورود آن‌ها به اولین تجربه جشنواره‌ای و حضور در بخش سودای سیم‌رخ و حتی دریافت جوایز شد.

- تسهیل‌گری حضور جهانی پخش‌کنندگان، تهیه‌کنندگان و فیلم‌سازان ایرانی
- کمک به ورود سرمایه‌های جدید
- حمایت از تولیدات مشترک سینمای ایران با ترکیه، پاکستان، چین، کوبا
- برگزاری جشنواره کودک و نوجوان اصفهان
- امضای تفاهم‌نامه با عراق در زمینه تعاملات سینمایی و اکران فیلم‌های ایرانی در عراق

● تعامل با پاکستان و جذب مخاطب پاکستانی برای سینمای ایران

● اکران فیلم سینمایی یلدا در آلمان و فرانسه و آمریکا

● حمایت از تولید فیلم سینمایی اقبال لاهوری به‌عنوان یک پروژه ملی

در سال ۱۳۹۸، سقف اعتباری بنیاد فارابی ۵۸۰ میلیارد و ۶۰ میلیون ریال بود که ۲۷۵ میلیارد و ۴۴۲ میلیون ریال آن تحقق یافت. مجموع فیلمنامه‌های

۱. مختاری، ابراهیم. ۱۳۹۷. «نقش دولت در رکود فیلمنامه‌نویسی در سینمای ایران». ابراهیم مختاری [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۷/۰۸/۱۷].
<http://ebrahimmokhtari.com/?p=112>

مورد حمایت این بنیاد در ۳ ژانر کودک و نوجوان (در خرده ژانرهای اجتماعی و دفاع مقدس) با ۸ مورد، ژانر اجتماعی ۵ مورد و ۱ مورد تاریخ و تمدن بوده‌اند. در زمینه اعطای تسهیلات و وام به تولیدات سینمایی، ۹ فیلم بلند اجتماعی، ۲ فیلم کودک و ۱ انیمیشن بلند سینمایی مشاهده می‌شوند. بنیاد فارابی در سال ۱۳۹۸ در مشارکت‌های سینمایی نیز با دو ژانر اصلی کودک و نوجوان و اجتماعی در ۱۸ تولید سینمایی فعال بوده است. در خرید مالکیت فیلم‌های سینمایی نیز با خرید ۶ مورد فیلم کودک و نوجوان، ۴ مورد فیلم‌های ژانر اجتماعی، ۲ مورد موضوعات مذهبی و ۱ مورد دفاع مقدس، بنیاد فارابی گرایش خود را به اولویت‌بخشی به سینمای کودک نشان داده است.

۳. انجمن سینمای جوان

نگاهی به بودجه سازمان سینمایی و نهادهای تابع افزایش ۲۸ درصدی بودجه انجمن سینمای جوانان را نشان می‌دهد. این شیوه بودجه‌بندی به نظر می‌رسد مؤید سیاست حمایت از سینمای مستند و فیلم‌سازان جوان است. در سال ۱۳۹۸، با بودجه ۲۲۰ میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان، انجمن سینمای جوان نسبت به تولید ۸۰۰ فیلم کوتاه داستانی، مستند و انیمیشن متعهد می‌شود. برگزاری جشنواره فیلم کوتاه تهران و استان‌ها، جشنواره‌های منطقه‌ای، فیلم و عکس استان‌ها و المپیاد فیلم‌سازی از دیگر تعهدات سال ۱۳۹۸ این انجمن بود، که از ۸۰۰ فیلم تنها ۴۹۸ مورد محقق شد. از ۳ جشنواره منطقه‌ای مورد انتظار ۲ جشنواره برگزار شد. میانگین بودجه برای تولید هر فیلم کوتاه در انجمن سینمای جوانان ایران نسبت به سال قبل خود کاهش نشان می‌دهد، اما در حوزه مستند با افزایش چند برابری مواجه است.

۴. مرکز گسترش سینمای تجربی و انیمیشن

اعتبارات مالی

سازمان سینمایی اعتبار ۷ میلیارد تومانی برای کمک به تولید فیلم مستند (کوتاه، نیمه‌بلند و بلند) در نظر گرفته و اهداف کمی این مبلغ را برای ۷۰ فیلم عنوان کرده، یعنی به‌طور میانگین ۱۰۰ میلیون تومان برای هر فیلم. سال گذشته ۶۵ فیلم، که

شامل ۱۴ فیلم مستند فاخر هم می‌شد، در این زیرمجموعه با بودجه ۱ میلیارد و ۱۹۰ میلیون تومانی تولید شد. امسال با برآورد همین تعداد فیلم، بودجه از ۱ میلیارد و ۱۹۰ میلیون تومان به ۷ میلیارد تومان می‌رسد، که اگر افزایش دستمزدها و هزینه تجهیزات را هم در نظر بگیریم باز هم با مبلغ بالایی روبه‌رو هستیم، که به فراخور این افزایش بودجه انتظار می‌رود که با محصولات با کیفیت‌تری مواجه باشیم که باید نتیجه را در انتهای سال بعد دوباره بررسی کرد. جشنواره بین‌المللی سینما حقیقت از جمله برنامه‌های مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی است که هر سال برگزار می‌شود و سال ۱۳۹۷ هم با بودجه ۲ میلیارد و ۸۰۰ میلیون تومانی برگزار شد. اما بودجه‌ای که سازمان سینمایی برای برگزاری این جشنواره در سال ۱۳۹۸ در نظر گرفته ۲ میلیارد تومان است. برخی بر این عقیده‌اند که بودجه جشنواره فیلم کوتاه تهران نشان می‌دهد که سازمان سینمایی بعد از روی کار آمدن حسین انتظامی علاقه‌ای به گسترش برگزاری جشنواره‌های سینمایی در نهادهای زیرمجموعه خود ندارد.

تولیدات مستند و انیمیشن

تولید انیمیشن از دیگر فعالیت‌های مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی است. در سال ۹۷، این مرکز ۴۷ فیلم انیمیشن کوتاه و ۱ فیلم انیمیشن سینمایی با بودجه ۶۴۴ میلیون تومانی تولید کرد و در سال ۱۳۹۸، بودجه این مرکز برای تولید انیمیشن کوتاه ۱ میلیارد تومان و برای تولید انیمیشن سینمایی ۳ میلیارد تومان برآورد شد. مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی برای تولید هر انیمیشن سینمایی ۱ میلیارد تومان بودجه برآورد کرده که مبلغ مناسبی است تا انیمیشنی در سطح انیمیشن‌های جهانی ساخته شود، اما بودجه‌ای که برای ساخت هر انیمیشن کوتاه برآورد شده ۴۰ میلیون تومان است. در کل، بودجه مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی دو برابر شده است و انتظار می‌رود عملکرد این مرکز در سال جاری [۱۳۹۸] با سال‌های گذشته متفاوت باشد که بررسی این مهم را باید به اواخر سال موکول کرد.^۱

۱. «نگاهی به بودجه نهادهای سینمایی، افزایش عجیب بودجه برای تولید آثار مستند». خبرگزاری تسنیم [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۲/۱۷].
<https://tn.ai/2005605>

تعامل با انجمن صنفی مستندسازان

یکی از فعالیت‌های مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی در سال ۱۳۹۸ برگزاری جلسات مشترک با انجمن صنفی کارگردانان در زمینه تولید، پخش و نمایش فیلم مستند، جشنواره سینما حقیقت و... بود. در این جلسه بر تعامل سازنده با این صنوف جهت تشریح مساعی به نفع جامعه سینمای مستند تأکید شد. در این مذاکرات درباره ایفای نقش صنوف به عنوان بازوهای مشارکتی مرکز گسترش، در کلیت تولیدات و برپایی جشنواره سینما حقیقت همفکری شد. از جمله موارد مطرح شده در این نشست سرفصل‌های ذیل بودند:

۱. بحث و بررسی پیرامون برگزاری سیزدهمین دوره جشنواره بین‌المللی سینما حقیقت و ارائه پیشنهادهایی از سوی اعضای هیئت‌مدیره انجمن صنفی (نظیر راه‌اندازی سازوکار بلیت‌فروشی که باعث منظم و حرفه‌ای شدن فضا و تماشاگران جشنواره می‌شود)، تقلیل برخی بخش‌های جنبی جشنواره، تأکید بر حضور چهره‌های سینمای مستند در هیئت داورى جشنواره به‌جای برخی عوامل سینمای داستان؛
۲. همکاری انجمن صنفی در برپایی کارگاه‌های تخصصی جشنواره با ارائه پیشنهاد برگزاری این کارگاه‌ها و نشست‌های انتقال تجربه در خارج از بازه زمانی جشنواره؛
۳. مشارکت کمیته بین‌الملل انجمن صنفی با جشنواره پیرامون معرفی فیلم‌ها و فیلم‌سازان و استفاده حداکثری از حضور میهمانان معتبر خارجی، ارتباط بیشتر با شبکه‌های تلویزیونی بین‌المللی و تبیین راهکارهایی به‌منظور قرار گرفتن در چرخه تولید و عرضه جهانی فیلم مستند؛
۴. ارائه پیشنهادهایی در خصوص روند تولید فیلم مستند در مرکز گسترش، اولویت قائل شدن برای اعضای صنف، توجه بیشتر به پیشینه فیلم‌ساز در زمان تأیید طرح، افزایش برآورد تولید فیلم‌ها، حضور نماینده معرفی‌شده انجمن صنفی در شورای تولید مرکز، استقبال مرکز از خریداری فیلم‌های جدید تولیدشده یا در حال تولید بخش خصوصی، نگاه ویژه به ساخت مستند کوتاه حرفه‌ای در مرکز، توجه به بحث پست‌پروداکشن مستند.

۱. «اولین نشست مدیرعامل جدید مرکز گسترش با انجمن صنفی کارگردانان سینمای مستند برگزار شد». مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی [پایگاه اینترنتی]. قابل دسترس در: [۱۳۹۸/۰۵/۱۶].
<http://defc.ir/Post/2926>

سال ۱۳۹۸ با انتشار شیوه‌نامه جدید مرکز گسترش برای حمایت از فیلم‌های مستند با نگاهی عادلانه در تقسیم منابع همراه بود.

رخداد‌های مرتبط با اهالی سینما در سال ۱۳۹۸

۱	اول فروردین، فوت محمد مطیع در ۷۵ سالگی
۲	سیزدهم فروردین، فوت جمشید مشایخی در ۸۵ سالگی
۳	ششم خرداد، پرویز بهرام، دبلور پیشکسوت و با سابقه رادیو و تئاتر، نیز در سن ۸۵ سالگی دارفانی را وداع گفت. او در دوران کاری خود به جای بازیگران مطرحی چون اورسن ولز، لارنس اولیویه، جیمز مینس و ناصر ملک‌مطیعی حرف زد. مرحوم بهرام در گویندگی و مدیریت دوبلاژ فیلم‌های مستند نیز بسیار توانا بود و فیلم مستند «جاده ابریشم» با صدای او ماندگار شد.
۴	اول تیر، هم‌زمان با زادروز عباس کیارستمی، کانون کارگردانان خانه سینما جشن تولد ۷۹ سالگی او را جشن گرفت.
۵	سید کمال طباطبایی، تهیه‌کننده سینما و تلویزیون، در ۱۶ مرداد در ۵۹ سالگی به دلیل ایست قلبی درگذشت. او تهیه‌کننده فیلم‌های «مرد آفتابی» و «سالاد فصل» و سریال‌های «کاکتوس» و «قلب یخی» بود.
۶	آبان‌ماه نیز با درگذشت ابراهیم آبادی، هنرمند عرصه سینما، تئاتر و تلویزیون، همراه شد. او ۸۵ ساله بود.
۷	بیژن علی‌محمدی، گوینده، نیز در این ماه به دلیل ایست قلبی درگذشت.
۸	در دوازدهمین روز آذرماه، نصرت کریمی - بازیگر و کارگردان سینما، تئاتر، تلویزیون و رادیو، عروسک‌ساز، چهره پرداز و مجسمه‌ساز - دارفانی را وداع گفت. او کارگردان فیلم‌هایی چون «درشکه‌چی» و «خانه‌خراب» و بازیگر سریال «دایی جان ناپلئون»، ساخته ناصر تقوایی، بود.
۹	در دهه اول این ماه شهلا ریاحی، نخستین بانوی فیلم‌ساز سینمای ایران، در سن ۹۳ سالگی دارفانی را وداع گفت.
۱۰	بهمن‌ماه با درگذشت ولی‌الله شیراندازی، بازیگر و کارگردان پیشکسوت تئاتر و سینما و تلویزیون، در سن ۸۸ سالگی آغاز شد.
۱۱	ماه اسفند با درگذشت ملکه رنجبر، پیشکسوت بازیگری، و علی ابوالحسنی، بازیگر و مجری، آغاز شد.

جمع‌بندی

سینمای ایران در سال ۱۳۹۸، علی‌رغم خشم طبیعت در بهار و پاییز و زمستان و با وجود ناآرامی‌های سیاسی، دشواری‌های اقتصادی، سوگواری‌های ملی و درنهایت، مواجهه با میهمان ناخوانده‌ای به نام کرونا که مردم را خانه‌نشین و سینماهای کشور را به تعطیلی کشاند، مورد اقبال مخاطبان ایرانی قرار گرفت. سینمای ۱۳۹۸، با وجود افزایش ۲۰ تا ۳۵ درصدی قیمت بلیت، اگر با تعطیلات اسفند و ناگواری‌های حاصل از خسارات جانی و مالی هم‌وطنان سیل‌زده مواجه نشده بود، از فروش خوبی برخوردار می‌شد. اندک افزایش فروش سال ۱۳۹۸ نسبت به سال قبل از آن حاصل فروش خوب فیلم «مطرب» بود که رکورد فیلم «هزارپا» را در سال ۱۳۹۷ شکست؛ فیلم «مطرب» هرچند در تعداد مخاطب عقب ماند، اما این اتفاق نشانه‌هایی از سیاست‌گذاری‌های مناسب سازمان سینمایی در سال ۱۳۹۸ بود.

شهادت سردار سلیمانی، شهادت ۵۶ نفر از هم‌وطنان کرمانی در این سوگواری ملی، و سقوط هواپیمای اوکراین که شهادت جمع عظیمی از هم‌وطنان را به همراه داشت و ملت را به سوگی بزرگ نشانده، جملگی روزمرگی‌ها و برنامه‌ریزی‌های فردی و گروهی و ملی را تحت الشعاع خود قرار دادند. پیامدهای این مصیبت‌ها در جامعه سینمایی عبارت بودند از: ۳ روز تعطیلی سینماها، لغو جشن منتقدان، اختلاف‌نظرها در خصوص برپایی جشنواره فجر، تحریم جشنواره از سوی برخی از هنرمندان، و درنهایت پیام همدلی دبیر جشنواره خطاب به هنرمندان و دعوت از آنها برای بزرگداشت یاد و خاطره شهیدان. بدین ترتیب، بزرگ‌ترین رویداد سینمایی ایران در سال ۱۳۹۸ برگزار شد.

مجموع حوادث و رویدادها در خانواده سینمای ایران حکایت از چند مسئله عمده داشت:

۱	در سال ۱۳۹۸ درگیری‌ها بین اصناف سینما بسیار بود. تعارض منافع گروه‌های مختلف صنفی، ایراد اتهام به یکدیگر، برخورد ناخوشایند برخی از اصناف با ورود سرمایه‌های نو به صنعت سینما، قانون‌گریزی و عدم همراهی با مدیرعامل خانه سینما که منتخب اعضای این جامعه است، همگی نشان از عدم همبستگی بین اعضای خانه سینما داشت.
۲	اختلاف نظرهای اصناف سینمایی با هیئت‌مدیره خانه سینما، پیرامون ثبت تشکل یا گروه حرفه‌ای در وزارت کار به عنوان یک صنف کارگری و همخوان ندیدن این عنوان با شأن هنرمندی، توانایی ایشان را درباره احقاق حقوق و تأمین رفاه اجتماعی در شرایط کرونا به خطر انداخت.
۳	تحریم‌های تحمیلی شرایط را به گونه‌ای تغییر داد که جشنواره فجر با نوعی خودتکایی برای اولین بار ساخت سیمرخ بلورین را به صنعت کاران ایرانی سپرد.
۴	تندیس سردار سلیمانی بخشی از جوایز این دوره از جشنواره شد. مستندی درباره سردار ایرانی در دست تولید قرار گرفت.
۵	شیوع کرونا سبب تعطیلی سالن‌های سینما، توقف فعالیت‌های سینمایی و بیکاری خیل عظیمی از پرسنل تولید و پخش در کشور شد.

آمارهای اکران سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهند، فروش سینما در اردیبهشت، مرداد، بهمن و اسفند سیر نزولی داشته است. مطالعه عادت سال سینمایی در سال‌های قبل از ۱۳۹۸ نیز نشان می‌دهد، همواره سینمای ایران، به‌جز دی‌ماه، در سایر ماه‌های یادشده روند نزولی داشته است. سینمای ۱۳۹۸، با افزایش ۴/۱ درصدی در تعداد سینماهای کشور (۳۵۵ سینما) و افزایش ۶/۵ درصدی سالن‌ها و پرده‌های نمایش (۶۳۵ پرده) و افزایش ۱/۹ درصدی صندلی‌های سینماهای کشور، پویایی فعالیت‌های سینمایی در این سال را تأیید می‌کند. تنها عنصری از سینما که در سال ۱۳۹۸ با رکود مواجه شدند تعداد مخاطبان سینما، تعداد پروانه ساخت و پروانه نمایش بود.

سه سیاست عمده سینما در سال ۱۳۹۸ عبارت بودند از: چابک‌سازی، شفاف‌سازی، ایران فقط تهران نیست. در تحقق بخشیدن به این سیاست‌هاست که دولت به ادغام مدرسه ملی سینما و مؤسسه رسانه‌های تصویری پرداخت. اعمال این سیاست‌ها سبب شد از هزینه‌های پشتیبانی در مؤسسات و صنایع، بالاخص از هزینه‌های اداری ستاد تهران انجمن سینمای جوانان، کاسته شود. چابک‌سازی به ادغام مؤسسات منجر می‌شود و شفاف‌سازی به ارائه گزارش‌های عملکردی همه مؤسسات

و سازمان‌های تابع دولت در سایت سازمان سینمایی می‌انجامد. کوچک‌سازی سازمان سینمایی عملاً در راستای کاهش بودجه این سازمان به وقوع می‌پیوندد.

مقررات سینما، با تغییرات تکنولوژی در این عرصه، تغییر می‌پذیرد. نظام رده‌بندی سنی بر اساس اصول تربیتی و روان‌شناختی و بر مبنای رأی هیئت رده‌بندی در قالب ۳۰ کارشناس و صاحب‌نظر به انتخاب ریاست سازمان سینمایی شکل می‌گیرد. نظام اکران فیلم بر اساس تقاضا برای عدالت در اکران و مبتنی بر قرعه‌کشی و پذیرش داوری انجمن صنفی تأیید و تصویب می‌شود، اما اجرای آن به سال ۱۳۹۹ موکول می‌شود.

از دیگر رخدادهای این سال تعیین تکلیف تمام فیلم‌های توقیفی از سوی اداره نظارت و ارزشیابی بود، که تحکیم جایگاه دولت به‌عنوان نیروی تصمیم‌گیرنده و تعیین‌کننده امکان و اجازه پخش را به همراه داشت.

سیاست «ایران تهران نیست» عملاً سبب می‌شود که در کنار تمام جشنواره‌های استان تهران، اجراهای استانی به‌موازات اجرای تهران در شهرستان‌ها برگزار شوند. جشنواره اصفهان، جشنواره فیلم کوتاه، جشنواره حقیقت و در نهایت جشنواره فجر هم‌زمان در سایر استان‌های کشور برگزار شدند. این پویایی، علاوه بر درس عملی به اعضای جامعه، به لحاظ ابعاد فرهنگی خود، آموزشی عمیق از مفاهیم اجتماعی را برای مخاطبان جشنواره به همراه خواهد داشت.

در کنار موفقیت‌های سازمان سینمایی در سیاست‌گذاری‌های خود، درگیری‌های اهالی سینما در درون این ساختار ادامه دارد. عدم پذیرش رأی مدیر عامل خانه سینما به‌عنوان کسی که از سوی اعضا انتخاب شده است، اتهام پول‌شویی به نوسرمایه‌گذاران در صنعت سینمای ایران، برچسب فیلم مبتذل به برخی آثار کم‌دی که از استانداردهای فرهنگی برخوردار نیستند، استفاده از برچسب‌های سینمای روشنفکری و سینمای گلخانه‌ای برای سینمای ارزشی و مورد قبول سیستم دولتی، عدم عقلانیت و خردورزی در حل مسائل خانه سینما، عدم همبستگی اعضا با یکدیگر و ایجاد بازار آنلاین از عواملی هستند که بر رشد و پویایی سینمای ملی اثر خواهند گذاشت.

مرور رویدادهای سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد، سینمای ایران دارای بیماری صعب‌العلاج ناشی از درمانگری‌های پیوسته و ناخواسته دولت است. کوچک‌سازی دولت و کاهش قطعی نقش دولت در سینما، کاهش بودجه و هزینه‌های پشتیبانی مقرراتی هستند که سازمان سینمایی را در رسیدن به اهداف ازپیش تعیین‌شده خود یاری می‌رسانند.

همچنان‌که در بین اصناف داخلی خانه سینما همدلی و همبستگی کمی را شاهدیم، در بین مؤسسات و سازمان‌های تابع سازمان سینمایی نیز وحدت و تقسیم وظایف اندکی مشاهده می‌شود. تداخل وظایف بین مرکز گسترش سینمای مستند با کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، بنیاد انقلاب اسلامی، مرکز گسترش و مؤسسه هنر و صنعت نیز به چشم می‌خورد.

پیشنهادها

۱ - مداخلات دولت در جریان‌های سینمایی از طریق سیاست‌گذاری‌ها، ممیزی و حمایت‌های مالی در طول ۴۰ سال سینمای انقلاب به نارضایتی سینماگران، عدم رشد مهارت‌های مدیریتی هنرمندان و اهالی سینما، عدم مسئولیت‌پذیری در جامعه سینمایی، و تفرقه به دلیل حس تبعیض در حمایت منجر شده است. از این رو به نظر می‌رسد کوچک‌سازی دولت در این عرصه؛ حرکت از سمت مدیریت هرمی دولت به سوی مدیریت‌های مشارکتی؛ و تفویض مسئولیت‌ها به جامعه صنفی در تصمیم‌گیری‌های غیرفرهنگی در عرصه صنعت، تجارت و هنر می‌توانند جریان‌های سینمای ایران را به سمت طبیعی شدن سوق دهند. این مهم از طریق توجه و سرمایه‌گذاری بر عوامل ذیل حاصل خواهد شد:

- ایجاد رقابت آزاد، به معنای ارجاع سینمای ارزشی و حمایت از آن در تولید و پخش به نهادهای مرتبط چون حوزه هنری و کنار کشیدن دولت از حمایت مستقیم مضامین خاص در سینما، حذف سهمیه‌اکران در سینماهای دولتی برای مضامین خاص
- تعیین ژانر و مضامین سینمایی در بازار عرضه و تقاضا، در کنار برنامه‌های

- آموزش حقوق مؤلف و اخلاق طرف‌داری از سینمای محبوب، آموزش حقوق و وظایف مخاطبان برای رسیدن به جامعه حرفه‌ای مخاطبان سینما
- هدایت سرمایه‌های دولت به زیرساخت‌های سینما، ارتقای سطح تکنولوژی، پخش، سالن‌سازی و...
- ایجاد پارک‌های فناوری و صنعت فیلم‌سازی، فراهم آوردن زمینه‌های مشاهده‌گری، آزمون و خطا در تکنولوژی سینما برای نوجوانان و جوانان، تقویت جوه صنعتی و مهندسی سینما در آینده
- تشکیل انجمن دیده‌بان و ناظر به‌منظور نظارت بر مراکز و مؤسسات وابسته به سازمان سینمایی

۲- تعیین جایگاه دولت به‌عنوان نهاد هماهنگ‌کننده بین بخش‌های خصوصی و سازمان‌های حمایتی غیرخصوصی و غیردولتی به‌عنوان نهادهای حمایتگر فرهنگ و ارزش‌های اسلامی، ایجاد فضای گفت‌وگو و تبادل آرا با نهادهای سینمایی خارج از دولت که از دولت بودجه‌های حمایتی دریافت می‌کنند به‌منظور هماهنگی در اهداف و سیاست‌ها و پرهیز از تداخل وظایف؛

۳- تشکیل جلسات همفکری با اصناف، همراه با ارائه مستندات از تجربیات اصناف سینمایی در سراسر دنیا؛

۴- حذف حمایت‌های مستقیم دولتی به‌موازات حذف مداخلات دولت در مضامین؛

۵- محدودیت ممیزی‌های سینما و رعایت احترام به فیلم به‌عنوان یک اثر هنری؛

۶- تنظیم جلسات نقد و گفت‌وگو پیرامون پیامدهای وجود یا حذف ممیزی در سینما؛

۷- برگزاری جلسات کارشناسانه با حضور کارشناسان حقوق برای حل اختلافات اصناف خانه سینما و با حضور کارشناسان جامعه‌شناسی و روان‌شناسی برای ارتقای مهارت‌های گفت‌وگو، کنترل خشم و قانون‌پذیری؛

- ۸- تأکید بر ایجاد اخلاق حرفه‌ای در گروه‌های صنفی سینما و نهادهای دولتی و حکومتی؛
- ۹- برگزاری نشست‌های علمی به‌منظور ارتقای محتوای فیلم، تعمیق معنا و تغییر رفتار در جامعه هنری، با دعوت از هنرمندان و اساتید نام‌آور فلسفه و جامعه‌شناسی و با طرح مفاهیمی چون عقلانیت، مدرنیته، آگاهی، تمایز و... در جهت رفع مسئله کسب اعتبار در جامعه هنری (از طریق وجوه تمایزگذاری) در حاشیه جشنواره‌ها؛
- ۱۰- طراحی و اجرای برنامه‌های تخصصی آنلاین با هدف آموزش رفتارهای صنفی و گفت‌وگو با اصناف سینمایی دیگر کشورهای جهان؛
- ۱۱- اعمال روش‌هایی برای تعیین سهم فروش فیلم‌های ایرانی در خارج از کشور و محاسبه آن در تولید ناخالص داخلی؛
- ۱۲- دریافت مالیات از فروش بلیت و اصناف سینمایی، اختصاص آن به مجموعه سینما و ایجاد انگیزه برای فروش بالاتر؛
- ۱۳- ایجاد مسیرهایی برای هویت‌یابی مخاطبان واقعی، آگاهی از فروش بلیت‌های گروهی و سازمانی، تمیز مخاطبان دعوت‌شده از یک سازمان با مخاطبان حرفه‌ای و داوطلب، تشخیص تعداد بلیت‌های خریداری‌شده و استفاده‌شده؛
- ۱۴- تعریف روزهای نمایش فیلم برای سالمندان (باتوجه به افزایش جمعیت سالمندی در کشور)؛
- ۱۵- پژوهشی پیرامون خطاهای محتوایی و آماری در سایت‌های مرتبط با سازمان سینمایی؛
- ۱۶- تعیین مدیران مستقل برای اجرا و برگزاری جشنواره‌ها که وابستگی به سازمان‌ها و مؤسسات دولتی ندارند، به‌منظور کاهش سطح هزینه‌ها؛
- ۱۷- وضع مالیات روی بلیت‌های سینما، به‌صورتی که درآمد حاصل از آن مستقیماً به خود سینما اختصاص یابد. این نرخ مالیاتی موسوم به TSA^۱ (مالیات ویژه افزوده) حدود ۱۱ درصد بهای بلیت سینماست که منبع تغذیه

1. Tax-Sheltered Annuity

حساب حمایتی به شمار می‌رود. پول واریزی به این حساب حمایتی به ۲ شیوه متفاوت، یعنی در قالب کمک‌های خودکار و کمک‌های گزینشی، هزینه می‌شود. با افزایش فروش تعداد بلیت‌های سینما، موجودی این حساب حمایتی نیز افزایش خواهد یافت. از آنجاکه بخشی از فروش تمام بلیت‌ها به این حساب واریز می‌شود، فروش موفق فیلم‌های خارجی نیز عاید این حساب شده و به نفع سینمای ملی هزینه خواهد شد.

فهرست منابع

<https://apf.farhang.gov.ir/>
<https://www.asriran.com/>
<http://cinema-org.ir/>
<http://cinemapress.ir/>
<http://cinemashahr.com/>
<https://defc.ir/Home>
<https://www.donya-e-eqtesad.com/>
<http://ebrahimmokhtari.com/>
<http://www.fajrfilmfestival.com/>
<https://www.fajriff.com/>
<https://www.fcf.ir/>
<http://honardastan.ir/>
<http://www.honaronline.ir/>
<http://www.irandocfest.ir/>
<https://www.irinn.ir/>
<https://www.irna.ir/>
<https://www.isna.ir>
<https://www.khabaronline.ir/>
<https://www.khanehcinema.ir/>
<https://www.mehrnews.com/>
<http://otaghiranonline.ir/>
<https://www.rouydad24.com/>
<https://shortfilmnews.com/>
<https://www.tabnak.ir/>
<https://www.tasnimnews.com/>
<http://tv5.ir/>
<https://www.yjc.ir/>

پژوهش‌های فرهنگ و هنر در مطالعات
مادت فرهنگ و هنر ملی

سینمای ایران، در تصویر جهانی آن، سینمایی کم‌هزینه، واقع‌گرایانه با قصه‌های جهانی و دردمندانه درباره انسان است. در این گزارش، مسیر سینمای ایران در سال ۱۳۹۸ از گزارش میراث سال ۱۳۹۷ آغاز می‌شود و با طرح و نقد و بررسی جریان سیاست‌گذاری (سیاست‌های اداری و مدیریتی، اقتصادی و مالی) و برنامه‌ریزی‌های مرتبط با تولید و پخش و اکران و حضور در جشنواره‌های داخلی و خارجی ادامه می‌یابد. همچنین جریان فیلم‌سازی سال ۱۳۹۸ از منظر تفکیک نقش نهادهای فیلم‌سازی در کشور گزارش و بررسی می‌شود و با سخنی کوتاه پیرامون اخبار اعضای خانواده سینمای کشور پایان می‌یابد.

پایین‌تر از میدان ولیعصر(عج)، حیابان دمشق، شماره ۹

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

تلفن: ۸۸۹۱۹۱۸۰

سایت مرکز رصد فرهنگی کشور: www.ircud.ir

مرکز رصد فرهنگی کشور